

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

IZVAJANJE REGIONALNE POLITIKE EU IN SPREMEMBE PO
ŠIRITVI

Ljubljana, februar 2005

PETRA ŽIBRET

IZJAVA

Študent/ka ___Petra Žibret_____ izjavljam, da sem avtor/ica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom___dr. Iva Lavrača_____ in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne_____

Podpis: _____

KAZALO

1	UVOD	1
2	GLAVNE ZNAČILNOSTI REGIONALNE POLITIKE EU	2
2.1	Kratek zgodovinski pregled razvoja regionalne politike	2
2.1	Komu je regionalna politika namenjena?	3
2.1.1	Nerazvite regije	4
2.1.1.1	Regije, ki zaostajajo v razvoju (Cilj 1)	4
2.1.1.2	Območja, ki so v procesu gospodarskega in socialnega prestrukturiranja (Cilj 2)	4
2.1.2	Posamezniki s težavami na trgu dela (Cilj 3).....	5
2.1.3	Države Kohezijskega sklada	5
2.1.4	Območja in mreže sodelovanja	5
2.1.5	Sedanje države kandidatke	6
2.2	Glavni cilji regionalne politike EU	6
2.3	Kako se izvaja regionalna politika Evropske Unije?	6
2.3.1	Razpoložljiva sredstva.....	6
2.3.2	Strukturni skladi	7
2.3.3	Kohezijski sklad	9
3	IZVAJANJE REGIONALNE POLITIKE EU15	10
3.1	Gibanje makroekonomskih kazalnikov držav EU	10
3.1.1	Spremembe v času od 1994 do 2001	10
3.1.2	Spremembe v času od 2001 do 2003.....	11
3.2	Izvajanje regionalne politike po ciljnih skupinah	13
3.2.1	Izvajanje regionalne politike v okviru Cilja 1	14
3.2.1.1	Glavna področja ukrepanja v okviru Cilja 1	15
3.2.2	Izvajanje regionalne politike v okviru Cilja 2.....	17
3.2.2.1	Financiranje in glavna področja ukrepanja	17
3.2.2.2	Uspešnost regionalne politike EU v regijah Cilja 2	18
3.2.3	Izvajanje regionalne politike v okviru Cilja 3.....	21
3.2.4	Izvajanje regionalne politike v okviru Cilja 4.....	22
3.2.5	Izvajanje regionalne politike v okviru Cilja 5a in 5b	23
3.2.6	Izvajanje regionalne politike v okviru Cilja 6.....	24
3.2.7	Izvajanje ukrepov Pobud Skupnosti	24
3.2.7.1	INTERREG II.....	25
3.2.7.2	URBAN	26
3.2.7.3	ADAPT in EMPLOYMENT.....	27
3.2.7.4	LEADER	27
3.2.8	Izvajanje ukrepov Kohezijskega sklada	29

4	REGIONALNA POLITIKA IN ŠIRITEV UNIJE	31
4.1	Širitev na 25 članic	31
4.2	Ekonomске in socialne razlike po širitvi	31
4.2.1	Razlike glede na BDP	32
4.2.2	Razlike glede na stopnjo zaposlenosti.....	32
4.2.3	Razlike glede na produktivnost.....	32
4.3	Regionalna politika v novih članicah do leta 2006	33
4.4	Prenova regionalne politike	34
4.4.1	Lizbonska strategija	34
4.4.2	Prilagoditev regionalne politike v obdobju od 2004 do 2006	35
4.4.3	Prenova regionalne politike po letu 2007.....	35
4.5	Primerjava instrumentov regionalne politike EU med obdobjem 2000 – 2006 in 2007 – 2013	36
4.6	Izvajanje programov regionalne politike v novih članicah	36
5	REGIONALNA POLITIKA V SLOVENIJI	38
5.1	Predpristopna finančna pomoč	38
5.2	Pomoč po vstopu v EU	39
5.3	Vpliv regionalne politike EU na Slovenijo	40
5.3.1	Vpliv na makroekonomske dejavnike	40
5.3.2	Neposredni vpliv regionalne politike na Slovenijo	42
5.3.3	Vpliv na medregionalne razlike znotraj Slovenije	42
6	SKLEP	43
	LITERATURA	45
	VIRI	45
	PRILOGA	48

1 UVOD

Evropska unija je eno izmed najhitreje razvijajočih se gospodarskih območij na svetu, kljub temu pa so razlike med najbolj in najmanj razvitimi državami članicami precejšnje. Dejstvo postane še bolj očitno, če pogledamo z vidika regij: bruto nacionalni proizvod (BNP) desetih najbolj dinamičnih evropskih regij v EU15 je namreč skoraj trikrat višji kot BNP desetih najrevnejših regij. Da bi zmanjšala obstoječe razlike in zagotovila trajnostni in enakomerni razvoj vseh članic in predvsem vseh njenih regij, je Evropska Unija oblikovala svojo regionalno politiko, katere glavni člen so strukturni in Kohezijski sklad. Da ima regionalna politika pomembno mesto v politiki Unije dokazuje dejstvo, da za ta namen Unija porabi kar 35 % svojega letnega proračuna.

Še večje razlike v stopnji razvitosti med posameznimi državami članicami Unije in območij znotraj njih pa je prinesel vstop desetih novih članic leta 2004. Takih razlik do sedaj v Uniji še ni bilo in v kratkem času jih tudi ne bo mogoče odpraviti. Potrebno bo učinkovito izvajanje regionalne politike na evropski ravni, kjer pa niso pomembni samo ukrepi institucij EU, temveč tudi nacionalne, regionalne in lokalne oblasti ter njihovo skladno delovanje.

Namen diplomskega dela je oceniti uspešnost izvajanja regionalne politike Evropske unije pred širitvijo in predstaviti spremembe, ki so in še bodo nastale na tem področju po zadnji širitvi. Ocena, ali je izvajanje regionalne politike uspešno ali ne, je odvisna od gibanja kazalnikov razvitosti in posledično zapiranje vrzeli med regijami. Glavna pokazatelja stopnje razvitosti regij pa sta višina bruto družbenega proizvoda (BDP) in stopnja brezposelnosti, poleg omenjenih indikatorjev pa napredek v razvitosti kažejo še mnogi drugi, kot na primer povečanje stopnje produktivnosti, učinkovite investicije v raziskave in razvoj, učinkovite investicije v usposabljanje delovne sile, razvoj infrastrukture, prestrukturiranje stare industrije in podobno.

Diplomsko delo je poleg uvoda in sklepa sestavljeno iz štirih poglavij. Drugo poglavje je namenjeno podrobnejši predstavitvi regionalne politike Evropske unije. Poleg kratke zgodovine nastajanja regionalne politike vsebuje poglavje tudi kratko predstavitev ciljev regionalne politike, opis ciljnih skupin in predstavitev štirih strukturnih in Kohezijskega sklada ter ostalih instrumentov pomoči, ki veljajo v tem programskem obdobju.

V tretjem poglavju predstavljam izvajanje regionalne politike v EU15 najprej z vidika glavnih pokazateljev razvitosti (BDP, zaposlenost ter produktivnost) in na nivoju držav članic, nato še po posameznih ciljnih skupinah. Pri ciljnih skupinah so predstavljeni viri in količina financiranja strukturnih ukrepov ter glavna področja ukrepanja z dosežki.

Širitev na 25 članic je največji dosedanji izziv za ureditev konkurenčnosti in notranje kohezije EU. Za doseganje postavljenih ciljev bo v prihodnjem programskem obdobju (2007 – 2013)

potrebno korenito spremeniti regionalno politiko in jo prilagoditi novim članicam. V četrtem poglavju so zato najprej prikazane ekonomske in socialne razlike, ki so nastale po širitvi ter nato smernice za prenovo regionalne politike. Ker sta bili nedavno objavljeni dve poročili o izvajanju strukturnih in Kohezijskega sklada v letu 2004, sem vključila tudi podatke o dosežkih strukturnih programov v novih članicah.

Ker je Slovenija nova članica Unije sem v zadnje poglavje vključila tudi izvajanje evropske regionalne politike pri nas. Najprej je na kratko predstavljena slovenska regionalna politika, nato pa še oblike strukturne pomoči, ki jih je in jih še prejema Slovenija. Ker Slovenija že kar nekaj časa prejema pomoč v strukturne namene, sem preverila morebitne pozitivne (ali pa negativne) učinke. Rezultati so prikazani v zadnji točki poglavja.

2 GLAVNE ZNAČILNOSTI REGIONALNE POLITIKE EU

2.1 Kratak zgodovinski pregled razvoja regionalne politike

1957 Države so podpisale Rimsko pogodbo, ki že v uvodu napoveduje krepitev gospodarske skupnosti, kot sredstvo usklajenega razvoja in zmanjševanja razlik med regijami.

1958 Ustanovitev dveh skladov: Evropskega socialnega sklada (ESF) in Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada (EAGGF).

1975 Ustanovitev Evropskega regionalnega sklada (ERDF), ki naj bi porazdelil del evropskega proračuna med najrevnejše regije skupnosti.

1986 Enotna evropska listina (Single European Act) postavi temelje za kohezijsko politiko, ki naj bi premostila težave enotnega trga predvsem v južnih, manj razvitih državah.

1989-1993

Evropski svet v Bruslju februarja 1988 oznani začetek delovanja solidarnostnih skladov (danes jih imenujemo strukturni skladi) in zanje nameni 68 milijard ECU (cene iz leta 1997).

1992 Maastrichtska pogodba, ki je začela veljati leta 1993, določi kohezijo kot eno od prednostnih nalog Unije, poleg gospodarske in denarne unije ter enotnega trga. Na podlagi tega je bil ustanovljen Kohezijski sklad za podporo projektom na področju okolja in prometa v najbolj zaostalih državah članicah.

1994-1999

Evropski svet se je v Edinburghu (decembra 1992) odločil, da bo skoraj 200 milijard evrov (cene iz leta 1997), t.j. tretjino celotnega proračuna EU, namenil za financiranje sistema strukturnih skladov. Obstoječim skladom se je pridružil še poseben finančni instrument za ribištvo (FIG). Evropski svet v Berlinu (marca 1999) prinese prelomnico oz. reformo strukturnih skladov in prilagoditev ukrepov v Kohezijskem skladu. Skladi naj bi v programskem obdobju 2000-2006 dobili več kot 30 milijard

evrov letno, kar presega 213 milijard evrov v celotnem obdobju. Programa predpristopne pomoči ISPA in SAPARD se pridružita programu PHARE, ki obstaja že od leta 1989 in je namenjen ekonomskemu in socialnemu razvoju ter varovanju okolja držav kandidatk srednje in vzhodne Evrope.

2000-2001

Evropski svet v Lizboni (marca 2000) sprejme strategijo, ki se osredotoči na zaposlovanje in na podlagi te strategije naj bi Unija do leta 2010 postala „najbolj konkurenčno, dinamično in na znanju temelječe gospodarstvo na svetu“. Evropski svet v Gothenburgu (junija 2001) dopolni to strategijo s trajnostnim razvojem.

2002 Na Evropskem svetu v Kopenhagnu (decembra 2002) sprejmejo sporazum o pogojih za sprejem desetih novih držav članic v Unijo.

2004 Evropska komisija (18. februarja) predstavi svoje predloge za reformo kohezijske politike za obdobje 2007 - 2013: „Novo partnerstvo za kohezijo: približevanje, konkurenčnost, sodelovanje“. Evropska unija se 1. maja razširi z desetimi novimi članicami: Ciper, Češka, Estonija, Madžarska, Latvija, Litva, Malta, Poljska, Slovaška in Slovenija (V službi regij, 2004).

2.1 Komu je regionalna politika namenjena?

Evropska unija je sicer eno izmed najhitreje razvijajočih se gospodarskih območij na svetu, kljub temu pa so razlike med najbolj in najmanj razvitimi državami članicami precejšnje. Da bi zmanjšala obstoječe razlike in zagotovila trajnostni in enakomerni razvoj vseh članic in predvsem vseh njenih regij, je Unija oblikovala svojo regionalno politiko. Regionalna politika Evropske unije skupaj s strukturnimi in kohezijskimi skladi predstavlja poglobitni instrument solidarnosti v EU, s pomočjo katerega države članice prispevajo k skladnejšemu razvoju celotnega teritorija EU in premagovanju razvojnih razlik med regijami (Strukturni skladi v Sloveniji).

Do sredstev iz skladov so upravičene tiste evropske regije, ki razvojno ne dosegajo povprečja Unije in potrebujejo podporo za nastanek konkurenčnega okolja, ustvarjanja novih delovnih mest, spodbujanje izobraževanja za pridobitev kvalificirane delovne sile ter pospeševanje gospodarskega in socialnega razvoja. Z drugimi besedami, sredstva iz strukturnih skladov so namenjena glavnim vidikom razvoja regij, to pa so moderna infrastruktura, razvoj človeških virov in produktivnost vseh sektorjev. Poseben poudarek je tudi na podpori malim in srednje velikim podjetjem, ki lahko v lokalnem okolju zagotovijo nova delovna mesta in spodbudno vplivajo na razvoj celotne regije (Strukturni skladi v Sloveniji).

Kategorije prejemnikov pomoči regionalne in kohezijske politike so naslednje:

- nerazvite regije (Cilj 1 in Cilj 2),
- posamezniki s težavami na trgu dela (Cilj 3),

- države Kohezijskega sklada,
- območja in mreže sodelovanja,
- sedanje države kandidatke.

2.1.1 Nerazvite regije

V manj razvitih regijah (Cilja 1 in 2) živi skupaj okoli 225 milijonov prebivalcev ali 50 % prebivalstva Unije s petindvajsetimi članicami.

2.1.1.1 Regije, ki zaostajajo v razvoju (**Cilj 1**)

Cilj 1 vključuje tiste regije, katerih BDP na prebivalca ne dosega 75 % povprečja v Uniji. Regije, ki so bile vključene v ta Cilj znotraj petnajsterice danes statistično gledano presegajo 75 % povprečnega BDP petindvajseterice. Kljub temu ostajajo prejemniki pomoči tudi v programskem obdobju 2000-2006. Poleg omenjenih regij Cilj 1 obsega tudi ozemlje novih držav članic, razen Bratislave, Prage in Cipra, ki prejemajo pomoč v okviru Ciljev 2 in 3. Vanj so vključene tudi regije z zelo nizko gostoto prebivalstva (manj kot osem prebivalcev na kvadratni kilometer) na Finskem, Švedskem in regije na periferiji Unije (francoski prekomorski departmaji, Kanarski otoki, Azori in Madeira). Del Cilja 1 so tudi določena obalna območja Švedske, ki izvajajo posebne programe (V službi regij, 2004).

Glavne ovire pri razvoju regij v okviru Cilja 1 so:

- malo splošnih investicij;
- brezposelnost, ki je pogosto večja od povprečja;
- pomanjkanje storitev za podjetja in skupnosti;
- pomanjkanje osnovne infrastrukture za gospodarske dejavnosti.

2.1.1.2 Območja, ki so v procesu gospodarskega in socialnega prestrukturiranja (**Cilj 2**)

Sem se uvrščajo področja z gospodarskimi in socialnimi problemi, kot so (V službi regij, 2004):

- spremembe v ključnih sektorjih in zmanjšanje zaposlenosti v območjih z industrijsko proizvodnjo in storitvami;
- gospodarska in socialna kriza in poslabšanje razmer v mestnih soseskah;
- propad tradicionalnih dejavnosti in odseljevanje s podeželja;
- kriza zaradi naraščanja brezposelnosti na področju ribištva na območjih, ki so od te dejavnosti gospodarsko odvisna.

Približno 18 odstotkov vseh evropskih regij je upravičenih do sredstev iz Cilja 2, za ta namen je porabljenih 11,5 odstotkov sredstev iz strukturnih skladov (Strukturni skladi v Sloveniji).

2.1.2 Posamezniki s težavami na trgu dela (Cilj 3)

Evropska pomoč za spodbujanje zaposlovanja in človeških virov je namenjena brezposelnim mladim, nekvalificiranim delavcem, trajno brezposelnim in vsem, ki nimajo enakih možnosti pri zaposlovanju in poklicnem usposabljanju. Sem spadajo tudi vse socialne kategorije, ki so na trgu dela ogrožene zaradi diskriminacije, povezane s spolom, raso ali narodno pripadnostjo, veroizpovedjo, duševno ali telesno prizadetostjo, starostjo ali spolno usmerjenostjo (V službi regij 2004).

Cilj 3 pokriva celotno območje Unije, razen tistih regij, ki so vključene v Cilj 1. Cilju 3 je namenjeno 12,3 odstotka sredstev strukturnih skladov (Strukturni skladi v Sloveniji).

2.1.3 Države Kohezijskega sklada

Gre za najmanj razvite države, katerih bruto nacionalni proizvod (BNP) na osebo znaša manj kot 90 odstotkov povprečja v Uniji in kjer okoljska in prometna infrastruktura zahtevata precejšnje investicije (V službi regij, 2004). Sklad je bil oblikovan leta 1993 z Maastrichtsko pogodbo, prejemnice pomoči pa so bile štiri takrat najmanj razvite države: Španija, Portugalska, Grčija in Irska. S 1. januarjem 2004 je do sredstev Kohezijskega sklada postalo upravičenih tudi 10 novih članic, ki so v EU vstopile 1. maja 2004, Irska pa je presegla 90 % BNP p.c. in zato ni več upravičena do sredstev tega sklada (Mrak, 2004, str. 35, 43-44).

2.1.4 Območja in mreže sodelovanja

Številne ozemeljske skupnosti so dejavne pri čezmejnem, nadsionalnem in medregionalnem sodelovanju, ki ga financira pobuda Skupnosti INTERREG III.

- Čezmejno sodelovanje vključuje regije na obeh straneh kopenske ali morske meje. Z evropskim združevanjem se pomen čezmejnega sodelovanja povečuje in igra ključno vlogo na zunanjih mejah Unije.
- Nadsionalno sodelovanje obsega velike skupine regij, vključno z regijami izven Unije, ki jih tare običajna ozemeljska problematika. Na ta način se je izoblikovalo trinajst skupin, kot so na primer Zahodno Sredozemlje, Alpska regija, CADSES (Srednja Evropa, Jadran, Donava in Jugovzhodna Evropa) in Karibsko območje. Te skupine se lahko tudi prekrivajo. V tovrstno sodelovanje se lahko vključijo vse evropske regije.
- Medregionalno sodelovanje povezuje ozemeljske skupnosti na podlagi različnih kriterijev, neodvisno od tega, kateri regiji Unije pripadajo in celo ozemlja izven meja Unije. Pri tem ni nujno, da regije mejijo ena z drugo.

Tudi druge pobude Skupnosti ustvarjajo mreže sodelovanja: URBAN II (mesta in območja z razvojnimi problemi) s 70 mesti, EQUAL (enakost na trgu dela) z okoli 1.360 razvojnimi partnerstvi, LEADER+ (razvoj podeželja) z okoli 700 lokalnimi akcijskimi skupinami. Vse te

pobude imajo skupaj okoli 130 regionalnih programov za spodbujanje inovacij in raziskav (V službi regij, 2004).

2.1.5 Sedanje države kandidatke

Prvi kandidatki za vstop v Evropsko unijo, Bolgarija in Romunija, v gospodarski razvitosti daleč zaostajata za članicami »stare« petnajsterice. Zaostanek je viden na vseh področjih: infrastrukturi, industriji, storitvah, malih in srednjih podjetjih, kmetijstvu in okolju. Zato bosta ti državi še naprej prejemali pomoč predpristopnih programov PHARE, ISPA in SAPARD do njunega predvidenega vstopa v Evropsko Unijo leta 2007.

2.2 Glavni cilji regionalne politike EU

Če povzamemo vse zgoraj navedeno, pridemo do treh glavnih ciljev regionalne politike (V službi regij, 2004):

- **Izboljšanje regionalne konkurenčnosti:** ukrepi strukturnih skladov morajo izboljšati konkurenčnost regij, tako da pomagajo podjetjem pri širitvi dejavnosti, ustvarjanju novih delovnih mest in povečevanju produktivnosti.
- **Povečanje zaposlenosti:** pomembno je zagotoviti potrebno izobrazbo vsem ljudem, ker je le-ta ključ, ki odpira vrata do zaposlitve, zato se Unija trudi izboljšati izobraževalno politiko in sisteme za iskanje zaposlitve. Pomembno je tudi zagotoviti načelo enakih možnosti za ženske in moške ter odpraviti diskriminacijo na trgu delovne sile.
- **Uravnotežen razvoj urbanih in podeželskih območij:** zagotavljanje komplementarnosti in ravnotežja med urbanih in podeželskimi območji je eden izmed bistvenih pogojev za ustvarjanje kohezije na evropskem ozemlju. Pri tem je potrebno upoštevati specifične probleme teh območji.

2.3 Kako se izvaja regionalna politika Evropske Unije?

Več kot tretjina proračuna Unije je namenjenega za regionalni razvoj ter ekonomsko in socialno kohezijo, ki se izvaja skozi številne evropske sklade.

2.3.1 Razpoložljiva sredstva

Tabela 1 na strani 7 prikazuje proračun skladov v milijardah evrov za tekoče programsko obdobje. V obdobju 2000 do 2006 je bilo za strukturne instrumente petnajsterice namenjenih okoli 213 milijard evrov. Poleg tega bo v okviru prilagojenih finančnih perspektiv Unije okoli 22 milijard evrov porabljenih za predpristopno pomoč in dodatnih 22 milijard evrov za strukturne ukrepe v novih državah članicah v obdobju 2004-2006. Skupna vsota 257 milijard evrov predstavlja okoli 37 % proračuna EU za obdobje do leta 2006 (V službi regij, 2004).

Tabela 1: Proračun skladov (v mrd EUR)

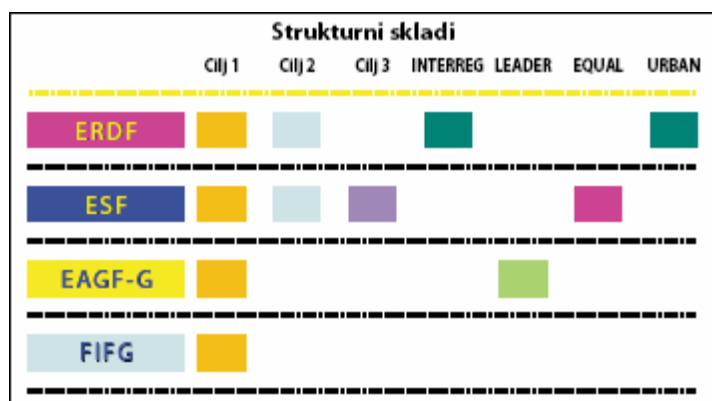
	Cilj 1	Cilj 2	Cilj 3	Interreg	Urban	Equal	Leader	Sklad za ribištvo	Kohezijski sklad	Skupaj
EU 15	137,800	22,040	24,050	4,875	0,700	2,850	2,020	1,106	18,000	213,441
EU+10	13,230	0,120	0,110	0,420	0,000	0,200	0,000	0,003	7,590	21,693
EU 25	151,030	22,160	24,160	5,295	0,700	3,070	2,020	1,109	25,590	235,134

Vir: V službi regij, 2004.

2.3.2 Strukturni skladi

Strukturni skladi so osnovni finančni mehanizem izvajanja strukturne politike EU. Poznamo štiri strukturne sklade: ERDF, ESF, EAGGF in FIFG. Ustanovljeni so bili z namenom pospeševanja razvoja in zmanjševanja razlik med regijami in državami v EU. Financiranje projektov poteka s sodelovanjem lokalnih oblasti in države članice tako, da je delovanje strukturne politike določeno kot dopolnjevanje nacionalnega izvajanja regionalne politike članic. Finančna pomoč se posreduje v naslednjih oblikah: delno financiranje operativnih programov, delno financiranje državnih pomoči, vključno s povračili, oblike individualnih podpor s soglasjem Evropske komisije in države članice, delno financiranje projektov, vključno s povračili, podpore za tehnično pomoč in študije za pripravo izvedbe projektov (Aljančič, Bogdanovič, 2000, str. 6).

Slika 1: Strukturni skladi

Vir: V službi regij, 2004.

- Evropski sklad za regionalni razvoj (European Regional Development Fund – ERDF) ERDF je bil ustanovljen leta 1975 z namenom, da korigira osnovne neskladnosti v okviru ES (Kukar, Gulič, 1991, str. 21). Na začetku delovanja je predstavljal zgolj nekakšen kompenzacijski mehanizem državam, ki so nadpovprečno prispevale v proračun Evropske skupnosti (Hrovat, 1999, str. 141). Sedanji glavni namen sklada je zmanjševanje razlik

med regijami znotraj EU, in sicer s spodbujanjem ekonomske in socialne kohezije. Glavne aktivnosti, ki jih financira ERDF, so naslednje (Strukturni skladi v Sloveniji):

- povečanje produktivnosti ter ustvarjanje novih delovnih mest,
- izgradnja infrastrukture,
- lokalne razvojne pobude ter poslovne dejavnosti malih in srednje velikih podjetij.

Sklad zagotavlja sredstva v okviru Ciljev 1 in 2 ter v okviru pobud Urban in Interreg, kar je prikazano tudi na zgornji sliki. Prav tako naj bi zagotavljal podporo pri financiranju pilotnih projektov in študijah, ki se nanašajo na razvoj celotne skupnosti.

- Evropski socialni sklad (European Social Fund – ESF)

ESF je bil ustanovljen leta 1958 in je namenjen izboljšanju in povečanju zaposlovanja v Evropski Uniji. Ta sklad ni kapitalski. Njegova politika je osredotočena na pet področij: (Strukturni skladi v Sloveniji):

- politika zaposlovanja ter boj proti nezaposlenosti,
- razvoj socialne sfere,
- vseživljenjsko izobraževanje in sistemi izpopolnjevanja,
- premostitev ekonomskih in socialnih razlik,
- enakovredne možnosti zaposlovanja moških in žensk.

Sklad podpira naslednje kategorije prebivalstva: dolgoročno brezposelni, mladi, ki prvič vstopajo na trg delovne sile in ljudje, ki potrebujejo dodatna usposabljanja ali pomoč pri samozaposlovanju, s čimer so jim omogočene nove možnosti zaposlitve (Aljančič, Bogdanovič, 2000, str. 7). ESF zagotavlja finančno pomoč v okviru vseh treh Ciljev strukturne politike in je edini, ki zagotavlja pomoč regijam v sklopu Cilja 3. Poleg tega sklad zagotavlja tudi sredstva za programe v okviru pobude skupnosti EQUAL.

- Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund – EAGGF)

EAGGF je sestavljen iz dveh delov, jamstvenega in usmerjevalnega, pri katerem se prvi del navezuje na skupno kmetijsko politiko EU. V okviru strukturnih skladov zagotavlja finančno pomoč samo usmerjevalni oddelek EAGGF in to v regijah, ki jih pokriva Cilj 1 ter v pobudi skupnosti LEADER+. Glavne naloge sklada so naslednje (Strukturni skladi v Sloveniji):

- krepitev in reorganizacija kmetijstva, vključno z organizacijo in predelavo kmetijskih, ribiških in gozdarskih izdelkov,
- zagotavljanje preoblikovanja kmetijske proizvodnje in razvoja gozdarstva ter podpora razvoja dopolnilnih dejavnosti za kmetovalce,
- zagotavljanje primerne življenjskega standarda kmetovalcev,
- pomoč pri razvoju družbene izdelave na kmetijskih področjih z namenom zaščite okolja in podeželja.

- Finančni instrument za usmerjanje ribištva (Financial Instrument for Fisheries Guidance – FIFG)

FIFG je od leta 1993 samostojni instrument za področje ribištva in marikulturo, prej pa je deloval v okviru kmetijskega sklada. Cilji njegovega delovanja so naslednji (Strukturni skladi v Sloveniji):

- prizadevanja za doseg trajnega ravnovesja med ohranjanjem in izkoriščanjem vodnih virov,
- povečevanje konkurenčnosti in razvoj stabilnega podjetništva v tem sektorju,
- povečevanje ponudbe in vrednosti proizvodov s tega področja,
- prispevanje k oživitvi področij odvisnih od ribištva in marikulture.

Izvajanje pomoči iz FIFG se načrtuje kot del programa v skladu s ciljnim področjem 1, zunaj tega območja pa se predstavijo samostojni programski dokumenti v posamezni državi članici.

Podrobna razdelitev sredstev strukturnih skladov med države je prikazana v Prilogi 1, v Prilogi 2 pa je prikazana razdelitev strukturnih skladov in instrumentov po področjih.

2.3.3 Kohezijski sklad

Sklad je bil ustanovljen leta 1993 z Maastrichtsko pogodbo za pomoč najmanj razvitim državam članicam – Grčiji, Portugalski, Španiji in Irski. Država članica je upravičena do sredstev Kohezijskega sklada, če je njen BNP p.c. nižji od 90 % povprečja EU. Osnovni namen sklada je zagotoviti pomoč pri doseganju socialne in ekonomske kohezije za pripravo na Ekonomsko in monetarno unijo. To počne s finančno podporo večjim projektom na področju okoljevarstva in transportne infrastrukture. Razdelitev sredstev med projekti na področju okolja in prometa mora biti uravnovežena. Komisija je določila polovično razdelitev (50:50) pomoči med obema področjema.

Kohezijski sklad je začel delovati s štirimi državami, z revizijo meril za pridobitev pomoči v letu 2003 pa je že je diplomirala prva študentka iz “razreda 1993”: z BDP-jem, ki je znašal 101 % povprečja v EU15 v letih 2000-2002, je Irska preseгла prag in tako od leta 2004 ni več upravičena do finančne pomoči. Omejitev na tri države upravičenke je hitro nadomestila širitev na deset novih držav članic, ki so se Uniji pridružile 1. maja 2004. Ker je več kot polovica članic EU25 neposredno vključena v dejavnost Kohezijskega sklada, se je njegov pomen precej povečal (Info regio Panorama, 2004, str. 5).

Tabela 2: Proračun Kohezijskega sklada v sedanjem programskem obdobju (v milijonih EUR)

Leto	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Sredstva	2.615	2.615	2.615	2.615	2.515	2.515	2.510

Vir: Regional Policy – Inforegio, 2004.

Podrobna razdelitev sredstev Kohezijskega sklada po državah pred in po širitvi je prikazana v Prilogi 1.

3 IZVAJANJE REGIONALNE POLITIKE EU15

Glavni namen izvajanja regionalne strukturne politike je zapiranje vrzeli med manj in bolj razvitimi regijami. Pozitivna ali negativna ocena regionalne politike bo torej v veliki meri odvisna od tega, ali je v obdobju, ko se je izvajala takšna politika, prišlo do dejanskega zmanjševanja razlik tako med regijami kot tudi med državami članicami EU. Seveda je treba dodati, da zmanjševanje regionalnih razlik ni nujno posledica izvajanja regionalne strukturne politike, je pa lahko v veliki meri z njo povezana. V tem poglavju so prikazane spremembe v gospodarskem uspehu držav in regij EU pred njeno širitvijo maja leta 2004, ki jih lahko v večji meri pripišemo izvajanju regionalne politike.

3.1 Gibanje makroekonomskih kazalnikov držav EU

3.1.1 Spremembe v času od 1994 do 2001

Med leti 1994 in 2001 je bila rast BDP v vseh štirih¹ kohezijskih državah visoko nad povprečjem EU. Ker pa je bila, z izjemo Irske, rast prebivalstva le malo nad povprečjem EU, se je to odražalo v velikem porastu BDP p.c. kohezijskih držav v primerjavi z ostalo EU.

Na Irskem je prebivalstvo raslo za približno 1 % letno, BDP p.c. pa se je realno letno povečeval za približno štirikratno vrednost povprečja EU (8 % letna rast na Irskem v primerjavi z 2 % rastjo EU v povprečju). Posledično je leta 2001 BDP p.c. na Irskem znašal kar 17 % več kot v EU, medtem ko je bil v začetku devetdesetih krepko pod EU povprečjem: kar za 25 %. Primer Irske je zgleden dokaz, kako uspešna je lahko regionalna strukturna politika, če je dopolnjena z rasno – orientirano domačo politiko.

V ostalih treh kohezijskih državah je bila rast realnega BDP p.c. skromnejša, vendar še vedno nad EU povprečjem. Pod povprečjem je bila le med leti 1991 in 1994, v času gospodarske recesije. Med leti 1994 in 2001 je bila rast BDP p.c. v vseh treh državah podobna in se je

¹ Med kohezijske države je prišteta tudi Irska, ki je prejela pomoč Kohezijskega sklada do konca leta 2003.

gibala okoli 3 % letno. Torej so te tri države letno rasle približno za 1 odstotno točko hitreje od EU povprečja. Posledično je njihov BDP p.c. leta 2001 narasel na 79 % EU povprečja oziroma 81 % povprečja v letu 2002 (po PKM). V Španiji je znašal 85 % EU povprečja, na Portugalskem in v Grčiji je ta odstotek nekoliko nižji, 71 % EU povprečja, saj sta bili ti dve državi na začetku glede razvitosti bolj oddaljeni kot Španija.

Povprečna stopnja zaposlenosti EU15 se je v obdobju 1996 – 2002 dvignila za 4 odstotne točke, medtem ko je bila rast zaposlenosti v kohezijskih državah kar dvakrat večja od povprečja. Zaradi tega je povprečna stopnja zaposlenosti v kohezijskih državah leta 2002 znašala 60 %, kar je samo za štiri odstotne točke manj od povprečja EU15 (Graf o gibanju stopnje zaposlenosti je predstavljen v Prilogi 3).

Zelo visoko rast stopnje zaposlenosti je beležila Irska. Ta se je povečala za 10 odstotnih točk in to je pomenilo, da je bila zaposlenost na Irskem leta 2002 celo nekaj nad EU15 povprečjem. Stopnja zaposlenosti v Španiji se je povečala še za nekoliko več, 11 odstotnih točk, in je znašala 58,5 %, kar pa je pomenilo, da je še vedno nekoliko pod EU15 povprečjem. Nekoliko nižjo rast zaposlenosti je dosegala Portugalska (6,5 odstotnih točk). Vendar je treba tukaj poudariti, da je imela Portugalska vseskozi visoko zaposlenost. Ta je leta 2002 znašala 68,5 % in je bila visoko nad EU15 povprečjem in že zelo blizu meje 70 %, ki jo je Unija postavila za cilj do leta 2010. Povsem druga zgodba je Grčija, ki je v tem obdobju dosegla skromno rast zaposlenosti okrog 2 odstotnih točk. To je pomenilo, da je bila Grčija v letu 2002 z 57 % zaposlenostjo pod povprečno vrednostjo petnajsterice, celo več, njena stopnja zaposlenosti je bila nižja kot sredi 90ih let in samo Italija je beležila nižjo zaposlenost.

Visoko stopnjo zaposlenosti na Irskem je spremljala tudi povečana stopnja produktivnosti dela, ki se je letno povečevala za nekaj manj kot 4 odstotke, kar je bilo približno trikrat več od EU15 povprečja. Visoke stopnje rasti produktivnosti dela sta beležili tudi Portugalska (tudi več od EU15 povprečja) in Grčija (okoli 3% letno) kjer je bila prav ta visoka rast produktivnosti pogon za hitrejšo rast BDP in hitrejšo konvergenco z ostalo Unijo. Nasprotno je bila Španija manj uspešna in je beležila nižje stopnje rasti produktivnosti od povprečja EU (Povzeto po Third report on economic and social cohesion, 2004, str. 39–54).

3.1.2 Spremembe v času od 2001 do 2003

Med leti 2001 – 2003 se je gospodarska rast Unije upočasnila. Nezaposlenost se je povečala v več regijah EU15, še večji problem je bila neugodna klima za gospodarski razvoj in s tem upočasnitev procesa regionalne kohezije. Leto 2003 je bilo že tretje leto zapored, ko se je gospodarska rast EU15 gibala okoli 1 %. Nekoliko bolj vzpodbudne so projekcije za leto 2004 in 2005, ko naj bi se rast BDP povzpela na 2 % oz. 2,3 %.

Tabela 3: Letne stopnje rasti BDP (v cenah iz leta 1995)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Irska	10,1	6,2	6,9	1,4	3,7	4,6
Portugalska	3,4	1,6	0,4	-1,2	0,8	2,2
Španija	4,2	2,8	2,0	2,4	2,8	3,3
Grčija	4,5	4,3	3,6	4,5	4,0	3,3
Avstrija	3,4	0,8	1,4	0,7	1,8	2,5
Belgija	3,8	0,6	0,7	1,1	2,0	2,5
Danska	2,8	1,6	1,0	0,5	2,1	2,2
Finska	5,1	1,1	2,3	1,9	2,6	2,7
Francija	3,8	2,1	1,2	0,5	0,7	2,4
Italija	3,0	1,8	0,4	0,3	1,2	2,1
Luksemburg	9,0	1,3	1,7	2,1	2,4	3,1
Nemčija	2,9	0,8	0,1	-0,1	1,5	1,8
Nizozemska	3,5	1,2	0,2	-0,7	1,0	1,6
Švedska	4,3	0,9	2,1	1,6	2,3	2,6
Velika Britanija	3,9	2,3	1,8	2,2	3,0	2,8
EU15	3,6	1,7	1,0	0,8	1,9	2,3

Vir: Eurostat.

Iz zgornje tabele je razvidno, da je bil padec stopnje rasti BDP najbolj opazen na Irskem in na Portugalskem. Bolj optimistične so napovedi za leto 2004 in 2005, vendar obe državi še ne bosta dosegali stopenj rasti iz leta 2000. V ostalih dveh kohezijskih državah, Grčiji in Španiji, gospodarska recesija ni imela tako velikega negativnega učinka. V Španiji se je stopnja rasti BDP nekoliko zmanjšala glede na leto 2000, vendar je še vedno ostala nad 2 %. Najbolj uspešna je bila Grčija, kjer stopnja rasti med leti 2001 in 2003 ni veliko nihala in se je vseskozi gibala okoli 4 %. Ocena za leto 2004 kaže, da bo Grčija dosegla najvišjo stopnjo rasti BDP od vseh članic EU15, kar za 2,1 odstotne točke več od EU15 povprečja. Za Španijo in Grčijo lahko torej rečemo, da jima je pomoč strukturnih skladov omogočila skladnejšo gospodarsko rast brez večjih nihanj tudi v času gospodarske recesije v Evropi.

Drugje po Uniji je stanje podobno. Po letu 2000 je značilen upad stopnje rasti BDP. Nemčija in Italija sta že prej dosegali skromne stopnje rasti, med leti 2002 in 2003 pa je Nemčija beležila praktično ničelne stopnje rasti, medtem ko je Italija dosegala stopnje rasti pod 0,5 %. V letu 2003 je zelo nizko stopnjo rasti BDP zabeležila tudi Francija, ki je prej vselej dosegala stopnje rasti v višini EU15 povprečja oz. nekaj višje. Slabo se je odrezala tudi Nizozemska, ki je prej vedno dosegala visoke stopnje rasti BDP, v letu 2003 pa je bil njen BDP celo nižji od leta prej.

Slabša gospodarska rast v EU15 po letu 2000 pa ni imela velikega vpliva na zaposlenost, verjetno zato, ker so pričakovali, da je upad gospodarske aktivnosti kratkoročen pojav. Zaposlenost se v treh kohezijskih državah tudi v obdobju recesije ni zmanjšala, je pa dosegala nižje stopnje rasti kot v prejšnjih letih. Na Irskem se je v letu 2003 zaposlenost povečala za 1 %, v Španiji in v Grčija za približno 1,5 %. Največji negativni učinek je imela slaba gospodarska rast na Portugalskem, kjer se je zaposlenost vidno zmanjšala (Third report on economic and social cohesion, 2004, str. 39–54).

3.2 Izvajanje regionalne politike po ciljnih skupinah

V tem delu bom prikazala, kako uspešni so bili dosednji ukrepi regionalne politike po posameznih ciljnih območjih. Ker se rezultati v večji meri nanašajo na predhodna programska obdobja je na tem mestu potrebno poudariti, da je regionalna politika leta 2000 doživela korenite spremembe.

V juliju leta 1997 je Evropska komisija predložila Evropskemu parlamentu dokument z naslovom Agenda 2000, ki določa strategijo razvoja EU in njenih politik na prelomu stoletja. Strukturna politika je z namenom krepitve ekonomske in socialne kohezije ostala še naprej ena izmed treh temeljnih stebrov EU, uvedli pa so določene spremembe, katerih osnovni cilj je doseči večjo učinkovitost, kontrolo, proračunsko disciplino in poenostavitev celotnega sistema pomoči iz strukturnih skladov (Pečar, 1997, str. 84). V Prilogi 6 sem prikazala, katere države oz. regije spadajo pod določen Cilj po letu 2000.

Evropska komisija je z dokumentom Agenda 2000 zmanjšala število ciljev iz sedmih na tri, število horizontalnih iniciativ pa je zmanjšala na štiri. Ker se rezultati, ki bodo predstavljeni v tem poglavju v večji meri nanašajo na ciljna območja iz prejšnjega programskega obdobja je prav, da na kratko predstavim tudi njih.

Izrazito regionalno naravnost imajo Cilji 1, 2, 5b in 6, ostali Cilji pa pokrivajo območje celotne EU (Menart, 1999, str. 24-28):

- Cilj 1 – Regije, ki zaostajajo v razvoju,
- Cilj 2 – Regije v industrijskem zatonu,
- Cilj 3 – Področja kjer je prisotna dolgotrajna brezposelnost in nezaposlenost mladih,
- Cilj 4 – Področja, ki so v procesu industrijskega prestrukturiranja,
- Cilj 5 – Razvoj kmetijskih območij, ki ima dva podcilja: 5a – Prestrukturiranje območij, kjer sta glavni dejavnosti kmetijstvo in ribištvo; 5b – Razvoj kmetijskih regij (izven Cilja 1),
- Cilj 6 – Regije z ekstremno nizko gostoto prebivalstva.

V Prilogi 7 sem pokazala še skupen vpliv delovanja Evropskega socialnega sklada v prejšnjem programskem obdobju, ki je pomagal financirati projekte v Ciljih 1, 3 in 4 ter Pobudah skupnosti Employment in Adopt.

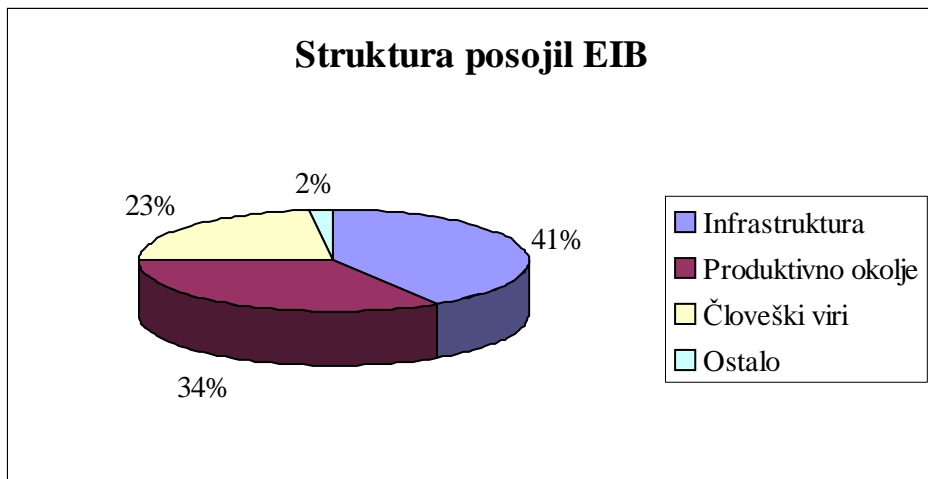
3.2.1 Izvajanje regionalne politike v okviru Cilja 1

Regije pod Ciljem 1 so med leti 2000 – 2006 upravičene do pomoči strukturnih skladov v višini 127,5 bilijona evrov, kar pomeni 18,2 bilijona evrov letno. Državam članicam ta sredstva pomagajo k doseganju višjih stopenj investicij v človeški in fizični kapital, kar poveča njihovo konkurenco nasproti razvitejšim državam. V najmanj razvitih regijah EU15 so ti transferji znašali okoli 9 % celotnih investicij na Portugalskem, 8 % v Grčiji, 7 % v italijanski najmanj razviti regiji Mezzogiorno, 4 % v najmanj razvitih nemških regijah New Länder in 3 % v Španiji (Third report on economic and social cohesion, 2004, str. 122).

Vendar pa so za učinkovito izvajanje regionalne politike v teh regijah potrebna tudi domača sredstva. Tako morajo države prejemnice pomoči strukturnih skladov upoštevati tako imenovani »principle of additionality«. Ta pravi, da morajo države svojim problematičnim regijam zagotoviti najmanj toliko sredstev za strukturne namene kot so jih v povprečju tudi v prejšnjem programskem obdobju (1994 – 1999). Da se države tega držijo dokazujejo naslednji podatki, ki se nanašajo na programska obdobja 1989 – 1993 in 1994 – 1999: na Irskem so se javni izdatki med obdobjema povečali največ, in sicer za 66 %, 24 % povečanje so dosegli v Grčiji in 18 % na Portugalskem. V ostalih državah, ki nimajo toliko regij, ki spadajo pod Cilj 1, so beležili povečanje javnih izdatkov v ta namen od 36 % v Avstriji do 14 % na Švedskem. Izjema so bile tri države, Španija, Nemčija in Italija, kjer so se državni izdatki za strukturne namene zmanjšali glede na prejšnje obdobje. V Nemčiji (padec za 20 %) in v Španiji (padec za 2 %) to ni imelo velikih negativnih učinkov na izvajanje regionalne politike, saj sta ti dve državi namenili zelo veliko sredstev v prejšnjem programskem obdobju (1989 – 1993) (Third report on economic and social cohesion, 2004, str. 122).

Pri financiranju regionalne politike imajo veliko vlogo tudi posojila Evropske investicijske banke (v nadaljevanju EIB), ki je v zadnjih 15 letih kar podvojila svoja posojila za ta namen. Med leti 2000 in 2002 je znesek posojil, namenjenih skladnejšemu regionalnemu razvoju Unije, znašal v povprečju 20 bilijonov evrov letno in še dodatne 3 bilijone evrov letno, ki so bili namenjeni desetim državam pristopnicam. Da EIB veliko vlaga v regionalno politiko Unije pove podatek, da posojila za ta namen predstavljajo kar dve tretjini od vseh posojil, danih iz EIB (EIB Annual report 2003, 2004). Od teh sredstev je 50 % namenjenih za skladnejši regionalni razvoj regij Cilja 1. Kako so le-ta razdeljena po posameznih področjih je predstavljeno v Sliki 2 na strani 15.

Slika 2: Struktura posojil EIB za regije Cilja 1

Vir: Regional policy – Inforegio..

3.2.1.1 Glavna področja ukrepanja v okviru Cilja 1

Kot sem pokazala v prvi točki tega poglavja so se v zadnjih 15 letih razlike med regijami glede na glavne tri razvojne kazalce opazno zmanjšale, predvsem zaradi ustrezne regionalne politike EU. Pod to točko predstavljam pet področji v sklopu Cilja 1, pri katerih se je že pokazal pozitiven vpliv pomoči strukturnih skladov (Third report on economic and social cohesion, 2004, str. 123–125):

- Infrastruktura – izboljšanje dostopnosti regij

V programskem obdobju 2000 – 2006 je del sredstev strukturnih skladov namenjen tudi razvoju Trans-Evropske Transportne Mreže (trans-European transport networks - TEN-T) v regijah Cilja 1 in v Kohezijskih državah. Za ta namen gre približno 1,3 bilijona evrov letno iz Kohezijskega sklada in do 1,4 bilijona evrov letno iz ERDF. S to pomočjo so zgradili ali posodobili okoli 4.100 km avtocest in 32.000 km ostalih cest. V Grčiji so s to pomočjo od leta 1990 dalje zgradili 500 km avtocest, v Španiji skoraj 400 km železniške proge za hitri vlak, ki je povezala Sevillo z Madridom. Še dodatnih 1.100 km proge že prenavljajo, kar bo bistveno zmanjšalo čas potovanja in povečalo dostopnost perifernih regij. Še večjo uspešnost na področju transporta bi dosegli, če bi bolj sodelovali z INTERREG programi in se tako izognili prekinitvi TEN-T omrežja pri prehodu državnih meja. Primer te slabe koordinacije med programi je gradnja cestnega tunela Somport v Pirenejih, ko je na španski strani moderna avtocesta, zgrajena s pomočjo sredstev Kohezijskega sklada, na francoski strani pa se spremeni v staro regionalno cesto.

- Raziskave in razvoj – okrepitev Evropskega razvojnega centra

Delež sredstev strukturnih skladov je namenjen tudi spodbujanju programov za raziskave in razvoj in za inovacije, predvsem v regijah Cilja 1. V sedanjem programskem obdobju je šlo za ta namen približno 1,2 bilijona evrov. S to pomočjo so uspeli zgraditi nove razvojne centre v manj razvitih regijah in z njimi omogočiti trajnostni razvoj teh regij. Ti programi so se pokazali za zelo uspešne na Irskem in v Skandinavskih državah. Obstajajo pa tudi primeri, ko so pretiravali z vlaganji v raziskave in razvoj in s tem dosegli nižjo učinkovitost investicij in nižjo koristnost, kot bi jo z zmernim vlaganjem.

- Razvoj informacijske družbe

Veliko vrednost Unija pripisuje tudi večjemu razvoju informacijske družbe in v ta namen prispeva okoli 700 milijonov evrov iz sredstev strukturnih skladov, večinoma v regijah Cilja 1. Namen vlaganj je spodbuditi razvoj informacijske mreže ter usposobiti ljudi, da bodo lahko upravljali z novo tehnologijo, ki je potrebna za razvoj. Regije Cilja 1 smatrajo razvoj informacijske družbe kot strateški dejavnik nadaljnjega razvoja, kar dokazuje njihovo vlaganje za ta namen: med 20 regij z najvišjimi izdatki za ICT (informacijska in komunikacijska tehnologija) spada kar 6 grških regij in 2 španski.

- Zaposlenost – vlaganje v človeški kapital

Za povečanje zaposlenosti in za razvoj človeškega kapitala je v sedanjem programskem obdobju namenjeno okoli 9 bilijonov evrov letno iz sredstev ESF. Polovica teh sredstev gre regijam Cilja 1, in sicer dobijo 28 % regije Španije, 19 % gre nemškimi New Länder in okoli 13 % dobijo regije Grčije, Portugalske in Italije. V prejšnjem programskem obdobju je bilo sredstev nekoliko manj, 3,1 bilijona evrov letno, vendar so regije pomoč uspešno vnovčile. Evropski skladi so sofinancirali prestrukturiranje in razširitev javnih del v Grčiji, na Irskem in na Portugalskem, na Portugalskem so pripomogli k dvigu vpisa študentov na fakultete iz 26 % na 34 %, v Španiji so spodbudili podjetja, da so uvedla dodatna strokovna usposabljanja svojih delavcev. Študije za sedanje programsko obdobje ocenjujejo, da bodo strukturni ukrepi v regijah Cilja 1 ustvarili okoli 700.000 novih delovnih mest. Najbolj naj bi se zaposlenost povečala na Portugalskem, za 4 % (187.000 novih delovnih mest) in v Grčiji za 2,5 % (100.000 novih delovnih mest), nekoliko manj pa v nemških New Länder, na jugu Italije in v Španiji, kjer naj bi se zaposlenost povečala od 1 % do 2 %.

- Trajnostni razvoj

Čeprav je bila sedanja strukturna politika sprejeta še pred uveljavitvijo Strategije EU za trajnostni razvoj, ta v svojem delovanju vseskozi pazi, da njeni ukrepi ne bi imeli negativnega vpliva na okolje. Da je varovanje okolja eden izmed glavnih ciljev strukturnih ukrepov

dokazujejo tudi velika vlaganja v okoljsko infrastrukturo. Primer so investicije na jugu EU, ki so namenjene ureditvi ravnanja z odpadki in odpadnimi vodami.

3.2.2 Izvajanje regionalne politike v okviru Cilja 2

Velik del sredstev strukturnih skladov je namenjen tudi prestrukturiranju regij, katerih gospodarstvo je temeljilo na »tradicionalnih« dejavnostih kot so rudarstvo, železarstvo in podobno. Te panoge so danes že večinoma propadle, zato je potrebno prestrukturiranje gospodarstva, da se tem regijam omogoči najprej preživetje in nato ponoven razcvet. Prav tako je potrebna obsežna sanacija okolja, ki ga je težka industrija v preteklih letih močno onesnaževala. V nadaljevanju bom prikazala kako se je teh problemov lotila regionalna politika EU in kakšne uspehe je že dosegla. Ker programsko obdobje 2000 – 2006 še ni končano in zato končne analize uspešnosti še niso narejene, se bom v nadaljevanju bolj osredotočila na obdobje 1994 – 1999 in če ne bom posebej poudarila drugače, bodo podatki veljali za to obdobje.

3.2.2.1 Financiranje in glavna področja ukrepanja

V programskem obdobju 1994 – 1999 je sredstva strukturnih skladov v sklopu Cilja 2 prejemale 82 regij s skupno 62 mio prebivalcev oz. 17 % EU15 prebivalstva. Celotni znesek pomoči je znašal 2,8 bilijona evrov letno in se je močno povečal glede na znesek iz prejšnjega programskega obdobja, ko je znašal 1,2 bilijona evrov letno. Za sedanje programsko obdobje 2000 – 2006 je predviden znesek še nekoliko večji, saj znaša 3,2 bilijona evrov letno (v cenah iz leta 1999). Vendar pa je v ta znesek vključena tudi pomoč za spodbujanje razvoja podeželja, ki je bila v programskem obdobju 1994 – 1999 zajeta pod samostojni Cilj 5b in bo zato pomoč na osebo nekoliko nižja saj bo znašala okoli 41 EUR (prej 44 EUR) (Regional Policy, Inforegio).

Pomoč skladov se je razdelila med veliko število majhnih območij v 12 državah članicah. Največ sredstev sta prejeli Velika Britanija (skoraj eno tretjino vseh sredstev) in Francija (skoraj eno četrtno vseh sredstev), nato sledita Španija in Nemčija, ki sta skupaj prejeli eno četrtno sredstev. Ostalih 8 držav si je razdelilo preostalih 20 %. Podrobna razdelitev sredstev strukturnih skladov za regije Cilja 2 je prikazana v Prilogi 6 pod točko 6.2. Strukturni skladi so prispevali skoraj eno tretjino vseh sredstev za uresničevanje programov Cilja 2, približno isto količino sredstev so prispevale države članice, ostalo pa privatni sektor (Third report on economic and social cohesion, 2004, str. 128) .

Glavna področja ukrepanja so naslednja (Third report on economic and social cohesion, 2004, str. 128):

- Infrastruktura – sem spada predvsem preoblikovanje starih industrijskih območij in gradnja novih objektov, za kar so namenili 27 % vseh sredstev. Znesek se je glede na prejšnje obdobje nekoliko zmanjšal, saj je takrat znašal 36 % vseh sredstev.
- Spodbujanje podjetništva – za to so namenili okoli 25 % vseh sredstev, kar je skoraj dvakrat več kot v predhodnem programskem obdobju. V okviru teh projektov so pomagali malim in srednjim podjetjem, da se uveljavijo na trgu, promovirali finančni inženiring, nudili podporo pri vključitvi na mednarodni trg in pri ustanavljanju novih podjetij.
- Usposabljanje delovne sile – ena izmed glavnih nalog je usposobiti oziroma prekvalificirati delovno silo za nove dejavnosti in zmanjšati brezposelnost, ki je nastala po propadu industrije. Za ta namen je bilo na voljo 20 % vseh sredstev, pretežno iz Evropskega socialnega sklada.
- Spodbujanje raziskav in razvoja – za to področje je namenjeno 10 % vseh sredstev.

3.2.2.2 Uspešnost regionalne politike EU v regijah Cilja 2

Na podlagi študije ocenjujejo, da so s pomočjo strukturnih sredstev, ki so jih regije dobivale v programskem obdobju 1994 – 1999, ustvarili 700.000 novih delovnih mest. Velik napredek v uspešnosti poslovanja so zabeležila mala in srednje velika podjetja, ki jim je strukturna pomoč Unije omogočila razviti boljše proizvodne metode in pomagala poiskati nove trge, kjer so lahko uspešno konkurirala. Uspešno prestrukturiranje stare industrije in ustvarjanje novih delovnih mest je seveda povzročilo zmanjšanje brezposelnosti v teh regijah, ki je bila v preteklih letih zaradi stalnega upada industrije pereč problem. Podatki kažejo, da se je brezposelnost v teh regijah zmanjšala za več kot v EU15 v povprečju (3,1 % proti 2,3 % v EU15). Zmanjšanje brezposelnosti je posebej značilno za tiste regije, ki so imele najvišji odstotek tradicionalne industrije, tudi do 40 % v celotnem gospodarstvu in tudi največji problem z brezposelnostjo po upadu industrije. V teh regijah je število novo pridobljenih delovnih mest celo večje kot je bilo pred prestrukturiranjem. Stopnja rasti BDP na osebo je v teh regijah še vedno nekoliko pod EU15 povprečjem (2,1 % proti 2,4 % v EU15), vendar se razlika manjša, kar kaže na to, da se je gospodarska depresija ustavila (Third Report on Economic and Social Cohesion, 2004, str. 128-130).

Na strani 19 je prikazana tabela, ki prikazuje vpliv sredstev strukturnih skladov na zaposlenost. Iz nje je razvidno, da je bilo s pomočjo sredstev strukturnih skladov na novo ustvarjenih, ohranjenih ali pridobljenih s prerazporeditvijo delavcev okoli 2,3 milijona delovnih mest v regijah Cilja 2. Največ delovnih mest (skupaj 80 %) je bilo ustvarjenih v petih največjih državah članicah Španiji, Italiji, Franciji, Nemčiji in Veliki Britaniji. Treba pa je poudariti, da je zelo težko oceniti natančno število ohranjenih delovnih mest in tistih, ustvarjenih s prerazporeditvijo delavcev, zato je najbolj zanesljiv in najbolj pravilen kazalec število novo ustvarjenih delovnih mest, ki glede na študije znaša 700.000.

Tabela 5: Vpliv sredstev strukturnih skladov na zaposlenost² v regijah Cilja 2 v obdobju 1994 – 1999 (v tisočih)

Država	Iz sredstev ERDF	Iz sredstev ESF	Skupaj
Avstrija	6,7	10,7	17,4
Belgija	30,7	17,6	48,3
Danska	6,9	4,2	11,1
Finska	9,7	17,9	27,6
Francija	221,5	180,5	402,0
Italija	139,0	56,8	195,8
Luksemburg	0,7	0,4	1,1
Nemčija	147,0	79,2	226,2
Nizozemska	86,5	47,9	134,4
Španija	174,0	248,4	422,4
Švedska	21,0	18,4	39,4
Velika Britanija	386,0	430,0	816,0
Skupaj	1.229,7	1.112,0	2.341,7

Vir: Ex Post Evaluation of 1994 – 1999 Objective 2 Programmes, 2003, str. 136.

Sredstva EU skladov so uspešno izkoristila tudi mala in srednje velika podjetja. Število podjetij, ki je prejeto pomoč dobro izkoristilo, je prikazano v Tabeli 6 na strani 20.

Na področju raziskav in razvoja sta značilna dva trenda. Na eni strani so regije, ki so vlaganje v R&R, v inovacije in v razvoj nove tehnologije uspešno izkoristile in na ta način uspele ustvariti veliko novih delovnih mest in tudi ohraniti nekaj starih. Primer takih regij sta Nordrhein-Westfalen v Nemčiji in Severovzhodna Anglija. Na drugi strani pa je veliko regij, ki niso izkoristile svojih potencialnih možnosti za razvoj raziskovalne baze ali pa niso usmerile razvojnih dejavnosti v pravo smer in zato na tem področju še vedno veliko zaostajajo za razvitimi regijami (Ex Post Evaluation of 1994 – 1999 Objective 2 Programmes, 2003, str. 146).

Sredstva strukturnih skladov so regije Cilja 2 dobro izkoristile na področju usposabljanja delovne sile. Že prej je za te regije veljalo, da so zaposleni relativno dobro izobraženi za delo, ki ga opravljajo. To prakso so nadaljevali tudi pri prestrukturiranju, tako da so uvedli programe za čim hitrejšo usposabljanje delavcev za nova delovna mesta. Prav tako so veliko pozornost namenili skupinam ljudi, ki so »težje zaposljivi« in jim omogočili dostop do programov za usposabljanje ter vstop na trg dela. Pomoč strukturnih skladov je omogočila 3,6 milijonu ljudi v regijah Cilja 2, da so sodelovali v programih usposabljanja za nova delovna mesta (Third Report on Economic and Social Cohesion, 2004, str. 129).

² Vsota novo ustvarjenih delovnih mest, ohranjenih delovnih mest ter število delovnih mest pridobljenih zaradi prerazporeditve delavcev.

Tabela 6: Število malih in srednje velikih podjetij, ki so zabeležila koristi zaradi sredstev strukturnih skladov

Država	V regijah Cilja 2	V ostalih regijah	Odstotek Cilja 2
Avstrija	2.000	6.000	33,3
Belgija	3.000	8.000	37,5
Danska	1.000	2.000	50,0
Finska	2.000	7.000	28,6
Francija	17.000	42.200	40,5
Grčija	0	55.000	0,0
Italija	32.200	172.000	18,6
Irska	0	16.000	0,0
Luksemburg	1.000	1.000	100,0
Nemčija	47.000	90.000	52,2
Nizozemska	7.000	18.000	38,9
Španija	32.000	144.000	22,2
Švedska	1.000	4.000	25,0
Velika Britanija	150.000	210.000	71,4
Skupaj	295.000	793.000	37,2

Vir: Ex Post Evaluation of 1994 – 1999 Objective 2 Programmes, 2003, str. 144).

Ker je eden izmed pomembnejših ciljev regionalne politike EU trajnostni razvoj, so del sredstev strukturnih skladov namenili tudi sanaciji okolja, ki ga je težka industrija močno prizadela. Očistili in uredili so odlagališča industrijskih odpadkov, uredili so območja in stavbe, v katerih je prej potekala težka industrija (ocenjujejo, da so preoblikovali in uredili okoli 115 milijonov kvadratnih metrov zemljišč) ter izboljšali okolje, predvsem v mestih. Vsi ti ukrepi so močno spremenili stare industrijske centre in jim omogočili, da se preizkusijo in uveljavijo v novih dejavnostih na področju kulture, sprostitve ali celo turizma (Third Report on Economic and Social Cohesion, 2004, str. 129).

Vendar pa je treba poudariti, da je stara industrija vrsto let uničevala okolje in da tega ni mogoče odpraviti v 10 letih, zato je nadaljnja skrb za okolje nujnost. Prav tako moramo poudariti, da prestrukturiranje v več regijah EU še zdaleč ni končano. Študije kažejo, da stopnja prestrukturiranja močno niha med regijami in je odvisna od tega kakšni so razvojni potenciali regije in kakšna je bila učinkovitost izrabe sredstev. Premogovništvo in jeklarska industrija sta panogi, kjer je prestrukturiranje v večini že opravljeno, na drugi strani pa obstajajo področja, ki so še močno vezana na staro industrijo in postopek prestrukturiranja šele prihaja.

3.2.3 Izvajanje regionalne politike v okviru Cilja 3

Cilj 3 predstavlja v glavnem pomoč tistim, ki so že dlje časa brez službe ter pomoč mladim pri iskanju zaposlitve. Sredstva, namenjena temu Cilju, so v primerjavi s Ciljema 1 in 2 precej nižja (12,3 % vseh sredstev), to pa zato, ker že države same izvajajo razne programe za zmanjšanje brezposelnosti. Cilj 3 se financira izključno iz ESF, podrobna razdelitev sredstev za obdobje 2000 – 2006 je prikazana v Tabeli 7.

Tabela 7: Sredstva ESF, namenjena za izvajanje Cilja 3 za obdobje 2000 – 2006, v mio EUR

Avstrija	Belgija	Danska	Finska	Francija	Nemčija	Grčija	Irska
528	737	365	403	4.540	4.581	0	0
Italija	Luksemburg	Nizozemska	Portugalska	Španija	Švedska	Velika Britanija	EU 15
3.744	38	1.686	0	2.140	720	4.568	24.050

Vir: Regional policy, Inforegio.

Glede na opravljene raziskave so ugotovili, da imajo ukrepi, financirani s pomočjo ESF, dva učinka: glede na to ali so namenjeni neposredno prejemniku pomoči ali pa so namenjeni določenemu programu oziroma projektu. Če so sredstva namenjena neposredno prejemniku, potem je najpogostejši kazalec za merjenje uspešnosti »placement rate« oziroma odstotek tistih ljudi, ki so s pomočjo sredstev ESF dobili zaposlitev (v nadaljevanju odstotek zaposljivosti). V obdobju 1994 – 1999 se je odstotek zaposljivosti precej povečal, največ po zaslugi izboljšanja razmer na trgu dela. Gibal se je med 30 % in 80 %, odvisno od države, ciljne skupine in tipa ukrepa. Od 25 – 50 % povečanja raziskovalci pripisujejo ukrepom strukturnih skladov (Conclusions of the ESF final evaluations, 2000, str. 14–19). Uspešnost ukrepov ESF je največja takrat, ko je usmerjena na skupino posameznikov, ki sicer najtežje najdejo zaposlitev. Zato je sodelovanje v teh ukrepih (active labour market measures) povečalo možnosti najbolj diskriminiranim iskalcem zaposlitve. Ocene so pokazale, da so v Veliki Britaniji najbolj učinkoviti ukrepi subvencije za zaposlenost (employment subsidies) in pomoč pri iskanju zaposlitve, najbolj uspešna skupina pa so bili starejši moški, katerim so se najbolj povečale možnosti, da najdejo zaposlitev. Na Nizozemskem so beležili precej visoke odstotke zaposljivosti, predvsem zaradi ugodnih pogojev na trgu dela, sama učinkovitost ESF pa je bila relativno majhna. Najvišje odstotke zaposljivosti so beležili tisti z najnižjo izobrazbo (33 %) in skupina 40+ (25 %), medtem ko je bilo pri ostalih skupinah v povprečju 0. V Italiji so naredili primerjavo med tistimi, ki so se udeležili izobraževalnih programov in tistih, ki se jih niso. Razmerje je bilo 51 % zaposljivost proti 28 % v korist prvih. Glede na raziskave je udeležba v izobraževalnih programih najpomembnejši faktor pri iskanju zaposlitve v Italiji, pred spolom (moški lažje najdejo zaposlitev) in stopnjo izobrazbe (Second Report on Economic and Social Cohesion, 2001, str. 138-139).

Potrebno pa je poudariti, da so premalo uspešni programi pri eni izmed glavnih skupin Cilja 3: mladi iskalci zaposlitve z relativno visoko izobrazbo, saj se odstotek »placement rate« v povprečju ni opazno povečal (Second Report on Economic and Social Cohesion, 2001, str. 138-139).

3.2.4 Izvajanje regionalne politike v okviru Cilja 4

Cilj 4, ki je v glavnem namenjen pomoči delavcem pri industrijskem prestrukturiranju, je že tekom obdobja 1994 – 1999 doživel kar nekaj sprememb: leta 1996 so nekoliko sprostili kriterije za sprejetje projektov ter uvedli blažje kriterije za sofinanciranje projektov. Čeprav v sedanjem programskem obdobju tega Cilja ni več, je kar nekaj njegovih aktivnosti vsebovanih v novem Cilju 3, največ v obliki programov za vse življenjsko izobraževanje.

Programi Cilja 4 so imeli glede na opravljene analize tri učinke: na podjetja, na zaposlene in na sisteme usposabljanja ter izobraževanja (Second Report on Economic and Social cohesion, 2001, str. 140).

Glavni vpliv programov na podjetja je bil v tem, da so le-ta spoznala, kako pomembno je stalno izobraževanje in usposabljanje zaposlenih pri hitrejšemu prilagajanju na nove razmere na trgu. Pomembno je, da so izobraževalni programi kvalitetni in da pomagajo zaposlenim v podjetju k lažjem prilagajanju na prestrukturiranje. Pomembno je tudi, da se programov udeleži čim več zaposlenih.

Z vidika zaposlenih se je učinkovitost delovanja programov Cilja 3 ocenjevala glede na to, koliko ljudi je ostalo zaposlenih kljub prestrukturiranju ali za koliko se je zmanjšalo število tistih, ki bi brez teh programov, torej brez pridobljenih kvalifikacij, ostali brez službe. Ker se je zaradi spremembe kriterijev izvajanje politike v okviru tega Cilja začelo z zamudo in ker nekateri projekti še trajajo, konkretni podatki o uspešnosti še niso na voljo. Zaenkrat študije, ki so na voljo, izpostavljajo naslednje rezultate: v nekaterih primerih so glavni dobičkarji podjetja namesto zaposlenih, v drugih so koristi deljene med podjetja, ki so pridobila na konkurenčnosti ter med zaposlene, ki so s pomočjo programov pridobili višjo izobrazbo.

Dober primer učinkovitega izvajanja Cilja 4 se je zgodil na Švedskem. Glavni faktor uspeha je v aktivnem sodelovanju vodstev podjetij in zaposlenih pri načrtovanju in izvajanju projektov za prestrukturiranje podjetja. Glavno vodilo za sodelovanje je v tem, da obe strani prepoznata koristi, ki jih bo prinesla sprememba. Za prestrukturiranje so porabili 173 milijonov EUR, večinoma za mala in srednje velika podjetja z do 50 zaposlenimi, v izobraževalne programe pa je bilo vključenih okoli 80 % vseh zaposlenih. Še ena pomembna stvar je v tem, da so bili načrti za prestrukturiranje izdelani znotraj podjetij in zato prilagojeni individualnim potrebam (The Structural Funds and their Coordination with the Cohesion Fund, 1999, str. 26).

3.2.5 Izvajanje regionalne politike v okviru Cilja 5a in 5b

Faktorji, ki določajo ekonomski razvoj podeželja so različni: produkcijski faktorji, ki so na voljo na določenem področju in primerjalne prednosti, ki jih le-ti prinašajo, oddaljenost do glavnih trgov, možnost za izvajanje ekonomije obsega, sposobnost za uvajanje inovacij in ustrezna infrastruktura so le nekateri med njimi. Ker je vsako območje specifično, je pomembno, da so ukrepi, ki se izvajajo v okviru Cilja 5 prilagojeni posameznemu področju. Vendar se na žalost prepogosto dogaja, da se regije odločijo za bližnjico in izberejo že kakšen obstoječ program in ga le malo prilagodijo ali pa se premalo posvetijo načrtovanju programa in ta ni dovolj prilagojen specifičnim potrebam regije. To se je zgodilo francoskim regijam, ki so izvajale enoten program prestrukturiranja, ki so ga le delno prilagodili potrebam posamezne regije (Second Report on Economic and Social Cohesion, 2001, str. 140).

Primere učinkovitega prestrukturiranja v okviru Cilja 5a so zabeležili v Belgiji in Veliki Britaniji. V Antwerpnu v Belgiji so ducat starih predelovalnic rib, lociranih v samem centru mesta, s pomočjo sredstev EU preoblikovali v štiri sodobna podjetja, locirana v industrijski coni in jim tako omogočili cenejši in bližji transport. Od takrat se je dobiček podjetij znatno povečal. V Argyllu na Škotskem je podjetje, ki se ukvarja z gojenjem rib prejel pomoč strukturnih skladov in na novo zgradil poseben vodni sistem za gojenje mladih kambal (vrsta ribe), ki je zaradi posebnega izgleda postala tudi kulturna znamenitost kraja. Tako je podjetje uspešno razširilo svojo dejavnost in nekaj prispevalo tudi k razvoju turizma v kraju (The Structural Funds and their Coordination with the Cohesion Fund, 1999, str. 34).

V programskem obdobju 1994 – 1999 je 26 % kopnega ozemlja EU15 oziroma 9 % vseh prebivalcev prejelo sredstva, namenjena izvajanju Cilja 5b. Letni proračun je znašal 1,1 bilijona evrov, od tega je 42 % prispeval EAGGF, 44 % ERDF in 14 % ESF. Prejeti denar se je razdelil med naslednje aktivnosti: razvoj nekmetijskih aktivnosti in ustvarjanje novih delovnih mest (46 %), povečanje prihodkov v kmetijstvu (23 %), povečati privlačnost podeželja in kvaliteto življenja (17 %) in pogozdovanje (4 %) (Second Report on Economic and Social Cohesion, 2001, str. 140).

Uspeh izvajanja aktivnosti v okviru Cilja 5b je mogoče razdeliti na tri dele (Third Report on Economic and Social Cohesion, 2004, str. 154):

- na področju kmetijstva ni nobenih praktičnih dokazov o pozitivnih vplivih na dohodek, so pa uspeli diverzificirati proizvodnjo, predvsem v smeri razvoja turističnih kmetij,
- na področju razvoja nekmetijskih dejavnosti so glavni dosežki modernizacija infrastrukture, hitrejši razvoj turizma in višja stopnja zaposlenosti od drugih regij,
- povečali so privlačnost podeželja, tako da so prenovili vasi, omogočili lažji dostop do javnih storitev in zaščitili naravno okolje.

Tabela 8: Sprememba glavnih makroekonomskih dejavnikov po koncu drugega programskega obdobja (v stopnjah rasti)

Kategorija	Regije Cilja 5b	EU15 povprečje
<i>Prebivalstvo</i>	+0,3	+0,3
BDP	+2,4	+2,7
Nezaposlenost	-1,9 ⁱ	-2,3

ⁱVendar je stopnja nezaposlenosti v teh regijah še vedno nižja od EU15 povprečja (6,5 % v primerjavi z 8,3 %).

Vir: Eurostat.

3.2.6 Izvajanje regionalne politike v okviru Cilja 6

Z vključitvijo Švedske in Finske v EU leta 1995 se je pojavil nov problem regionalne politike – regije z ekstremno nizko populacijo, ki ima trend upadanja, lego na obrobju EU, z majhnimi trgi in velikimi razdaljami med mesti oziroma vasmi. Tem regijam je v okviru regionalne politike EU namenjen Cilj 6. Najpomembnejši prispevek strukturnih pomoči tem regijam je pridobitev novih delovnih mest na področju storitev in proizvodnje. Na Finskem je bilo v drugem programskem obdobju na novo ustvarjenih 17.500 delovnih mest, na Švedskem pa 9.500 (Third report on economic and social cohesion, 2004).

3.2.7 Izvajanje ukrepov Pobud Skupnosti

V sedanjem programskem obdobju obstajajo naslednje štiri pobude Skupnosti, ki so nastale za reševanje težav, ki so skupne številnim ali celo vsem državam članicam in regijam: INTERREG III za spodbujanje čezmejnega, medregionalnega in nadnacionalnega sodelovanja; URBAN II za financiranje inovativnih strategij v mestih in mestnih četrtih; LEADER+ za spodbujanje razvoja podeželja; EQUAL za boj proti diskriminaciji na trgu dela. Na voljo je 5,35 % proračuna strukturnih skladov (V službi regij, str. 14, 2004). Razdelitev sredstev med sklade in države je prikazana v Tabeli 9 na strani 25. V Prilogi 8 pa so prikazana področja, ki prejemajo sredstva EU v okviru pobud INTERREG III in URBAN.

Ker rezultati delovanja programov v okviru pobud Skupnosti za sedanje programsko obdobje v večini še niso predstavljeni, se bom osredotočila na pobude iz obdobja 1994 – 1999. Predstavila bom uspešnost delovanja petih pobud in sicer tiste, ki so bile predhodnice sedanjih pobud: INTERREG II, URBAN, ADAPT, EMPLOYMENT in LEADER.

Tabela 9: Razdelitev sredstev namenjenih pobudam Skupnosti v EU15 za obdobje 2000 – 2006 (v milijonih EUR, cene iz leta 2004)

Država	INTERREG	URBAN	EQUAL	LEADER	Skupaj
Avstrija	202,05	8,53	105,99	78,39	394,96
Belgija	114,82	21,52	77,29	16,56	230,19
Danska	37,54	5,38	30,91	17,67	91,50
Francija	438,32	103,54	332,33	278,23	1.152,42
Finska	142,43	5,38	75,08	57,41	280,30
Grčija	627,12	25,89	108,20	189,90	951,11
Italija	470,34	116,54	409,61	294,79	1.291,28
Irska	92,74	5,38	35,33	49,68	183,14
Luksemburg	7,73	0,00	4,42	2,21	14,35
Nemčija	813,71	150,95	534,38	272,71	1.771,74
Nizozemska	385,32	30,25	216,40	86,12	718,09
Portugalska	435,01	19,49	118,14	167,82	740,45
Španija	993,67	114,30	535,48	515,61	2.159,06
Švedska	170,03	5,38	89,43	41,96	306,79
Velika Britanija	399,68	126,18	415,13	117,03	1.058,02
Skupaj	5.382,39	756,74	3.143,32	2.230,24	11.512,70

Vir: Regional Policy, Inforegio.

3.2.7.1 INTERREG II

V obdobju 1994 – 1999 je bilo v okviru INTERREG II sofinanciranih 75 projektov, ki so bili razdeljeni na tri veje: sklop A je vseboval projekte na področju čezmejnega sodelovanja, sklop B projekte na področju razvoja energetske mreže in sklop C projekte, povezane s sodelovanjem na področju regionalnega in prostorskega planiranja. Večina projektov je bila uspešno izpeljanih, največji učinek pa je seveda viden pri velikih projektih. Ti so med drugim pomagali pri širitvi cestnega omrežja, pri urejanju mejnih prehodov, pri posodabljanju železniškega omrežja in pri razvoju alternativnih virov energije (Second Report on Economic and Social Cohesion, 2001, str. 140).

Najbolj obsežna veja je INTERREG IIA, saj je pokrivala 36 % celotnega ozemlja ter 27 % celotnega prebivalstva EU15. Na obmejnih področjih, ki so spadala pod ta sklop, je bilo skupno izvedenih 59 programov s skupno več kot 10.000 projekti. Proračun, ki je bil na voljo, je bil glede na obseg in število projektov relativno majhen: 2.660 milijonov evrov. Programi pod tem sklopom so imeli pozitiven učinek predvsem v smislu izboljšanja okolja in ustvarjanja možnosti za kulturno udejstvovanje oziroma so pripomogli k izboljšanju kvalitete

življenja. Prispevali so tudi k razvoju turizma, k razvoju spremljevalnih storitev za mala in srednja podjetja, k izboljšanju sistema izobraževanja in usposabljanja. Pomemben prispevek so dodali tudi na področju razvoja zdravstva in transporta. Kot neke vrste negativno točko pa je treba poudariti premajhno angažiranost podjetij za neposredno medsebojno sodelovanje. Vplivi delovanja programov v smislu zmanjšanja zapostavljenosti regij zaradi njihove geografske lege (npr. regije Skandinavije, Sredozemlje, Alpe) je bil dvojen. V Grčiji, Nemčiji in na Finskem so izboljšali obmejne cestne povezave, mejne prehode ter pristanišča, medtem ko na Špansko – Portugalski meji in v Avstriji še ni vidnih uspehov (Ex-Post Evaluation of the Interreg II Community Initiative 1994 – 1999, 2003, str. 8–22).

Sklop B je vseboval relativno malo programov, vendar so bili ti zelo obsežni. Skupno so tako izvedli le 3 programe s 455 projekti, za kar so imeli na voljo 1.279 milijonov evrov. Šlo je predvsem za projekte na področju vzpostavljanja in razvijanja plinskega in električnega omrežja, izvajali pa so jih v Grčiji, Italiji, Španiji in na Portugalskem (Ex-Post Evaluation of the Interreg II Community Initiative 1994 – 1999, 2003, str. 8-22).

Eden izmed ciljev INTERREG programov je tudi spodbujanje meddržavnega in medregijskega sodelovanja in izmenjevanja znanj. V okviru sklopa C so izvedli okoli 800 projektov, za kar so imeli na voljo 833,5 milijona evrov. Projekti so bili usmerjeni v razvoj medsebojnega sodelovanja in so bili bolj eksperimentalne narave. Izdelovali so študije, razvijali podatkovne baze in pilotne projekte. Težko je točno opredeliti učinek teh programov, zagotovo pa lahko rečemo, da so pomagali postaviti pravila in razviti metode za uspešno in lažje sodelovanje med državami in regijami (Ex-Post Evaluation of the Interreg II Community Initiative 1994 – 1999, 2003, str. 8–22).

3.2.7.2 URBAN

Pobuda URBAN je bila ustanovljena v drugem programskem obdobju 1994 – 1999. Razdelila je 148 milijonov evrov letno, ki so jih porabili za izvajanje pilotnih projektov v 118 mestih. Največ pomoči je bilo usmerjene v mesta iz regij Cilja 1 (57 %) in iz regij Cilja 2 (27 %). V sedanjem programskem obdobju je v sklopu te pobude na voljo 104 milijona evrov letno za izvajanje projektov v 70 mestih (Regional policy, Inforegio). Mesta, ki so upravičena do sredstev morajo imeti vsaj 100.000 prebivalcev, glavni problemi, s katerimi se soočajo pa so razni socialni problemi (visoka nezaposlenost, kriminal, zloraba drog), slabe bivalne razmere, zanemarjena okolica, premalo zelenih površin in podobno.

Študije kažejo, da so projekti pod okriljem URBAN pozitivno vplivali na izboljšanje kvalitete življenja v 118 mestnih soseskah. To so dosegli predvsem z investicijami v javni prevoz, z izboljšanjem kvalitete in tudi dostopnosti izobraževanja in z gradnjo novih kulturnih in športnih centrov. Posamezna mesta, ki so bila upravičena do sredstev EU, so razdelili na tri dele: predmestja, širši center mesta ter stara mestna jedra. V povprečju so največ pozitivnih

vplivov zabeležili v širšem centru mesta, nekoliko manj pa v predmestjih ter v starih centrih mest. Vidna je tudi razlika glede na to v katero Ciljno območje spada določeno mesto: bolj uspešni so bili ukrepi v mestih, ki spadajo pod Cilj 1 ali 2, najmanj pa v mestih, ki ne spadajo pod noben Cilj (Ex-Post Evaluation Urban Community Initiative 1994 – 1999, 2003).

3.2.7.3 ADAPT in EMPLOYMENT

Obe Pobudi skupnosti sta bili ustanovljeni leta 1995 z namenom vplivati in spodbujati politiko zaposlovanja. Njuno delo v tem programskem obdobju nadaljuje spodbuda EQUAL, katere glavni cilj je preprečiti diskriminacijo in nepravilnosti na trgu dela. Obe Pobudi skupaj sta v programskem obdobju 1993 – 1999 prejeli 7,5 % vseh sredstev ESF, poleg tega sta bili sofinancirani s strani države in v manjši meri tudi s privatnimi sredstvi. Oba programa sta pomagala sofinancirati in izpeljati 9.300 individualnih projektov, v katere je bilo vključeno okoli 1,6 milijona ljudi. Projekti so vsebovali ukrepe za lažji dostop do dela in izobraževanja, ukrepe za spodbujanje novih virov zaposlovanja (socialna ekonomija), ukrepe za pomoč malim in srednje velikim podjetjem, da so lažje predvidela spremembe na trgu ter se nanje hitreje prilagodila ter ukrepe za pomoč zaposlenim ženskam, da so lažje uskladile delo in družino (Third report on economic and social cohesion, 2004, str. 136).

Učinki projektov obeh Pobud so vidni na različnih področjih. Na Finskem so v sklopu Pobude EMPLOYMENT razvili Enoten zaposlitveni program, ki ga zdaj uporabljajo tudi pri izvajanju programov Cilja 3, medtem ko je v Italiji veliko število regionalnih oblasti politiko zaposlovanja v regijah izvajalo po predlogih, ki so nastali v okviru EMPLOYMENT. Belgijski program "Youthstart" je bil vzpodbuda za razvoj poklicnega izobraževanja v flamskem izobraževalnem sistemu, v Grčiji pa so na podlagi projektov te Pobude oblikovali politiko zaposlovanja ljudi s posebnimi potrebami (Third report on economic and social cohesion, 2004, str. 136).

V okviru Pobude ADAPT je na Portugalskem nastal pilotni projekt "Job rotation", na podlagi katerega so vzpostavili sistem začasne nadomestitve zaposlenih na izobraževanju, ki deluje v okviru politike trga dela. Na Švedskem so številne programe, ki so nastali v okviru ADAPT, uporabili v državnih programih za razvoj trga dela, v Avstriji in Italiji pa so ti programi omogočili regionalnim agencijam večjo pristojnost na področju zaposlitve (Third report on economic and social cohesion, 2004, str. 136).

3.2.7.4 LEADER

Pobuda, takrat še kot LEADER I, je začela delovati leta 1991 z namenom izboljšati razvojni potencial ruralnih območij. Prvo programsko obdobje bi lahko označili kot prvo fazo Pobude LEADER, ki se je potem nadaljevala in še dodatno razvijala v drugem programskem obdobju kot LEADER II. V sedanjem programskem obdobju se imenuje LEADER+, ki zajema še več

področij in razpolaga z največjim proračunom do sedaj (Leader+ Magazine 1/2005, 2005, str. 3).

Tabela 10: Razvoj Pobude LEADER

Pobuda	Obdobje	Regije prejemnice (sedanja klasifikacija)	Število področij, ki prejemajo sredstva Leader	EU proračun za Leader
LEADER I	1991 – 1994	regije Cilja 1 regije Cilja 5b	217	417 mio EUR
LEADER II	1994 – 1999	regije Cilja 1 regije Cilja 5b regije Cilja 6	več kot 1.000	1,755 mio EUR
LEADER +	2000 - 2006	vse podeželske regije	še ni končnega podatka	2,020 mio EUR

Vir: Leader II Archiv, str. 14.

V okviru LEADER II so glavne aktivnosti spodbujati razvoj podeželskega turizma, pomoč pri razvoju malih in srednje velikih podjetij na teh območjih, razvoj lastnih lokalnih proizvodov ter tehnična pomoč lokalnim skupinam (LAG³), preko katerih se v veliki večini izvajajo projekti LEADER (Third report on economic and social cohesion, 2004, str. 137). Uspehe in slabosti pobude sem predstavila v Tabeli 11 na strani 29.

Poleg glavnih pridobitev in pomanjkljivosti Pobude LEADER na tem mestu predstavljam še nekatere pozitivne vplive Pobude v posameznih državah: (Leader II Archiv, 2004, str. 20):

- večja povezanost skupnosti ter utrditev socialne kohezije (Finska),
- razvoj kulture ter povečanje prepoznavnosti območja (Noordwest Friesland, Nizozemska),
- ohranitev naravnega okolja in smotrno gospodarjenje z okoljem (Montana Palentina, Španija),
- povečanje gospodarske aktivnosti in konkurenčnosti področja ter lažji dostop do trgov (Alto Casertano, Italija),
- pridobitve zaradi tehnološkega napredka na vseh področjih – kmetijstvo, transport itd., predvsem razvoj informacijske in komunikacijske tehnologije – ICT (Pays de Gatine, Francija),
- uravnotežen tok migracij (Duhallow, Irska),
- združitev know-how, strokovnega znanja in veščin ter zaposlitve (Anhalt – Zerbst, Nemčija),
- izboljšanje podobe in dojemanja področja (Skogslandet, Švedska).

Tabela 11: Glavni rezultati in slabosti projektov Pobud LEADER I in II

Pobuda	Teme	Glavni rezultati	Slabosti
Leader I	Partnerstvo Omrežje Zaposlenost	<ul style="list-style-type: none"> - obsežno sodelovanje lokalnih skupnosti - preizkušanje novega modela razvoja podeželja - zaupanje v nadaljnji uspešni razvoj podeželja - raznolikost podeželskega gospodarstva - okoli 25.000 novih delovnih mest 	<ul style="list-style-type: none"> - ponekod slabo sodelovanje z javnimi oblastmi - slaba povezanost med Pobudo LEADER in ostalimi politikami za razvoj podeželja
Leader II	Inovacije Sodelovanje Zaposlenost	<ul style="list-style-type: none"> - širjenje projekta : vključenega 50 % evropskega podeželja - izjemno veliko sodelovanje z javnimi oblastmi - preizkušanje meddržavnega sodelovanja - boljša povezanost aktivnosti - okoli 100.000 novih delovnih mest 	<ul style="list-style-type: none"> - zapletena administracija - slabo sodelovanje med sosednimi področji

Vir: Leader II Archiv, 2004, str. 19.

3.2.8 Izvajanje ukrepov Kohezijskega sklada

Kohezijski sklad je bil ustanovljen 16. aprila 1994 s sprejetjem uredbe Sveta EU. Že od začetka se razlikuje od strukturnih skladov po nekaterih posebnostih (Inforegio Panorama, 2004, str. 4):

- Kohezijski sklad podpira projekte v državah prejemnicah pomoči brez notranjega regionalnega razlikovanja.
- Njegov mehanizem financiranja je makroekonomsko pogojen. Bistveno je, da države članice omejijo javnofinančni primanjkljaj na določeno raven in tako izpolnijo enega od pogojev za vstop v evroobmočje.
- Pomoč je namenjena uresničevanju ciljev akcijskega programa za okolje in izgradnji vseevropskega prometnega omrežja.
- Razdelitev sredstev med projekti na področju okolja ter prometa mora biti uravnotežena. Komisija je določila polovično razdelitev (50:50) pomoči med obema področjema.
- Komisija odobri sredstva po načelu »projekt za projektom« na podlagi zahtev držav članic. Praviloma morajo upravičeni stroški projekta znašati vsaj 10 mio SIT.

³ LAG – majhne stalne skupine ljudi, ki so odgovorni za določitev plana aktivnosti določenega projekta in za njegovo izvajanje

Razdelitev sredstev Kohezijskega sklada je podrobno prikazana v Prilogi 1, na tem mestu pa predstavljam glavne prispevke Kohezijskega sklada, ki so bili predstavljeni v ocenjevalni študiji o uspešnosti delovanja kohezijskega sklada.

Tabela 12: Prednostne investicije 1993 – 1999 (%)

	Grčija	Španija	Irska	Portugalska	Skupaj
OKOLJE	48,8	50,3	50,0	51,9	50,3
Oskrba z pitno vodo	20,5	13,1	16,8	16,9	15,4
Čiščenje voda	23,7	22,4	32,1	18,4	22,8
Trdni odpadki	0,7	5,2	0,6	14,6	5,7
Ostalo	4,0	9,7	0,4	2,1	6,4
PROMET	51,2	49,7	50,0	48,1	49,7
Ceste	27,8	28,2	37,4	28,5	28,1
Železnica	19,8	20,1	9,5	11,1	16,8
Zračni / pomorski	13,8	1,1	2,8	8,5	4,4
Ostalo	1,3	0,3	0,4	0,0	0,4

Vir: Inforegio Panaroma, 2004, str. 7.

Na splošno so države upoštevale zahtevano ravnotežje 50:50. Z redkimi nacionalnimi izjemami sta bili najpomembnejši področji ceste in čiščenje odpadnih voda.

Za obdobje 1998 – 2000 je bila narejena študija o uspešnosti izvajanja programov Kohezijskega sklada, v kateri so ocenili 120 projektov, 60 na področju prometa ter 60 na področju okolja.

Izvajanje okoljskih projektov je potekalo brez posebnosti in vsi ocenjeni projekti so dosegli zastavljeni cilj. Vpliv projektov na okolje je bil zelo pozitiven, še posebej pri projektih izsuševanja, kjer so bili vidni takojšnji učinki. Prav tako so imeli projekti zelo pozitiven vpliv na socialno okolje: ustvarjanje novih delovnih mest in izboljšanje življenjskega okolja preko povečanja vrednosti zemljišč, razcveta turizma in ekonomije (Annual report of the Cohesion Fund 2001, 2002, str. 45).

Ravno nasprotno so več problemov beležili pri izvajanju transportnih projektov. Prihajalo je do nepredvidenega naraščanja stroškov, do zamud pri izvajanju projektov, do naraščanja cen tekom izvajanja projektov, do sprememb originalnega načrta projektov, do administracijskih problemov in podobno. Kljub temu je bil skupen učinek projektov ocenjen kot pozitiven, doseženi vplivi na ekonomsko in socialno konvergenco pa večji od pričakovanj. Predvsem so pomembni prihranki na času ter varnost, ki jo nudi nova infrastruktura. Izgradnja TEN-T je občutno povečala promet, izboljšala se je dostopnost oddaljenih področjih in s tem pomagala k zmanjšanju izolacije teh področij. Prav tako je nova infrastruktura pomagala k boljši

pretočnosti prometa in zmanjšanju zastojev v večjih urbanih središčih, ni pa imela pomembnega vpliva na ustvarjanje novih delovnih mest (je pa prišlo do kratkoročnega povečanja zaposlenosti v času izgradnje infrastrukture) (Annual report of the Cohesion Fund 2001, 2002, str. 45).

4 REGIONALNA POLITIKA IN ŠIRITEV UNIJE

4.1 Širitev na 25 članic

S 1. majem 2004 se je petnajsterici Unije priključilo 8 držav srednje in vzhodne Evrope (Češka, Estonija, Latvija, Litva, Madžarska, Poljska, Slovaška in Slovenija) ter Malta in Ciper, ki so po dolgotrajnih pripravah in pogajanjih izpolnile vse pogoje za vstop v EU. To je največja širitev v zgodovini Unije, ki hkrati pomeni tudi konec stoletja trajajoče delitve Evrope na vzhod in zahod. Združena Evropa pomeni močno, demokratično in stabilno ozemlje s skupnim trgom, ki omogoča ekonomske koristi za vseh 450 mio prebivalcev.

Ekonomski učinki širitve bodo veliki, saj bo enoten večji trg spodbudil ekonomsko rast tako obstoječih kot novih članic. Nove članice bodo imele koristi predvsem zaradi novih vlaganj že uspešnih zahodnih podjetij ter od dodatnih sredstev, ki jih prejema iz EU skladov in so namenjena za skladnejši regionalni in socialni razvoj. Evropska komisija predvideva, da bo širitev Unije prinesla dodaten odstotek na leto k stopnji rasti v novih članicah v naslednjih 10 letih. Nekoliko nižji odstotek, vendar še vedno pozitiven vpliv, lahko pričakujejo tudi stare članice. Večji enotni trg bo ustvaril konkurenčna podjetja z veliko poslovnimi priložnostmi in novimi delovnimi mesti, povečali se bodo davčni prihodki držav, ki jih bodo le-te lahko naprej prerazdelile za pomembne programe. Dokaz, da članstvo v Uniji prinaša potencial za večjo ekonomsko rast so Grčija, Španija, Portugalska in Irska, ki so s pomočjo sredstev EU močno izboljšale svoj ekonomski položaj (More unity and more diversity - The European Union's biggest enlargement, 2003, str. 7).

Medtem ko se 10 novih članic še privaja na novo okolje, se rok za naslednjo širitev hitro bliža. Bolgarija in Romunija sta že končali pogajanja z Unijo in 25. aprila 2005 podpisali Sporazum o priključitvi. Če bo vse potekalo po načrtu naj bi v Unijo vstopili s 1. januarjem 2007. Prav tako se bodo kmalu začela pogajanja za vstop Hrvaške in Turčije, katerima je Evropska unija že dala zeleno luč za začetek pogajanj.

4.2 Ekonomske in socialne razlike po širitvi

S priključitvijo novih članic so se razlike med regijami znotraj članic EU 25 čez noč podvojile. Te države beležijo znatno nižje dohodke na osebo in nižje stopnje zaposlenosti kot

EU 15, po drugi strani pa v zadnjih letih hitro rastejo in zmanjšujejo razlike glede na BDP in produktivnost.

4.2.1 Razlike glede na BDP

Razlike med BDP na osebo med državami razširjene Unije so precejšnje. V letu 2003 je bil razpon med 215 % povprečja EU25 v Luksemburgu do 41 % povprečja v Latviji. Tudi vse ostale nove članice so dosegale BDP na osebo nižji od 90 % EU25 povprečja, Poljska, Litva in Estonija (poleg že omenjene Latvije) celo za polovico manj od EU25 povprečja. Podobne so tudi razlike med BDP na osebo med regijami (podatki za leto 2002): 189 % povprečja EU25 dosega 10 najbolj razvitih regij, 36 % povprečja dosega 10 najmanj razvitih regij razširjene Unije (Third progress report on cohesion, 2005, str. 3, 4). Lahko bi rekli, da je BDP oziroma gospodarska rast v novih članicah vse prej kot regionalno uravnotežena. V vseh tranzicijskih državah je gospodarska rast koncentrirana na nekaj območij, največkrat so to glavna mesta in njihova okolica. Posledično so se razlike med regijami glede na BDP na osebo močno povečale (Third report on economic and social cohesion, 2004, str. 3, 4).

Podroben slikovni prikaz razvitosti vseh regij glede na BDP na osebo je razviden v Prilogi 4.

4.2.2 Razlike glede na stopnjo zaposlenosti

Na splošno lahko rečemo, da so stopnje zaposlenosti v državah članicah ostale pod ciljnih 70 %, ki je kot cilj do leta 2010 določen z Lizbonsko strategijo (oziroma 67 % v letu 2005). Povprečje za EU25 v letu 2003 je znašal 62,9 %, le štiri države – Danska, Švedska, Nizozemska in Velika Britanija – pa so presegle načrtovanih 70 %. Z 51,2 % je najnižjo stopnjo zabeležila Poljska, kjer bo potrebnih še okoli 22 mio novih delovnih mest, da bodo dosegli 70 % stopnjo zaposlenosti. V ostalih novih članicah ta številka znaša 7 mio novih delovnih mest. Tudi z vidika regij so razlike precejšnje: 200 od 254 regij razširjene Unije dosega stopnje zaposlenosti nižje od 70%, stopnja ostaja nizka v manj razvitih regijah, medtem ko se v razvitejših regijah veča (Third progress report on cohesion, 2005, str. 4).

Podroben slikovni prikaz stopnje zaposlenosti v regijah za leto 2003 je prikazan v Prilogi 5.

4.2.3 Razlike glede na produktivnost

Razlike v produktivnosti med državami članicami (merjene glede na BDP na zaposleno osebo) so bolj očitne kot pri stopnji zaposlenosti. Produktivnost je nihala med 13 0% EU 25 povprečja v Luksemburgu in na Irskem, do samo 30 % povprečja na Poljskem in v treh Baltskih državah. Kljub stalni rasti v zadnjih letih je produktivnost v vseh novih članicah še vedno nižja od produktivnosti v starih članicah in nadaljnja rast na tem področju je nujno potrebna za doseganje konvergence. Na nivoju regij je razlika v produktivnosti še večja kot na

ravni držav, opazna je tudi povezanost stopnje produktivnosti s stopnjo BDP na osebo. Stopnja produktivnosti namreč presega povprečje EU25 prav v tistih regijah, kjer je tudi najvišji BDP na osebo. Najnižjo produktivnost je beležilo 15 regij, ki so dosegle le 25 % povprečja EU25, dve regije celo samo 20 % povprečja (Third progress report on cohesion, 2005, str. 4).

V Prilogi 10 so prikazani še grafikoni o BDP na osebo, produktivnosti ter o stopnji zaposlenosti v EU25.

4.3 Regionalna politika v novih članicah do leta 2006

Kohezijska politika EU je novim članicam skupno namenila približno 24 bilijonov evrov iz strukturnih in Kohezijskega sklada. Podrobna razdelitev po državah je prikazana v spodnji tabeli (Izjava za javnost IP/05/516, 2005, str. 1).

Tabela 13: Sredstva Kohezijskega in strukturnih skladov novih članic v letih 2004 – 2006 (v EUR)

Država	Kohezijski sklad	Strukturni skladi
Ciper	53.948.655	59.491.451
Češka	936.053.305	1685.134.993
Estonija	309.032.275	386.027.809
Latvija	515.433.383	648.853.316
Litva	608.169.476	929.592.915
Madžarska	1112.674.652	2094.688.818
Malta	21.938.567	66.807.973
Poljska	4178.602.293	8631.109.283
Slovaška	570.497.325	1186.883.464
Slovenija	188.710.399	267.604.368
SKUPAJ	8495.060.330	15956.134.390

Vir: Izjava za javnost IP/05/516, 2005, str. 3.

Skladi bodo usmerjeni predvsem v ukrepe za izboljšanje konkurenčnosti gospodarstva, v razvoj človeških virov, zgraditev osnovne infrastrukture, v izboljšanje okolja in v razvoj kmetijstva in ribištva. Pomembno vlogo bo imel ESF, v okviru katerega bodo spodbujali zaposlovanje. Prioritetne naloge so povečati zaposlenost, usposabljanje in izobraževanje delavcev, da se bodo lažje prilagodili spremembam na trgu dela in zagotoviti, da bo trg dela deloval skladno s prestrukturiranjem gospodarstva.

4.4 Prenova regionalne politike

Problemi EU ne nastajajo samo zaradi širjenja na vzhod, temveč se celotna EU sooča z izzivi, ki izhajajo iz globalizacije, odpiranja trgovine, tehnološke revolucije, razvoja družbe, poudarka na znanju, staranja prebivalstva in povečanega preseljevanja. Slabša gospodarska rast po letu 2001 je s sabo prinesla tudi številne socialne posledice in prenova regionalne politike je nujna.

4.4.1 Lizbonska strategija

Na Evropskem svetu v Lizboni marca 2000 si je EU zastavila cilj postati najbolj konkurenčna, dinamična in na znanju bazirana ekonomija sveta. Stalna gospodarska rast naj bo podprta z rastjo zaposlenosti (tudi kvalitetna rast) in večjo socialno kohezijo. Določili so tudi konkretne cilje, ki naj bi bili doseženi do leta 2010: stopnja zaposlenosti 70 %, stopnja zaposlenih žensk 60 %, nezaposlenost zmanjšana na 4 % in investicije v človeški kapital povečati na 50 % BDP (Adaptation of cohesion policy to the enlarged Europe and the Lisbon and Gothenburg objectives, 2005, str. 7).

Kohezijska politika že prispeva k Lizbonski strategiji. Neodvisne ocene kažejo, da ima politika pomemben makroekonomski učinek, posebno v manj razvitih regijah ter multiplikacijske učinke na celotno EU. Ker je vmesni pregled pokazal, da so doseženi rezultati neenotni (rast zaposlovanja se je močno upočasnila, rast produktivnosti je vseskozi pod pričakovanji), je Evropski svet marca 2005 sprejel novo Partnerstvo za rast in kohezijo kot dopolnilo za Lizbonsko strategijo (Kohezijska politika za podporo rasti in novim delovnim mestom, 2005, str. 6).

Kar se tiče prispevka regionalne politike k temu programu Komisija predlaga, naj se investicije strukturnih skladov in Kohezijskega sklada osredotočijo na znanje, sposobnost raziskovanja in inovacij ter na izboljšave izobraževanja in poklicne izobrazbe, s čimer bi delavcem omogočili pridobivanje sposobnosti, potrebnih za obvladovanje sprememb in opravljanje novih dejavnosti. Gre tudi za nadaljevanje izvajanja ukrepa za povečanje privlačnosti držav članic, regij in mest s pomočjo gospodarskih infrastruktur. V tem pogledu je potrebna velika investicija v prometne, okoljske in energijske infrastrukture v najmanj uspešnih regijah, zlasti v novih državah članicah, za spodbudo dolgoročne rasti in konvergence z ostalimi državami članicami Unije. Učinkovita infrastrukturna omrežja, ki izboljšajo dostopnost, namreč predstavljajo predpogoj za gospodarsko rast in ustvarjanje novih delovnih mest v regiji (Skupni ukrepi za rast in zaposlovanje, 2005, str. 1).

4.4.2 Prilagoditev regionalne politike v obdobju od 2004 do 2006

Zaradi specifičnih potreb novih članic so bile za obdobje 2004 – 2006 že uvedene nekatere spremembe oziroma prilagoditve regionalne politike EU. Ena izmed pomembnejših je prilagoditev pri večjih projektih na področju infrastrukture in okolja, kjer bodo odslej prispevki Kohezijskega sklada znašali 30 % celotne vrednosti projekta in ne dosedanjih 18 %. Enako pravilo velja tudi za razvoj podeželja. Nove članice so po svojih potrebah zelo podobne starim industrijskim regijam v državah EU15. Okolje je obremenjeno s težko industrijo, obstaja tudi velika možnost izgube mlade visoko izobražene delovne sile zaradi migracij v razvitejši države. Pojavlja se tudi dilema ali strukturno pomoč usmeriti na mesta in regije, ki že uspešno rastejo in upati na učinek prerazdelitve na šibke regije ali pomoč usmeriti na slabše razvite regije (Adaptation of cohesion policy to the enlarged Europe and the Lisbon and Gothenburg objectives, 2005, str. 17).

4.4.3 Prenova regionalne politike po letu 2007

Okvir regionalne politike za obdobje 2007 – 2013 naj bi bil naslednji (Kohezijska politika za podporo rasti in novim delovnim mestom, 2005, str. 8-11):

- **Osredotočenost:** osredotočenost na ravni programov in projektov se uskladi z vključitvijo le tistih elementov, ki lahko prispevajo k agendi rasti in novih delovnih mest. Kot te se smatra vlaganje v osnovne infrastrukture, človeški kapital ter raziskave in razvoj, vključno z dostopom do informacijskih in komunikacijskih tehnologij (IKT).
- **Konvergenca:** spodbujanje potenciala rasti za ohranitev in uresničenje visokih stopenj rasti.
- **Regionalna konkurenčnost in zaposlovanje:** predvideti in spodbujati gospodarske spremembe z izboljšanjem konkurenčnosti in privlačnosti regij EU in z naložbami v ekonomijo znanja, podjetništvo, raziskave, sodelovanje med univerzami in podjetji ter inovacije.
- **Evropsko ozemeljsko sodelovanje:** spodbujati večjo integriranost ozemlja Unije v vseh njenih razsežnostih - uravnotežen in trajnostni razvoj ozemlja Unije.
- **Upravljanje:** učinkovitost in uspešnost javnih politik ter izboljšanje sposobnosti držav članic pri upravljanju in izvajanju kohezijske politike.

Evropska komisija je tako glede na zastavljene okvire v novi finančni perspektivi za obdobje 2007 – 2013 opredelila 3 Cilje in določila kriterije za območja, ki bodo upravičena do sredstev iz skladov (Kohezijska politika v obdobju 2007 - 2013, 2005, str.1):

- Cilj "**Konvergenca**" naj bi bil namenjen:
  - najmanj razvitim regijam, kjer BDP na prebivalca, izračunan na osnovi podatkov zadnjih treh let pred sprejetjem uredbe, ne bo presegel 75 % povprečja EU25,
  - statistično prizadetim regijam: prehodna pomoč regijam, ki bodo zaradi statističnega učinka širitve presegle povprečje 75 % razvitosti EU25 (t.i. phasing-out),

- kohezijskim državam,
  - najbolj oddaljenim regijam: Azori, Madeira, Kanarski otoki in Francoska prekomorska območja.
- Cilj "**Regionalna konkurenčnost in zaposlovanje**" je namenjen regijam sedanjega Cilja 1 (upoštevajoč tako povprečje EU25 kot EU15 – t.i. phasing-in) ter ostalim področjem, ki niso zajeta v Cilj Konvergenca.
  - Cilj "**Evropsko teritorialno sodelovanje**" je namenjen čezmejnem sodelovanju, trans-nacionalnem sodelovanju ter povezovanju v mreže in izmenjavi izkušenj.

Število skladov se bo iz sedanjih šestih znižalo na tri: ERDF, ESF ter Kohezijski sklad (Questions and answers, 2004):

- **ERDF**: sklad bo spodbujal investicije in pomagal pri zmanjševanju regionalnih neenakosti znotraj EU. Sredstva bodo namenjena raziskavam, inovacijam, okoljskim problematikam in zaščiti okolja ter infrastrukturi najmanj razvitih regij.
- **ESF**: pomoč ESF bo namenjena politikam in prednostim na področju novih in boljših zaposlitev, povečanju kvalitete in produktivnosti dela. Nova generacija programov v zvezi z zaposlovanjem bi morala upoštevati tudi izkušnje, ki si jih je pri delovanju v EU nabrala sedanja pobuda EQUAL.
- **Kohezijski sklad**: še naprej bo namenjen državam, ki imajo BNP na prebivalca pod 90 % povprečja EU. Kohezijski sklad bo moral okrepiti svoj prispevek k trajnemu razvoju v skladu s prednostnimi nalogami, ki so določene v finančnem načrtu. Torej bodo morale ostati glavne prednosti vseevropska prometna omrežja, projekti v interesu Evrope ter projekti okoljske infrastrukture. Z namenom, da se doseže ustrezno ravnotežje v zvezi s posebnimi potrebami novih držav članic, se predvideva tudi podpiranje projektov izven TEN-T, to je ustrezen mestni promet.

4.5 Primerjava instrumentov regionalne politike EU med obdobjem 2000 – 2006 in 2007 – 2013

V tabeli 14 na strani 37 sem prikazala cilje in finančne instrumente za njihovo financiranje v obdobjih 2000 – 2006 in 2007 – 2013.

4.6 Izvajanje programov regionalne politike v novih članicah

Najnovejši poročili Unije o strukturnih in Kohezijskem skladu za leto 2004 že ocenjujeta napredek novih članic pri vključevanju v strukturne programe.

Tabela 14: Primerjava ciljev in finančnih instrumentov med programskima obdobjema

2000 - 2006		2007 - 2013	
CILJI	FINANČNI INSTRUMENTI	CILJI	FINANČNI INSTRUMENTI
Kohezijskega sklada Cilj 1	Kohezijski sklad ERDF, ESF, EAGGF, FIFG	Konvergenca	Kohezijski sklad, ERDF, ESF
Cilj 2	ERDF, ESF		
Cilj 3	ESF	Regionalna konkurenčnost in zaposlovanje	ERDF, ESF
INTERREG III	ERDF	Evropsko teritorialno sodelovanje	ERDF
URBAN II	ERDF		
EQUAL	ESF		
LEADER +	EAGGF		
Razvoj podeželja in prenova ribiškega sektorja izven območij Cilja 1	EAGGF, FIFG		
9 ciljev	6 instrumentov	3 cilji	3 instrumenti

Vir: Third report on economic and social cohesion, 2004.

Zaradi širitve Unije je nastalo 43 dodatnih programov, večinoma v kategoriji manj razvitih regij. Izkušnje z izvajanjem programov v okviru **Cilja 1 in 2** kažejo, da je izbiranje projektov v večini v polnem teku. Spodbudno je, da je število prijavljenih projektov za nekatere ukrepe preseglo razpoložljiva finančna sredstva v programih. Istočasno pa izziv še vedno predstavljajo kakovost projektov in zagotovitev uravnoveženega geografskega pokritja ter potreba po odpravljanju pomanjkljivosti pri upravljanju. Glavno sporočilo iz vmesnega vrednotenja programov **Cilja 3** je, da je prvotno sprejeta pomoč iz ESF še vedno ustrezna za večino primerov in še naprej prispeva k izvajanju evropske strategije zaposlovanja. Tudi v okviru Pobud skupnosti je viden napredek pri vključevanju novih članic v programe EU: v okviru **INTERREG** je nastalo 11 novih čezmejnih programov, pobuda **Leader+** omogoča novim članicam izvajanje ukrepov te pobude v okviru njihovih programov za razvoj podeželja, v pobudo **URBAN** pa se je vključilo 36 mest novih članic (16. letno poročilo o izvajanju strukturnih skladov v letu 2004, 2005, str. 5, 6).

Kohezijski sklad je prevzel vse projekte ISPA v novih članicah in jih od leta 2004 naprej urejajo pravila Kohezijskega sklada. Leto 2004 je bilo nasploh pomembno za okoljske projekte, tudi v novih članicah, ki so pomembno mesto med prednostnimi nalogami namenile upravljanju voda in trdnih odpadkov. Naložbe in infrastrukturne potrebe morajo na tem področju ostati visoke tudi v prihodnje, vendar tudi na področjih kakovosti zraka in prizadevanj zmanjšanja industrijskega onesnaževanja. Podpora okoljski infrastrukturi iz Kohezijskega sklada je zato pomembna za nove članice (Letno poročilo o kohezijskem skladu – 2004, 2004, str. 9, 10).

5 REGIONALNA POLITIKA V SLOVENIJI

Razlike med posameznimi območji Slovenije so se v devetdesetih letih močno povečale. Gospodarsko najbolj razvita Ljubljanska urbana regija je v letu 1999 ustvarila okoli tretjino celotnega bruto domačega proizvoda Slovenije, kar pomeni, da je bil njen BDP na osebo za okrog polovico višji od BDP na osebo preostale Slovenije (Statistični letopis RS 2003, 2003). Razvojne razlike niso postale očitne le v obliki različne ekonomske moči regij, ampak tudi na drugih področjih, kot so demografski pogoji, obseg okoljskih problemov, opremljenosti z družbeno in gospodarsko infrastrukturo, kazale pa so tudi trend povečevanja (Strategija regionalnega razvoja Slovenije, 2001).

Stanje regionalnih razlik je jasno pokazalo, da je potrebno na novo oblikovati politiko regionalnega razvoja in ustrezen pravni okvir, ki to področje ureja ter izdelati ustrezne razvojne dokumente. Tako je bil leta 1999 sprejet Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSRR). Zakon daje osnovo za ureditev problematike regionalizma na način, ki nam omogoča pridobivanje sredstev EU za te namene in s tem vključevanje v regionalno strukturno politiko EU.

Pri obravnavi slovenske regionalne politike so pomembni trije temeljni dokumenti:

- Strategija regionalnega razvoja Slovenije (SRRS) je temeljni strateški dokument slovenske regionalne politike. V skladu s Strategijo gospodarskega razvoja Slovenije in Prostorskim planom Slovenije opredeljuje cilje regionalnega razvoja ter določa instrumente in politiko za doseganje teh ciljev (SRRS, 2001).
- Strategija gospodarskega razvoja Slovenije (SGRS) je krovni strateški dokument, ki določa smernice gospodarskega razvoja do leta 2006. Cilj strategije je trajnostno povečanje blaginje prebivalcev Slovenije (SGRS, 2001).
- Državni razvojni program temelji na SGRS in je izvedbeni dokument. Cilja sta zmanjševanje gospodarskega zaostanka Slovenije glede na povprečje EU in zaustavitev povečevanja razlik med slovenskimi regijami (DRP, 2001).

Tem temeljnim dokumentom je z našim vstopom v EU dodan še tako imenovani Enotni programski dokument (EPD), ki predstavlja okvir za nadaljnje načrtovanje projektov s področja socialne in ekonomske kohezije oz. črpanje sredstev iz strukturnih in Kohezijskega sklada. Čeprav je Slovenija dobila pravico za črpanje teh sredstev šele pred kratkim, ko je postala polnopravna članica EU, se je za aktivno sodelovanje v teh skladih pripravljala že v okviru programov predpristopne pomoči (Mrak, Mrak, Rant, 2004, str. 114).

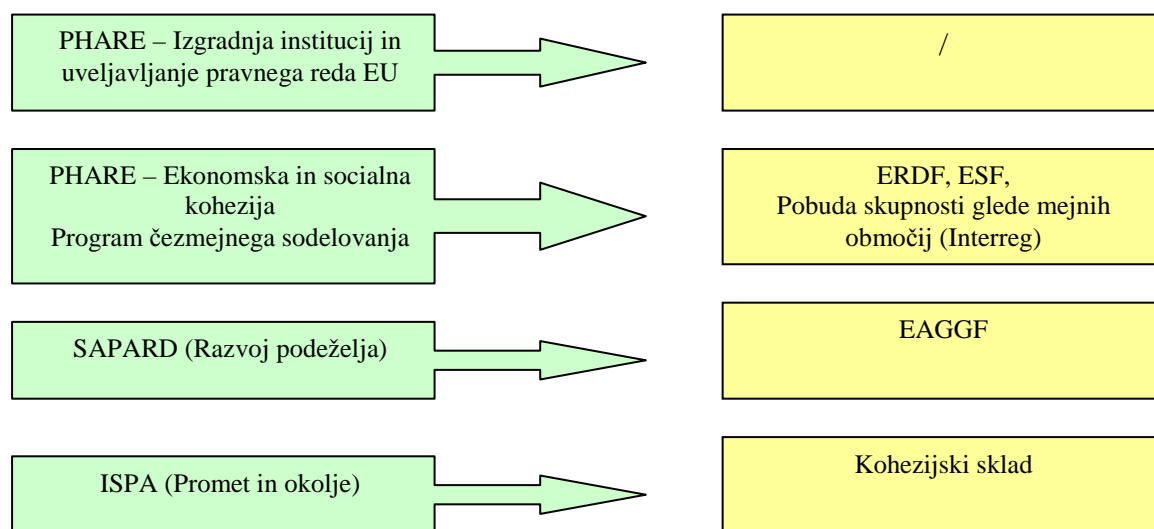
5.1 Predpristopna finančna pomoč

Slovenija je sodelovala v treh programih predpristopne pomoči: PHARE, ISPA in SAPARD.

- **Program Phare** je bil ustanovljen leta 1989 z namenom podpore nekdanjim komunističnim državam srednje in vzhodne Evrope za vzpostavitev demokracije in tržnega gospodarstva. Slovenija je postala upravičena do pomoči leta 1992 in do leta 1995 je prejela skupaj 69 mio evrov. Leta 1994 je bil program Phare preusmerjen v zagotavljanje predpristopne podpore, ki svoja nepovratna sredstva namenja za izgradnjo institucij in za uveljavljanje pravnega reda EU. Čeprav je Slovenija že članica EU, bo sredstva Phare prejela do konca leta 2006. Letni znesek znaša 25 mio evrov (Evropska unija – Slovenija, 2005).
- **Program ISPA** je pričel delovati leta 2000 kot instrument predpristopnih strukturnih politik. Njegov namen je podpora državam kandidatkam pri uveljavljanju pravnega reda EU na področju transporta in okolja ter prispevanje k trajnostnemu razvoju teh držav. Zgrajen je po vzoru Kohezijskega sklada, Slovenija bo iz tega naslova na leto prejela od 10,4 (minimum) do 20,8 (maksimum) mio evrov (Evropska unija – Slovenija, 2005).
- **Program SAPARD** je poseben pristopni program za kmetijstvo in razvoj podeželja. Njegov glavni namen je prispevati k uveljavljanju pravnega reda EU na področju skupne kmetijske politike in drugih pripadajočih politik in podpreti izvajanje ukrepov za razvoj podeželja. Sloveniji je v obdobju 2000 – 2006 namenjenih 6,4 mio evrov na leto (Evropska unija – Slovenija, 2005).

5.2 Pomoč po vstopu v EU

Slika 3: Primerjava skladov pred in po vstopu v EU

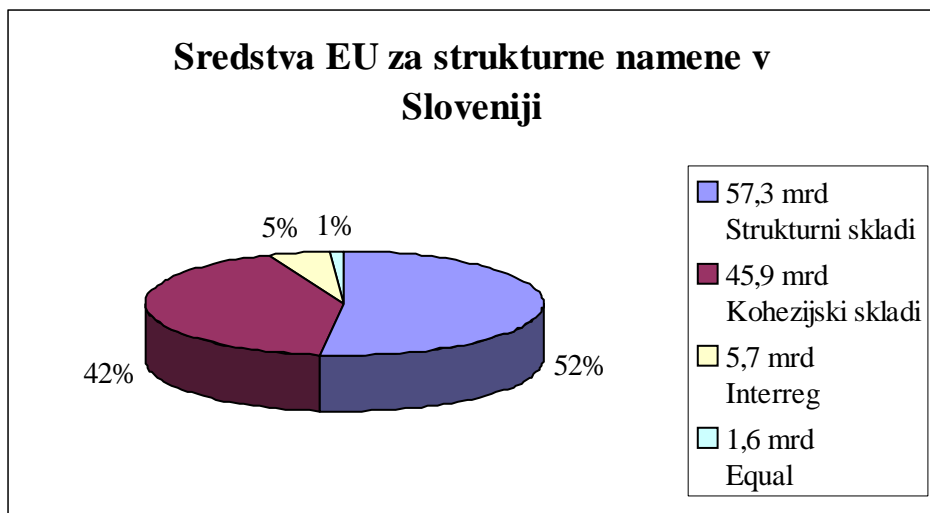

Vir: Evropska unija – Slovenija, 2005.

Iz naslova kohezijske politike EU bo Slovenija v obdobju do leta 2006 lahko črpala sredstva strukturnih skladov, kohezijskega sklada ter dveh Pobud skupnosti, Interreg in Equal. Ob

koncu pristopnih pogajanj v Kopenhagnu decembra leta 2002 je bil za te namene dosežen naslednji finančni paket (Worstner, 2004, str. 102):

Slika 4: Sredstva EU za strukturne namene v Sloveniji za obdobje 2004 – 2006 v tekočih cenah (v mrd SIT ter v % celotne vrednosti)

Vir: Worstner, 2004, str. 102.

Višina sredstev, ki jih bo prejela Slovenija v obdobju 2007 – 2013, je odvisna od odločitve o regionalizaciji Slovenije, ki bo sprejeta do konca leta 2006. Kot je razvidno iz pogajanj Slovenije z EU, bo Slovenija na ravni razdelitve NUTS 2 razdeljena na dve ali tri regije. Bolj ugodna bi bila delitev na tri regije, saj bi v tem primeru dve regiji (razen Ljubljanske urbane regije) spadali pod ciljno območje 1 in tako bili upravičeni do polnega koriščenja sredstev strukturnih skladov, kar pomeni znatno večji obseg sredstev v primerjavi z obdobjem 2004 – 2006. Slovenija kot država pa bo še naprej ostala tudi dobitnica sredstev Kohezijskega sklada, saj ne bo presegla 90 % povprečja EU v BNP na osebo.

5.3 Vpliv regionalne politike EU na Slovenijo

5.3.1 Vpliv na makroekonomske dejavnike

Velikega skupnega makroekonomskega učinka sredstev za strukturne namene ni realno pričakovati (vsaj ne v naslednjih nekaj letih), kar pa niti ne preseneča, upoštevajoč podatek, da skupna sredstva z javnim sofinanciranjem predstavljajo le nekaj več kot 2 % celotnih investicij ter da se med 20 in 40 % sredstev vrne v EU v prvi vrsti z uvozom opreme (Worstner, 2004, str. 104). Vendar pa je Slovenija (tudi s pomočjo strukturnih skladov) v zadnjih letih zabeležila precejšen napredek v gospodarskem razvoju.

Slovenija postopno zmanjšuje svoj zaostanek za evropskim povprečjem. Glede na BDP na prebivalca se je v obdobju zadnjih sedem let (1995 – 2003) razvitost povečala od 61 % na 71 % povprečja EU15, če pa upoštevamo razširjeno EU, se je razvitost povečala na 77 % in s tem presegla prag najmanj razvitih regij v Evropi. Kazalniki trga dela, ki so za leto 2003 kazali zmanjšanje števila zaposlenih in povečanje brezposelnosti, so se v letu 2004 znatno izboljšali. Če se bo ta trend zaposlenosti nadaljeval tudi v letu 2005, bo dosežen tudi lizbonski cilj za leto 2005 (Poročilo o razvoju, 2005, str. 18–20). V Tabeli 15 je prikazan podroben prikaz strukturnih kazalnikov za Slovenijo, v primerjavi z EU 15 in EU 25.

Tabela 15: Strukturni dejavniki v Sloveniji – primerjava z EU

	STRUKTURNI KAZALNIKI LIZBONSKEGA PROCESA – POLOŽAJ SLOVENIJE IN SPREMEMBA GLEDE NA PREDHODNO LETO	
	Slovenija se uvršča boljše ali okrog povprečja EU25	Slovenija zaostaja za povprečjem EU25
Izboljšanje (glede na predhodno leto)	<ul style="list-style-type: none"> - Stopnja izobrazbe mladine 2003 (v %) (SLO: 90,7; EU25: 76,7; EU15: 73,8) - Stopnja tveganja revščine po socialnih transferjih 2001 (v %) (SLO: 11,9; EU25: 15; EU15: 15) - Stopnja dolgotrajne brezposelnosti 2003 (v %) (SLO: 3,4; EU25: 4; EU15: 3,3) - Poslovne naložbe 2003 (v %) (SLO: 21,1; EU25: 16,8; EU15: 16,7) 	<ul style="list-style-type: none"> - BDP p.c. v PPS 2003 (EU25 = 100) (SLO: 76,8; EU15: 109,2) - Produktivnost dela v PPS 2004 (EU25 = 100) (SLO: 75,6; EU15: 106,4) - Relativna raven cen 2002 (EU25 = 100) (SLO: 75,5; EU15: 103,8)
Poslabšanje (glede na predhodno leto)	<ul style="list-style-type: none"> - Obseg tovarnega prometa glede na BDP 2002 (1995 = 100) (SLO: 93,3; EU25: 99,7; EU15: 100,6) 	<ul style="list-style-type: none"> - Bruto domači izdatki za RRD 2002 (v % BDP) (SLO: 1,53; EU25: 1,93; EU15: 1,99) - Stopnja zaposlenosti 2003 (v %) (SLO: 62,6; EU25: 62,9; EU15: 64,4) - Stopnja zaposlenosti starejših oseb 2003 (v %) (SLO: 23,5; EU25: 40,2; EU15: 41,7) - Emisije toplogrednih plinov 2002 (1990 = 100) (SLO: 98,7; EU25: 91; EU15: 97,1)

Vir: Poročilo o razvoju, 2005, str. 62.

V prvem stolpcu so kazalniki, po katerih je Slovenija bolje uvrščena od povprečja EU 25; pri teh dejavnikih je Slovenija uvrščena bolje tudi v primerjavi z drugimi novimi članicami. Dobra polovica od vseh kazalnikov kaže, da Slovenija zaostaja za povprečjem EU 25, vidimo jih v drugem stolpcu. Vendar pa se po večini od teh kazalnikov Slovenija uvršča boljše od ostalih novih članic. V primerjavi z doseženimi vrednostmi kazalnikov v preteklem letu je Slovenija pri kazalnikih, kjer se je uvrstila slabše od povprečja EU 25, uspela zmanjšati zaostanek pri kazalnikih produktivnosti dela, BDP na prebivalca in pri relativni ravni cen (prva vrstica, drugi stolpec). Slabše vrednosti kot v preteklem letu kažejo kazalniki

zaposlenosti, razvojno-raziskovalne dejavnosti in kazalnik varstva okolja (druga vrstica, drugi stolpec).

5.3.2 Neposredni vpliv regionalne politike na Slovenijo

Glede na sedaj že dokaj dolgo uvajalno obdobje pa je že čas, ko bi vsaj na državni ravni že lahko pričakovali vsaj nekatere neposredne pozitivne učinke. Med njimi bi morali verjetno najbolj izstopati predvsem procesa programiranja in koordinacije, kakovost ocenjevanja uspešnosti izvajanja razvojne politike ter upoštevanje partnerskega načela. Proces programiranja je kot pozitivno spremembo uvedel večjo stopnjo medsebojne koordinacije med ministrstvi, kar bi moralo voditi k doseganju večjih sinergičnih učinkov. Pričakujemo lahko tudi druge pozitivne učinke, kot so dolgoročneje strateško ukvarjanje z razvojno politiko, večjo transparentnost ter zmanjšanje negotovosti za koristnike storitev EPD. Pravila strukturnih skladov na področju spremljanja in vrednotenja so izjemno zahtevna in so dejansko pozitivno prispevala k vzpostavljanju te zmogljivosti tudi v Sloveniji (Worstner, 2004, str. 105).

Na negativni strani je treba še vedno ugotoviti v povprečju relativno slabo sposobnost utemeljevanja posamezne razvojne politike, in sicer tako s stališča kvantifikacije problema in vpliva politike kakor tudi s konceptualnega stališča. Za še bolj kritično se je izkazalo stanje na področju vrednotenja posamezne razvojne politike, torej ugotavljanja dosedanjega vpliva posamezne politike glede na zastavljene cilje (Worstner, 2004, str. 105).

5.3.3 Vpliv na medregionalne razlike znotraj Slovenije

Mnenja o tem ali Slovenija uspešno zmanjšuje tudi razlike znotraj države so deljena. Medtem ko zadnje Poročilo o razvoju govori o zmanjševanju razlik med regijami znotraj Slovenije in da spada Slovenija med države z najmanjšimi razlikami med regijami, je poročilo ministra Žagarja nekoliko drugačno.

Slovenija ima pri zagotavljanju skladnega regionalnega razvoja s sredstvi EU resne težave, v manj razvite regije pa državi ne uspe dostaviti vsaj 60 % razvojnega denarja. Slovenija je od vstopa v EU do maja leta 2005 za regionalne spodbude iz strukturnih skladov sicer načrpala 38 mrd tolarjev, toda če se odštejejo spodbude, ki jih ni mogoče natančno locirati po regijah, so najmanj dobile prav najmanj razvite regije. Če gledamo samo slovenske medregijske primerjave, je dosedanje izvajanje strategije regionalnega razvoja pravzaprav nazadovanje. Razlike v gospodarski razvitosti po kupni moči med regijami so se povečale, saj se je le-ta v razvitih regijah povečala za več kot v manj razvitih. Bolj vzpodbudni so podatki za brezposelnost, saj se je ta najbolj zmanjšala v najmanj razvitih regijah, vendar še ni preseгла razvitih regij (Piano, 2005).

6 SKLEP

V želji, da bi postala gospodarsko najuspešnejše področje na svetu, se mora Evropska unija spopasti tudi s problemom neskladnega razvoja med regijami in državami članicami, ki so v glavnem posledica geografske odmaknjenosti in nedostopnosti, nedavnih ekonomskih in socialnih sprememb ali kombinacija obojega. Prvi osnutki spodbujanja razvoja na evropski ravni segajo že v leto 1957 s podpisom Rimske pogodbe, ki je že v svoji osnovi napovedovala krepitev gospodarske skupnosti kot sredstvo za zmanjševanje razlik med regijami. Iz relativno nepomembne politike, ki je vključevala instrumente sofinanciranja nacionalnih projektov, se je razvila v enega najpomembnejših sistemov finančnih transferjev v EU. Z vsako nadaljnjo širitvijo je pridobivala na pomembnosti, doživljala finančno okrepitev in nove reforme, tako da sedaj obsega kar tretjino proračunskih sredstev Unije.

Bistvo regionalne politike je pospeševanje razvoja in zmanjševanje razlik med regijami in državami članicami Evropske unije. Glavni finančni instrument, s katerim Evropska unija podpira razvoj evropskih regij, predvsem tistih, ki zaostajajo za najbogatejšimi ali pa se spopadajo s težavami prestrukturiranja gospodarstva, so evropski strukturni skladi in Kohezijski sklad.

Izkušnje kohezijskih držav EU15 kažejo, da je izvajanje evropske regionalne politike preko strukturnih in Kohezijskega sklada pozitivno vplivalo na rast BDP in zaposlenosti, ki jih smatram za glavna dejavnika razvoja. Po letu 1994 je bila rast BDP vseh kohezijskih držav visoko nad EU15 povprečjem, rast zaposlenosti pa je bila dvakrat večja od evropskega povprečja, razen v Grčiji, kjer so pridobljena sredstva na področju pospeševanja zaposlovanja slabo izkoristili. Leta 2001 je v Evropi zavladala neugodna klima za gospodarski razvoj in gospodarska rast celotne Unije se je upočasnila. Zanimivo je dejstvo, da splošna gospodarska recesija ni znatno vplivala na razvoj Španije in Grčije, ki sta še naprej beležili višje stopnje rasti BDP od ostalih članic in očitno bolj uspešno črpali ponujena sredstva kot Irska in Portugalska. Na področju zaposlenosti opaznejšega padca ni bilo. Dejstvo je, da so kohezijske države po letu 1994 izredno napredovale v razvoju in se približale bolj razvitim evropskim državam. Jasno je tudi, da je k temu pripomogla tudi evropska regionalna politika, zato lahko zaključim, da je izvajanje regionalne politike v kohezijskih državah uspešno.

V diplomskem delu sem precej pozornosti namenila izvajanju regionalne politike glede na posamezna ciljna območja. Tudi s tega vidika je bilo doseženih veliko pozitivnih sprememb in posledično tudi določena konvergenca med regijami. Vendar pa študije in raziskave o napredku večinoma prihajajo iz strani Evropske komisije, torej iz strani, ki je evropsko regionalno politiko oblikovala in verjame v njeno pozitivno delovanje. Zato ne preseneča dejstvo, da omenjene raziskave v večini predstavljajo pozitivne učinke, negativne pa nekoliko zanemarijo. Po mojem mnenju je eno izmed problematičnih področij predvsem sposobnost črpanja ponujenih sredstev. Vendar pa je napredek, ki so ga prikrajšane regije dosegle s

pomočjo skladov že jasno viden, še več pa lahko pričakujemo na dolgi rok. Dejstvo je tudi, da se ocenjuje samo neposredne učinke, posredni pa so zanemarjeni. Med projekti, ki se izvajajo pod okriljem regionalne politike pa je precej takšnih z pozitivnimi eksternalijami.

Širitev leta 2004 je evropsko regionalno politiko postavila pred veliko preizkušnjo. Ali bo zmogla tak zalogaj? Odgovor na to vprašanje je še neznan, ker je od širitve minilo premalo časa za konkretne ocene. Sicer so nove članice že pred vstopom v EU prejemale pomoč iz strukturnih skladov in očitno so jo kar dobro izkoristile, saj so beležile višjo rast BDP kot v preteklih letih. Tudi za leto 2005 ocene kažejo, da bodo najvišjo gospodarsko rast dosegale prav nove članice: Litva, Estonija in Latvija. Da se bo tak trend nadaljeval tudi v prihodnje in ne bo samo muha enodnevnica, bo morala poskrbeti nova, prenovljena regionalna politika. Zaenkrat obeti niso prav vzpodbudni, saj je Velika Britanija kot predsedujoča Evropski uniji 5. decembra podala predlog za oblikovanje nove finančne perspektive za obdobje 2007 – 2013 in v njem predvidela 9 odstotno znižanje kohezijskih sredstev za nove članice.

Kar se tiče Slovenije, je njen največji problem črpanje sredstev iz bruseljske blagajne, saj naj bi od skupno ponujenih 456,3 milijona evrov (obdobje 2004 – 2006) do sedaj izkoristila le 21,3 milijona evra. Podobno majhne izkoristke, od 3 do 7 odstotkov, naj bi imele tudi ostale novinke. Glede na te podatke je torej za uspešno izvajanje regionalne politike v novih članicah, poleg ostalega, potrebna tudi učinkovitost držav. Pomembna naloga Slovenije in ostalih novink je sedaj ta, da v celoti izkoristi dodeljena sredstva v prehodnem obdobju, to je od 2004 do 2006 in se dobro pripravi na polnopravno vključitev v celotno programsko obdobje od 2007 do 2013.

LITERATURA

1. Aljančič Mojca, Bogdanovič Sara Dragana: Regionalna politika. Ljubljana : Urad za makroekonomske analize in razvoj, 2000. 72 str.
2. Armstrong Harvey, Taylor Jim: Regional economics and policy. Oxford : Blackwell, 2000. 437 str.
3. Horvat Andrej: Strukturni skladi kot korenček za tržno liberalizacijo v Evropi. Zbornik referatov 7. letnega srečanja Zveze ekonomistov Slovenije. Ljubljana, 1999. str. 137 – 154.
4. Kukar Stanka, Gulič Andrej: Regionalni razvoj in regionalizacija Slovenije. Ljubljana : Urbanistični inštitut RS in Inštitut za ekonomska raziskovanja, 1991. 327 str.
5. Menart Matjaž: Regionalna politika in strukturni skladi v Evropski Uniji. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1999. 43 str.
6. Mrak Mojmir, Mrak Maruša, Rant Vasja: Kohezijska politika Evropske Unije. Ljubljana : samozaložba, 2004. 160 str.
7. Pečar Janja: Regionalna razvojna politika v EU in v Sloveniji. IB Revija, Ljubljana, 1999, 9/10/11, str. 79-88.
8. Worstner Peter: Sredstva EU za strukturne namene in Slovenija. Bančni vestnik, Ljubljana, 2004, 5. str. 101–107.

VIRI

1. Adaptation of cohesion policy to the enlarged Europe and the Lisbon and Gothenburg objectives. Brussels : European Parliament, Structural and Cohesion Policy Unit, 2005. 99 str.
2. Annual report of the Cohesion Fund 2001. Luxemburg : Office for Official Publications of the European Communities, 2002. 51 str.
3. Conclusions of the ESF final evaluations. 37 str. [URL: http://europa.eu.int/comm/employment_social/publications/2001/ke4001901_en.pdf], 2000.
4. Državni razvojni program republike Slovenije 2001 – 2006. Ljubljana : Ministrstvo za gospodarstvo, 2001. 82 str.
5. EIB Annual report 2003. [URL: <http://www.eib.org/report/en/03.htm>], 2004.
6. Eurostat. Spletna stran evropske statistike. [URL: http://epp.eurostat.cec.eu.int/portal/page?_pageid=1090,30070682,1090_33076576&_dad=portal&_schema=PORTAL], 2005.
7. Evropska unija – Slovenija: Finančna pomoč EU. [URL: http://www.evropska_unija.si/pages/evropska_unija/financna_pomoc/predpristopna_pomoc.html], 20.10.2005.
8. Ex-Post Evaluation of 1994 – 1999 Objective 2 Programmes. CSES, 2003. 194 str.
9. Ex-Post Evaluation of Objective 1 1994 – 1999. ECOTEC, 2003. 251 str.
10. Ex-Post Evaluation of Urban Community Initiative (1994 – 1999). GHK, 2003. 122 str.

11. Ex-Post Evaluation of the Interreg II Community Initiative (1994 – 1999). LRDP Ltd, 2000. 30 str., 3 pril.
12. Inforegio Panorama, št. 14. Luksemburg : Urad za uradne publikacije Evropskih skupnosti, 2004. 20 str.
13. INTERREG III – zemljevidi sodelujočih regij. Spletna gradiva Evropske komisije. [URL: http://www.europa.eu.int/comm/regional_policy/interreg3/abc/abc_en.htm], 2005.
14. Izjava za javnost IP/05/516. Bruselj : Commission of the European Communities. 3 str. [URL: <http://www.europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/05/516&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en>], 29.04.2005.
15. Kohezijska politika v obdobju 2007 – 2013. Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko. [URL: <http://www.gov.si/svrp/3str/1s-2.htm>], 2005.
16. Leader II Archiv. Spletna gradiva programa Leader Evropske komisije. [URL: http://europa.eu.int/comm/archives/leader2/dossier_p/en/dossier/chap1.pdf], 2005.
17. Leader + Magazine: Special focus Improving the quality of life in rural areas. Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities, 2005. 46 str.
18. Letno poročilo o kohezijskem skladu (2004). Bruselj, Evropska komisija. 12 str. [URL: http://www.europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/pdf/fc2004/com2005_544_fcannuel_sl.pdf], 2005.
19. More unity and more diversity - The European Union's biggest enlargement. Bruselj, Evropska komisija. 22 str. [URL: <http://europa.eu.int/comm/publications/booklets/move/41/en.pdf>], 2003.
20. Piano Brane: Rega, rega, regije. Spletni Delo, 27. 10. 2005.
21. Poročilo o razvoju. Ljubljana : UMAR. [URL: <http://www.gov.si/umar/projekti/pr/2005/pr05.php>], 2005.
22. Regional policy, Inforegio. [URL: http://www.europa.eu.int/comm/regional_policy/index_en.htm], 2005.
23. Second report on economic and social cohesion. Luxemburg : Office for Official Publications of the European Communities. [URL: http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/contentpdf_en.htm], 2001.
24. Skupni ukrepi za rast in zaposlovanje: program Skupnosti iz Lizbone. Inforegio news Nu. 138. Bruselj, Evropska komisija. 2 str. [URL: http://www.europa.eu.int/comm/regional_policy/newsroom/newslet138/138_05_sl.pdf], 2005.
25. Sporočilo komisije – Kohezijska politika za podporo rasti in novim delovnim mestom: Strateške smernice Skupnosti 2007 – 2013. Bruselj, 2005. 37 str.
26. Statistični letopis RS. Ljubljana : Statistični urad Republike Slovenije, 2003. 667 str.
27. Strategija regionalnega razvoja Slovenije. Spletna gradiva Agencije RS za regionalni razvoj. [URL: <http://www.gov.si/arr/2regije/pdf/predpisi/srrs4.zip>], 2001.
28. Strategija regionalnega razvoja Slovenije. Ljubljana : Agencija RS za regionalni razvoj, 2001. 37 str.

29. Strategija gospodarskega razvoja Slovenije. Ljubljana : Ministrstvo za gospodarstvo, 2001. 121 str.
30. Strukturni skladi v Sloveniji. Spletna gradiva Vlade Republike Slovenije. [URL: <http://gov.si/euskлади>], 2005.
31. The economic impact of Objective 1 interventions for the period 2000 – 2006. Final report to the European Commission. Konstanz, 2002. 129 str.
32. The structural funds and their coordination with the cohesion fund. Bruselj : Commission of the European Communities. 34 str. [URL: http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docoffic/official/guidelines/pdf/orientations_en.pdf], 1999.
33. Third progress report on cohesion. Bruselj : Commission of the European Communities. 39 str. [URL: [http://www.europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/pdf/interim3/com\(2005\)192short_sl.pdf](http://www.europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/pdf/interim3/com(2005)192short_sl.pdf)], 2005.
34. Third report on economic and social cohesion: Luxemburg : Office for Official Publications of the European Communities, 2004. 205 str.
35. URBAN – zemljevid sodelujočih mest. Spletno gradivo Evropske komisije. [URL: http://www.europa.eu.int/comm/regional_policy/urban2/pdf/URBAN12_a3_final_3c.pdf], 2005.
36. V službi regij. Luxemburg : Urad za uradne publikacije Evropskih skupnosti, 2004. 34 str.
37. Questions and answers on the reform of Cohesion Policy and the Structural Funds 2007 – 2013. [URL: <http://www.europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/04/182&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=fr>], 2004.
38. 16. letno poročilo o izvajanju strukturnih skladov v letu 2004. Bruselj, Evropska komisija. 11 str. [URL: http://www.europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/pdf/fs2004/com2005_533_fsannuel_sl.pdf], 2005.

PRILOGA

PRILOGA 1: Strukturni skladi in instrumenti za EU 15 ter za nove države članice	1
PRILOGA 2: Razporeditev strukturnih skladov in instrumentov po področjih za obdobje 2000-2006.....	2
PRILOGA 3: Tabela in grafikon Rast stopnje zaposlenosti EU15 in kohezijskih držav	3
PRILOGA 4: Slika, ki prikazuje BDP na osebo v državah EU25 (v PPS) v letu 2002.....	4
PRILOGA 5: Slika, ki prikazuje stopnjo zaposlenosti v državah EU25 v letu 2003 (v %)....	4
PRILOGA 6: Prikaz Ciljnih območij (EU 25).....	5
PRILOGA 7: Delovanje ESF v programskem obdobju 1994 - 1999	8
PRILOGA 8: Področja, upravičena do sredstev EU v okviru pobud Skupnosti (2000 – 2006)	9
PRILOGA 9: Ekonomski učinek projektov v okviru Cilja 1 za leto 2000.....	15
PRILOGA 10: Grafični prikaz BDP na osebo, stopnje zaposlenosti ter produktivnosti v EU25	19

PRILOGA 1: Strukturni skladi in instrumenti za EU 15 ter za nove države članice

Tabela 1: Strukturni skladi in instrumenti za EU 15, 2000-2006(v mio EUR, cene iz 2004)

Država članica	Cilj 1 ¹	Cilj 2	Cilj 3	FIFG ⁱⁱ	Kohezijski sklad	Pobude Skupnosti	Skupaj	% št. prebivalcev
Avstrija	288	740	585	0	0	395	2.008	28,20
Belgija	690	486	817	33	0	231	2.257	12,50
Danska	0	199	397	221	0	92	909	10,20
Finska	1.008	541	442	33	0	280	2.304	51,70
Francija	4.201	6.569	5.013	254	0	1.155	17.192	34,00
Nemčija	22.035	3.776	5.057	121	0	1.775	32.765	29,80
Grčija	23.143	0	0	0	3.388	952	27.483	100,00
Irska	3.409	0	0	0	584	183	4.177	26,60
Italija	24.424	2.749	4.129	110	0	1.294	32.707	46,50
Luksemburg	0	44	44	0	0	14	103	28,20
Nizozemska	136	861	1.866	33	0	719	3.615	15,00
Portugalska	21.010	0	0	0	3.388	741	25.139	66,60
Španija	42.061	2.904	2.363	221	12.357	2.162	62.067	80,70
Švedska	797	431	795	66	0	307	2.396	18,90
Velika Britanija	6.902	5.068	5.046	132	0	1.061	18.209	32,20
Skupaj	150.104	24.367	26.553	1.226	19.717	11.361	233.328	40,30

¹ Vključno z regijami v opuščanju

² Izven Cilja 1

Vir: Regional policy, Inforegio.

Tabela 2: Nove države članice ter strukturni skladi in instrumenti 2004-2006 (v mio EUR, sedanje cene)

Država	Cilj 1	Cilj 2	Cilj 3	Interreg	Equal	Kohezijski sklad ⁱⁱⁱ	Skupaj	% št. prebivalcev
Ciper ^{iv}	0,00	28,02	21,95	4,30	1,81	53,94	113,44	30,90
Češka	1.454,27	71,30	58,79	68,68	32,10	936,05	2.621,19	92,00
Estonija	371,36	0,00	0,00	10,60	4,07	309,03	695,06	100,00
Madžarska	1.995,72	0,00	0,00	68,68	30,29	1.112,67	3.207,36	100,00
Latvija	625,57	0,00	0,00	15,26	8,03	515,43	1.164,29	100,00
Litva	895,17	0,00	0,00	22,49	11,78	608,17	1.537,70	100,00
Malta	63,19	0,00	0,00	2,37	1,24	21,94	88,74	100,00
Poljska	8.275,51	0,00	0,00	221,36	133,93	4.178,60	12.809,70	100,00
Slovaška	1.041,04	37,17	44,94	41,47	22,27	570,50	1.757,39	91,90
Slovenija	237,51	0,00	0,00	23,65	6,44	188,71	456,31	100,00
Skupaj	14.959,64	136,49	125,68	478,86	252,05	8.495,04	24.451,18	97,70

³ Povprečje

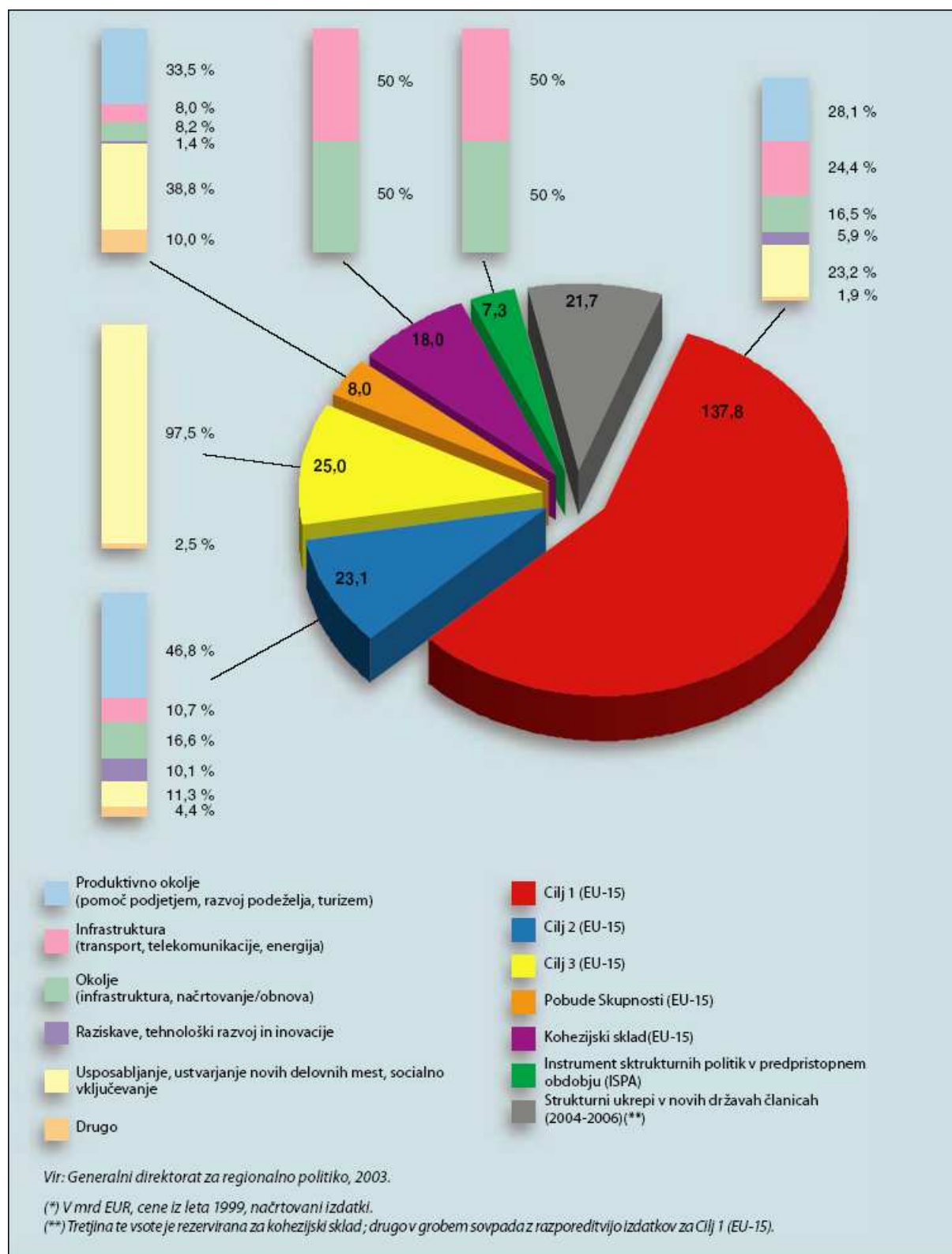
⁴ Vključno s skladom za ribištvo

Vir: Regional policy, Inforegio.

PRILOGA 2: Razporeditev strukturnih skladov in instrumentov po področjih za obdobje 2000-2006

Slika 1: Razdelitev strukturnih skladov in instrumentov po področjih

Vir: V službi regij, 2004.

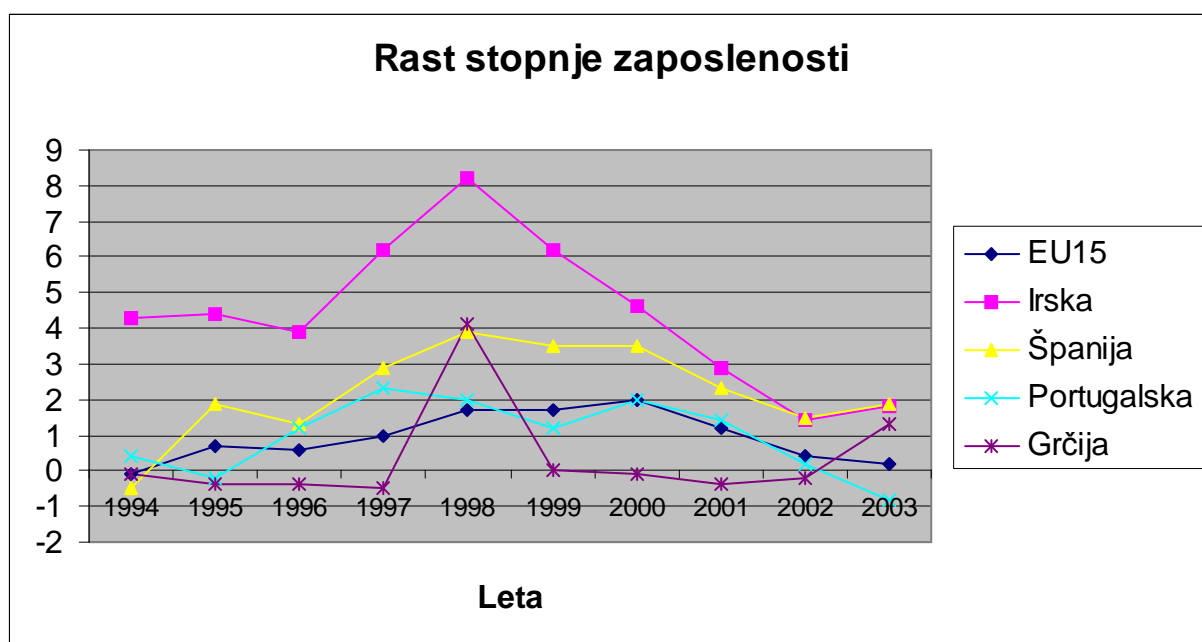
PRILOGA 3: Tabela in grafikon Rast stopnje zaposlenosti EU15 in Kohezijskih držav

Tabela 3: Rast stopnje zaposlenosti EU15 in Kohezijskih držav

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
EU15	-0,1	0,7	0,6	1,0	1,7	1,7	2,0	1,2	0,4	0,2
Irska	4,3	4,4	3,9	6,2	8,2	6,2	4,6	2,9	1,4	1,8
Španija	-0,5	1,9	1,3	2,9	3,9	3,5	3,5	2,3	1,5	1,9
Portugalska	0,4	-0,2	1,2	2,3	2,0	1,1	2,0	1,4	0,2	-0,8
Grčija	-0,1	-0,4	-0,4	-0,5	4,1	0,0	-0,1	-0,4	-0,2	1,3

Vir: Eurostat, 2005.

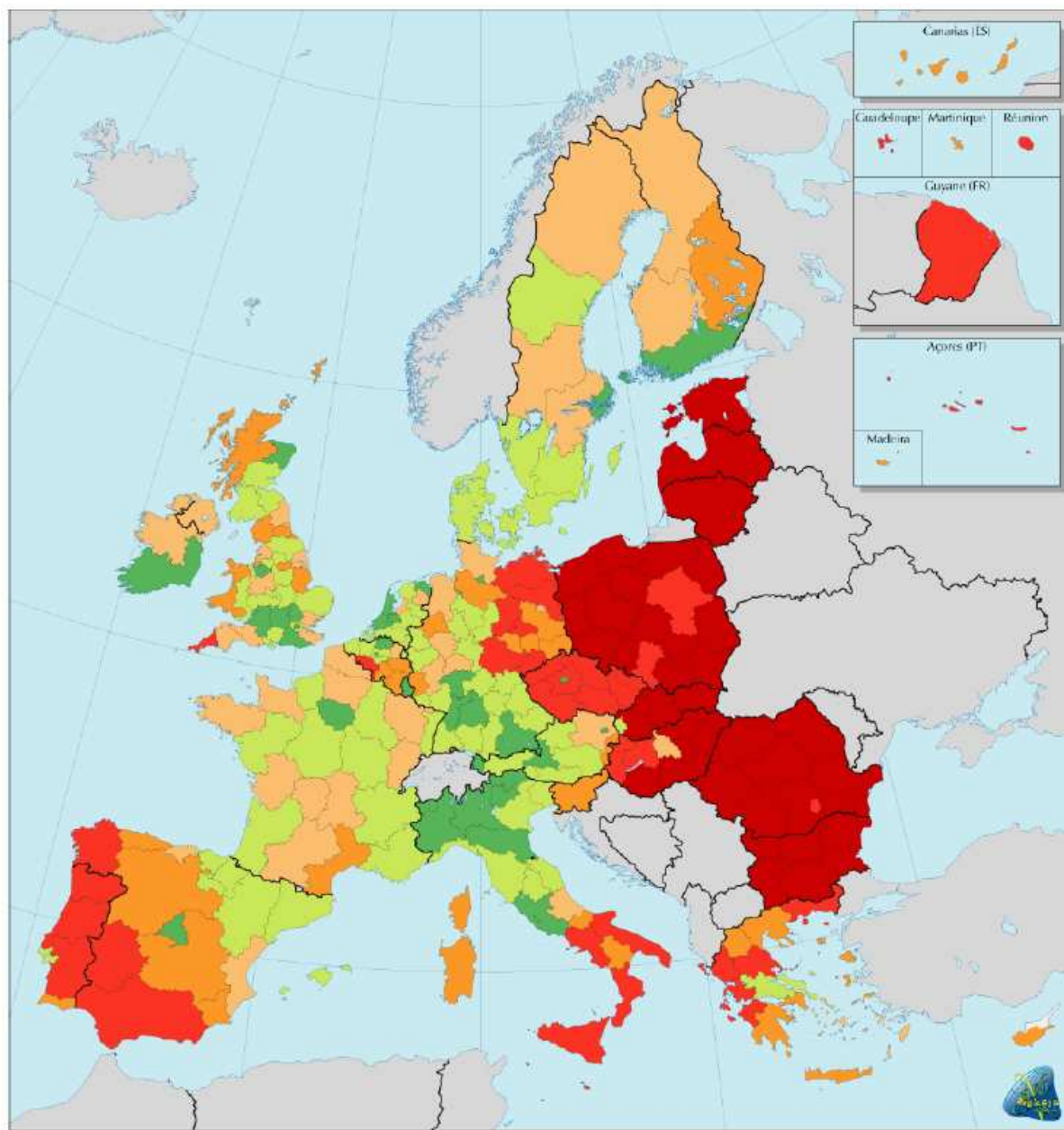
Slika 2: Rast stopnje zaposlenosti EU15 in Kohezijskih držav

Vir: Eurostat, 2005.

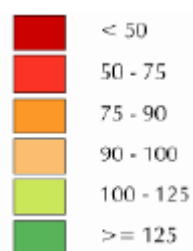
PRILOGA 4: Slika, ki prikazuje BDP na osebo v državah EU25 (v PPS) v letu 2002

Slika 3: BDP na osebo v EU25 v letu 2002

Legenda:

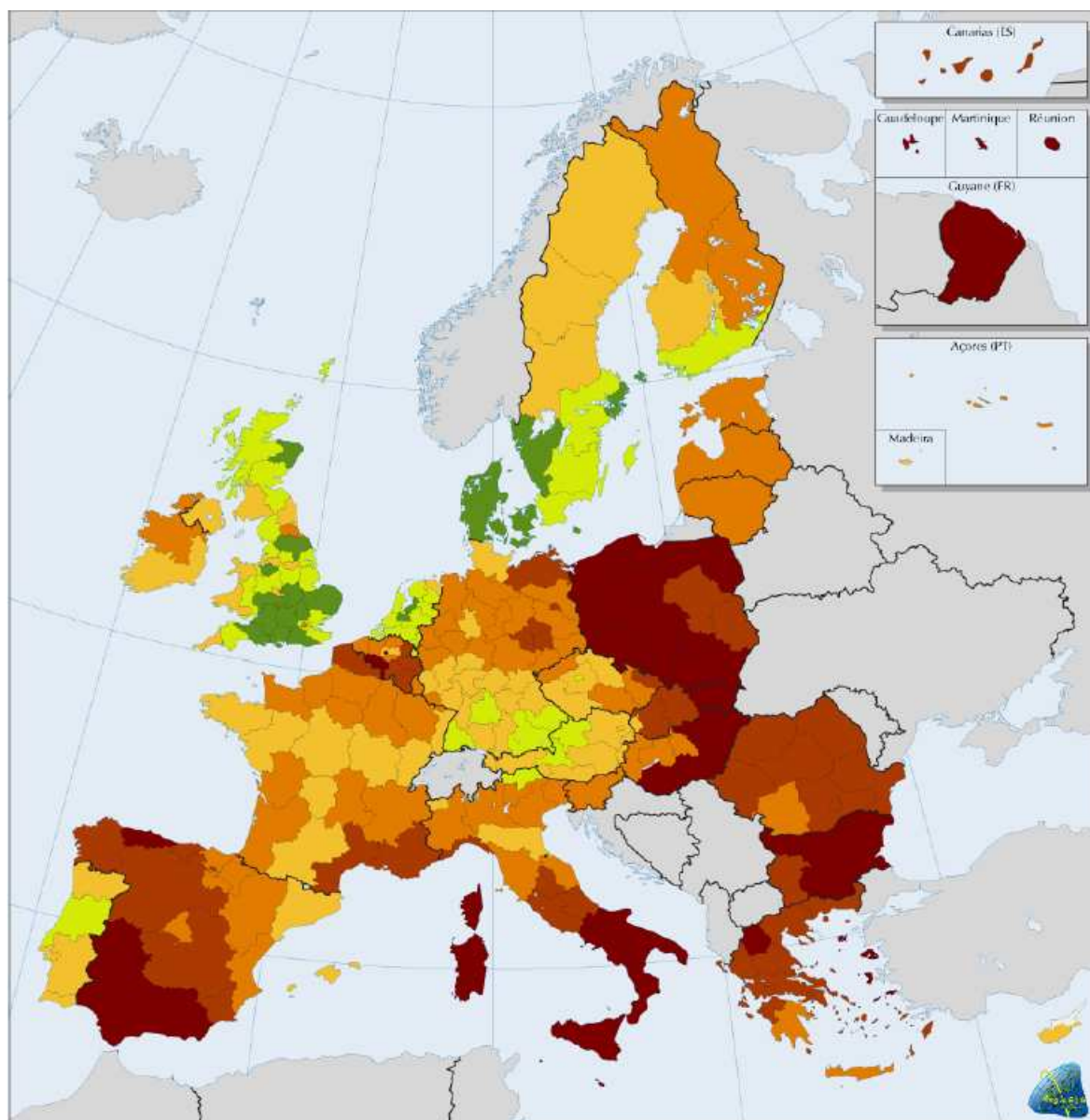
EU25 = 100

Vir: Third report on economic and social cohesion, 2004.

PRILOGA 5: Slika, ki prikazuje stopnjo zaposlenosti v državah EU25 v letu 2003 (v %)

Slika 4: Stopnja zaposlenosti v EU25 v letu 2003

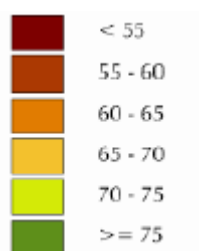

Legenda:

Upoštevan je odstotek zaposlenih med 15 in 64 letom v celotni populaciji med 15 in 64 letom.

EU 27 = 62,5%

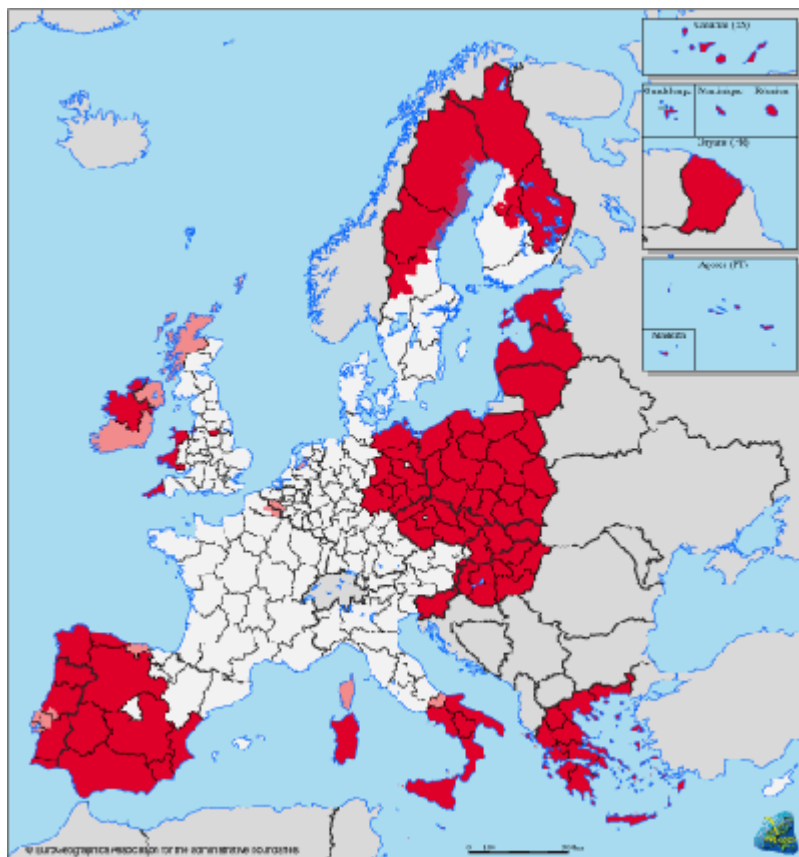
Lizbonski cilj = 70%

Vir: Third report on economic and social cohesion, 2004.

PRILOGA 6: Prikaz Ciljnih območij (EU 25)

Slika 5: Regije, ki spadajo pod Cilj 1

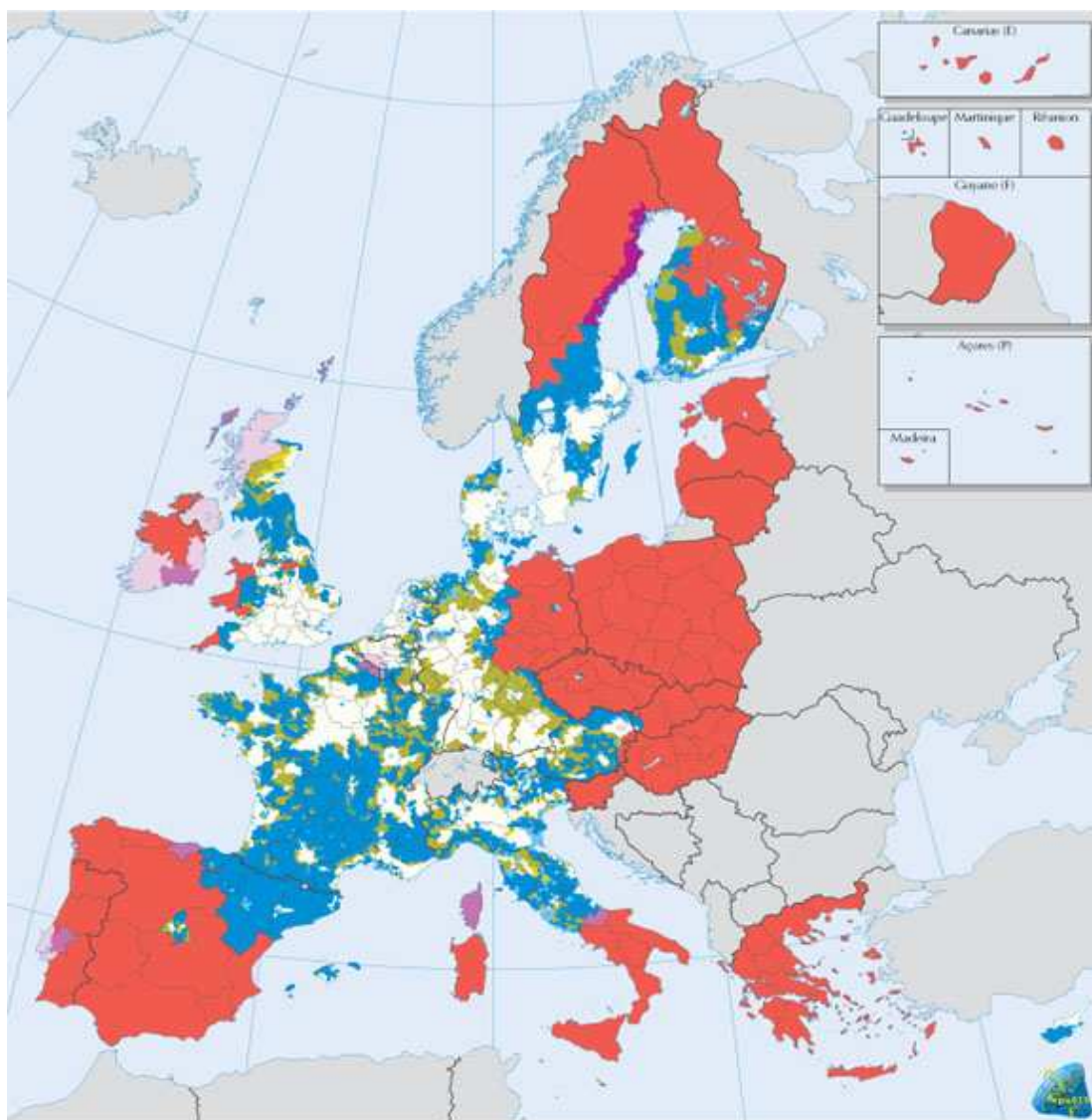
Legenda:

- Regije, ki spadajo pod Cilj 1
- Prehodna pomoč, ki se izteče 31.12.2006
- Posebna pomoč obalnim regijam Švedske

Vir: Regional policy, Inforegio, 2004.

Vse regije, ki niso vključene pod Cilj 1 in se soočajo s problemom visoke nezaposlenosti in pomanjkanja vlaganja v človeški kapital, spadajo pod Cilj 3.

Slika 6: Regije, ki spadajo pod Cilj 2

Legenda:

Regije pod Ciljem 1 so označene z isto barvo kot v zgornji sliki, dodane so še regije, ki spadajo pod Cilj 2, in sicer so označene takole:

- Regije, ki spadajo pod Cilj 2
- Regije, ki delno spadajo pod Cilj 2
- Regije Cilja 2, ki se jim pomoč strukturnih skladov izteče 31.12.2005
- Regije Cilja 2, ki se jim pomoč strukturnih skladov izteče 31.12.2006

Vir: Regional policy, Inforegio, 2004.

PRILOGA 7: Delovanje ESF v programskem obdobju 1994 - 1999

Tabela 4: Sredstva ESF glede na države in na ciljne skupine v programskem obdobju 1994 - 1999 (v milijonih EUR)

Država	Cilj 1	Cilj 3	Cilj 4	Pobude skupnosti	Skupaj	Skupaj %
Avstrija	33,0	350,3	66,2	25,2	474,8	1,2
Belgija	157,0	412,0	59,6	66,5	705,0	1,7
Danska	-	268,6	33,2	45,9	348,7	0,9
Finska	-	248,0	84,4	51,0	383,4	0,9
Francija	512,3	2.534,4	573,1	372,2	3.992,0	10,0
Grčija	2.667,9	-	-	93,6	2.761,5	6,8
Italija	2.521,1	1.333,4	398,8	576,0	4.829,3	12,0
Irska	2.024,8	-	-	94,5	2.119,3	5,2
Luksemburg	-	19,8	1,8	0,3	21,9	0,1
Nizozemska	25,5	810,2	157,0	83,9	1.076,7	2,7
Nemčija	4.297,0	1.780,4	104,5	388,7	6.570,7	16,3
Portugalska	3.236,7	-	-	41,0	3.277,7	8,1
Španija	6.300,3	1.524,1	382,1	686,2	8.892,7	22,0
Švedska	-	347,0	173,0	31,9	551,9	1,4
Velika Britanija	546,2	3.164,0	179,5	434,1	4.322,9	10,7
Skupaj	22.331,9	12.792,2	2.213,3	2.992,0	40.329,5	100
Skupaj %	55,37	31,72	5,49	7,42	100	

Vir: Conclusions of the ESF final evaluations, 2000, str. 25.

V programskem obdobju 1994 – 1999 so sredstva ESF predstavljala eno tretjino vseh sredstev namenjenih za regionalno politiko EU. Približno 22 bilijonov evrov (55 % vseh sredstev ESF) je šlo regijam Cilja 1, ki so ga porabile predvsem za razvoj človeških virov. Regije Cilja 3 so prejele 13 bilijonov evrov. To pomoč so porabili za izobraževanje mladih, za ljudi, ki so že dlje časa nezaposleni, za tiste, ki jim je grozila izključitev iz delovne sile ter tudi za zagotavljanje enakih možnosti za vse na trgu dela. 2,2 bilijona evrov so namenili pomoči delavcev pri prestrukturiranju industrijskih sektorjev v okvirju Cilja 4. Isti znesek, se pravi okoli 2,2 bilijona evrov je šel za pobude Skupnosti, in sicer sta bili za to upravičeni dve, ki jih v sedanjem programskem obdobju ni več, Employment in Adopt .

Sredstva ESF so bila glede na študije zelo uspešna, prvič zaradi tega, ker je bila njihova poraba prilagojena glede na potrebe posameznikov, drugič zato, ker so veliko prispevala k modernizaciji in preoblikovanju izobraževalnih sistemov ter programov usposabljanja tako na regionalnih kot na državni ravni, kar je bilo nujno za nadaljnji uspešen razvoj regij. Prav tako je pomembno, da so povečali dostopnost do izobraževanja in usposabljanja tako za zaposlene kot za delodajalce ter da so spodbujali večje javne izdatke v teh regijah.

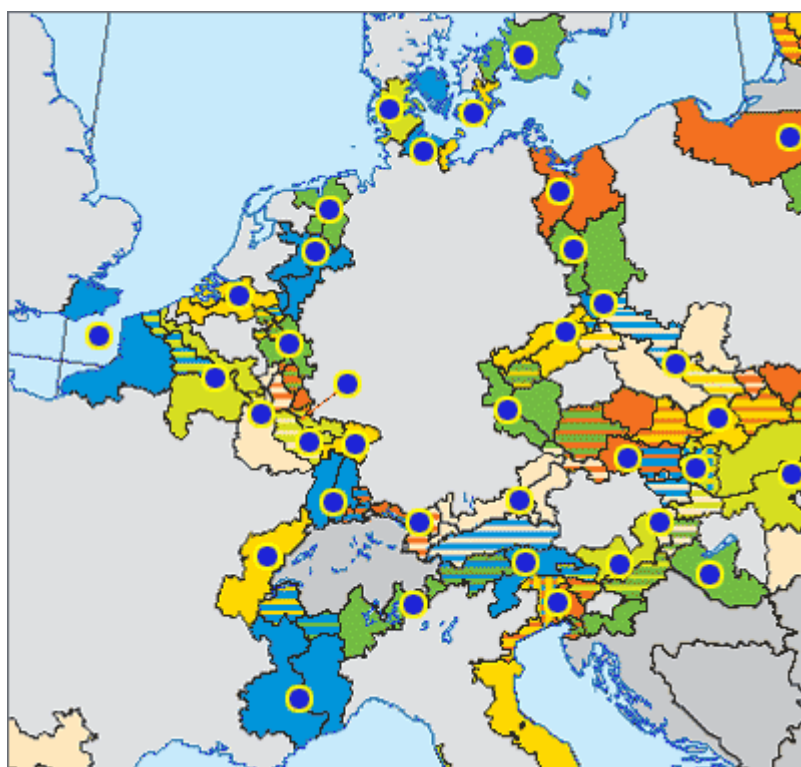
V regijah Cilja 1 in 2 je pomoč ESF preko vlaganj v človeški kapital pomagala razvijati dejavnost raziskav in razvoja in tudi vplivati na uspešnost malih in srednje velikih podjetij. V

teh podjetij so s pomočjo sredstev ESF omogočili izobraževanje in usposabljanje podjetnikov za učinkovito vodenje, usposobili so delavce za uporabo napredne tehnologije ter začeli preizkušati nove metode organizacije dela. V regijah Cilja 2 in 4 so velik poudarek in večino sredstev namenili za hitro prilagajanje delavcev novim razmeram na trgu, ki so nastale s prestrukturiranjem. Začeli so tudi razvijati mehanizme pričakovanih trendov na trgu delovne sile in tako prilagoditi šolanje in usposabljanje delavcev pričakovanim razmeram na trgu. V sklopu Cilja 3 je najpomembnejša pridobitev zagotovitev enakih pogojev na trgu dela za moške in ženske.

PRILOGA 8: Področja, upravičena do sredstev EU v okviru pobud Skupnosti (2000 – 2006)

1. Regije, ki spadajo pod program INTERREG III

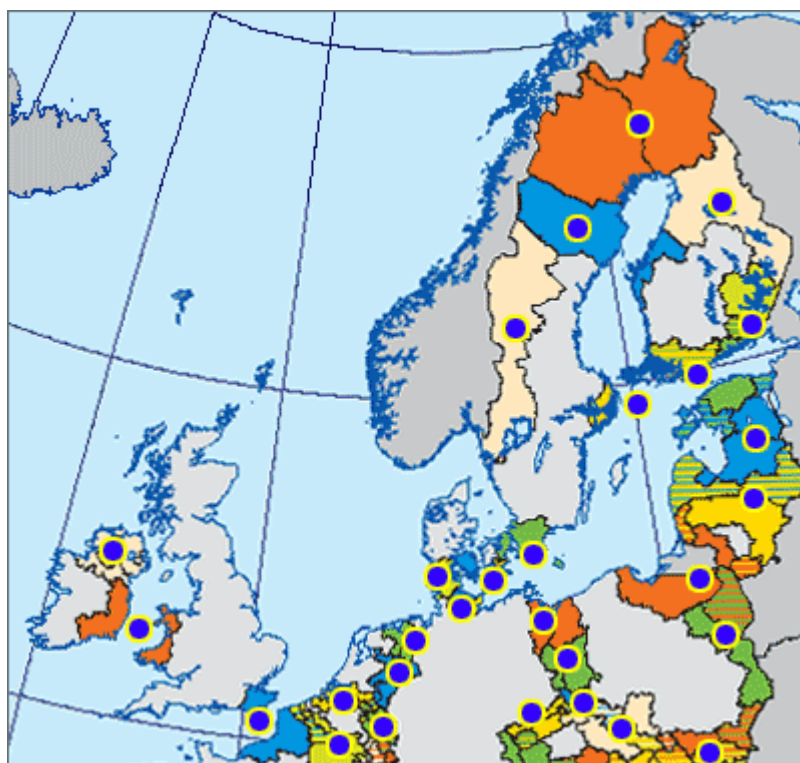
Slika 7: Regije INTERREG III A – srednja cona

Vir: INTERREG III – zemljevidi sodelujočih regij, 2004.

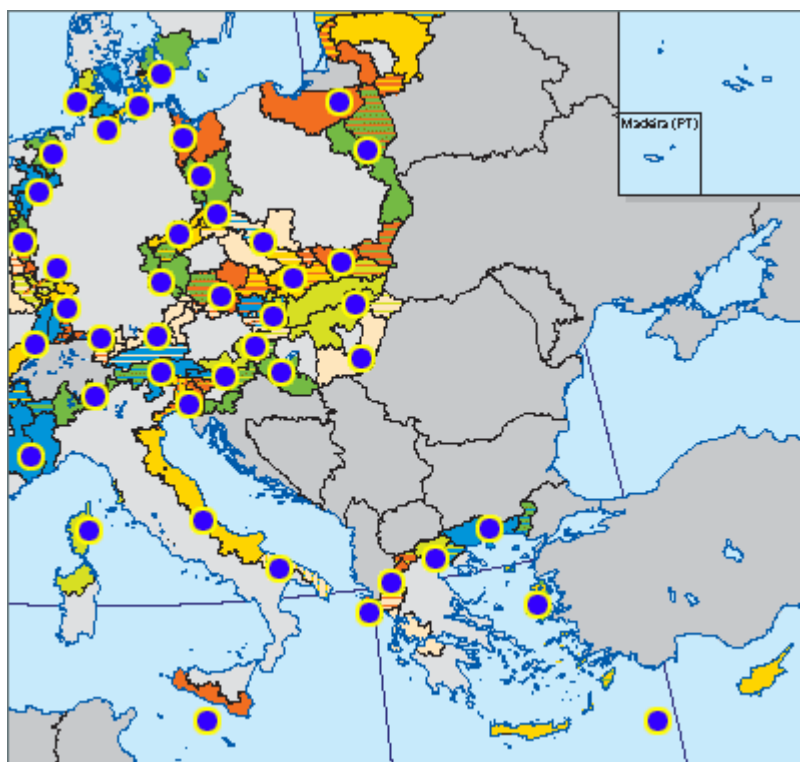

Slika 8: Regije INTERREG III A – severna cona

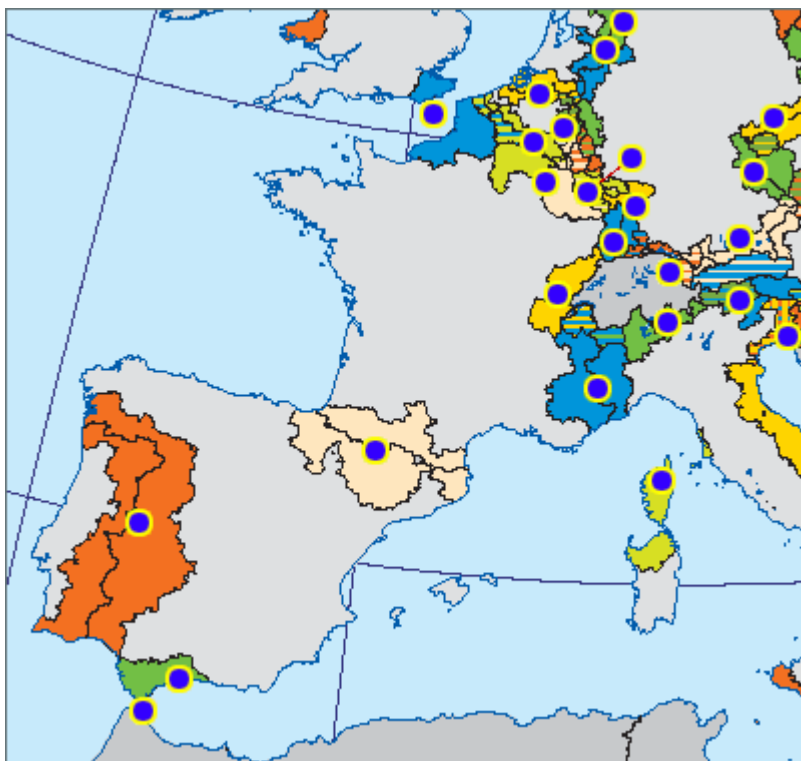
Vir: INTERREG III – zemljevidi sodelujočih regij, 2004.

Slika 9: Regije INTERREG III A – jugovzodna cona

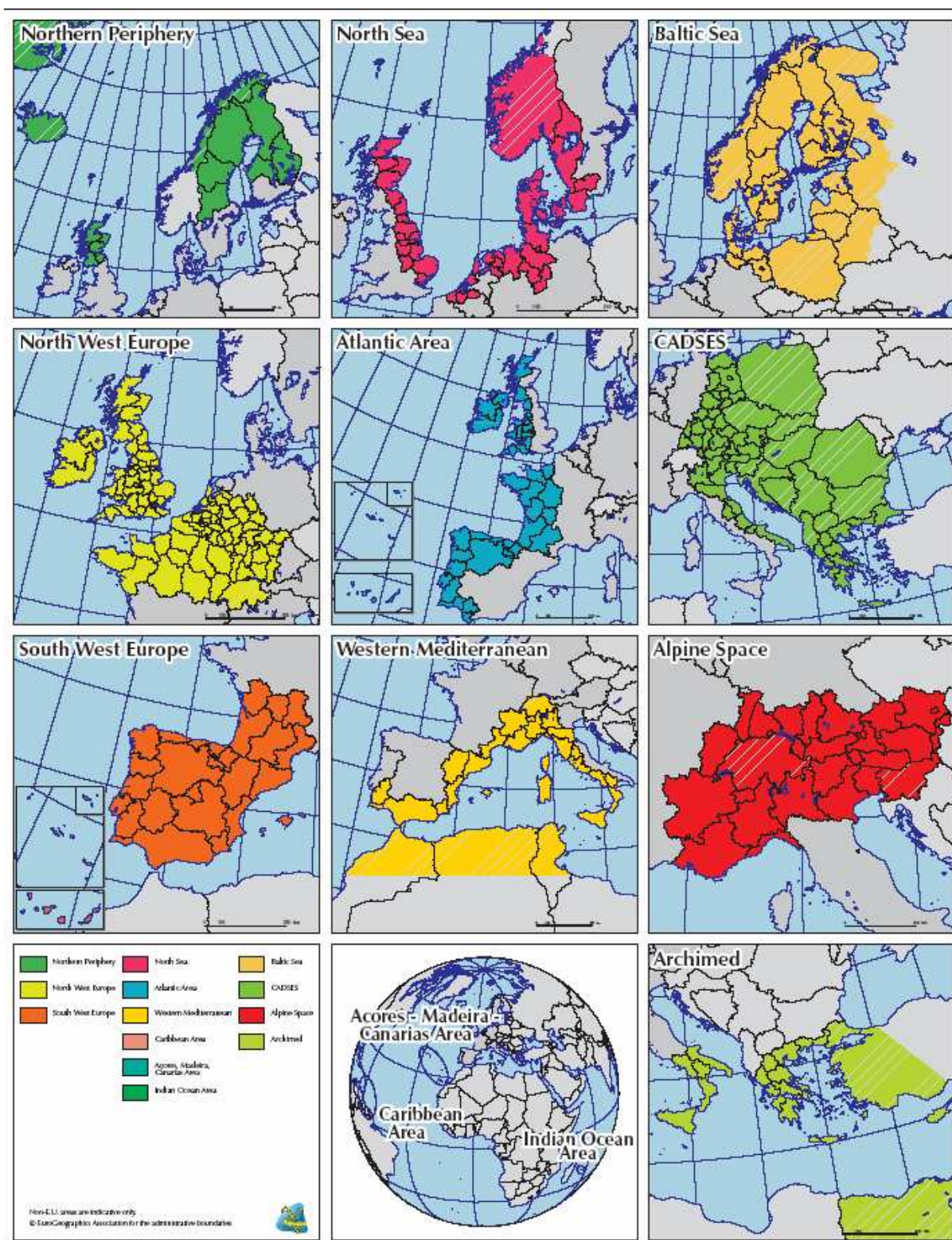
Vir: INTERREG III – zemljevidi sodelujočih regij, 2004.

Slika 10: Regije INTERREG III A – jugozahodna cona

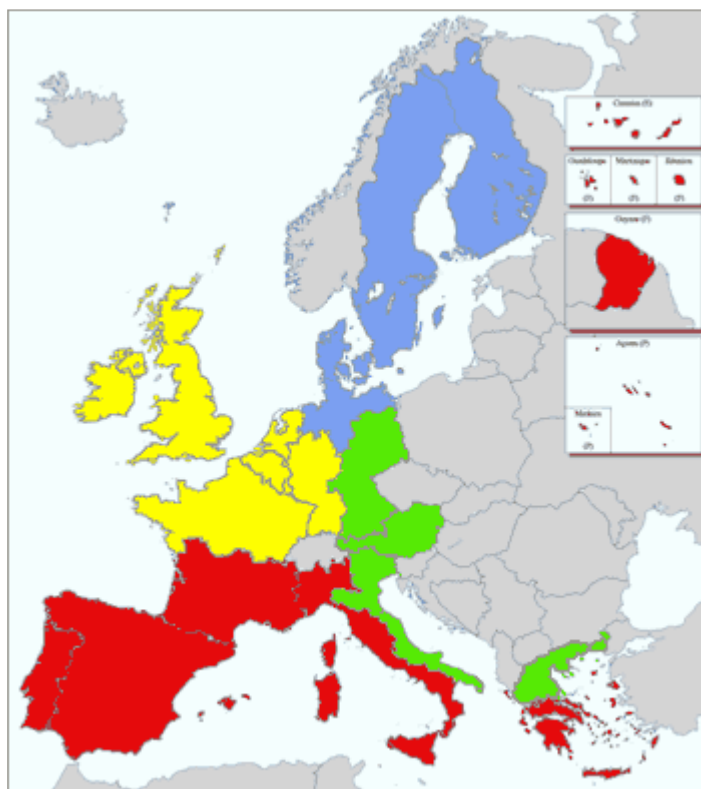
Vir: INTERREG III – zemljevidi sodelujočih regij, 2004.

Slika 11: Regije INTERREG B

Vir: INTERREG III – zemljevidi sodelujočih regij, 2004.

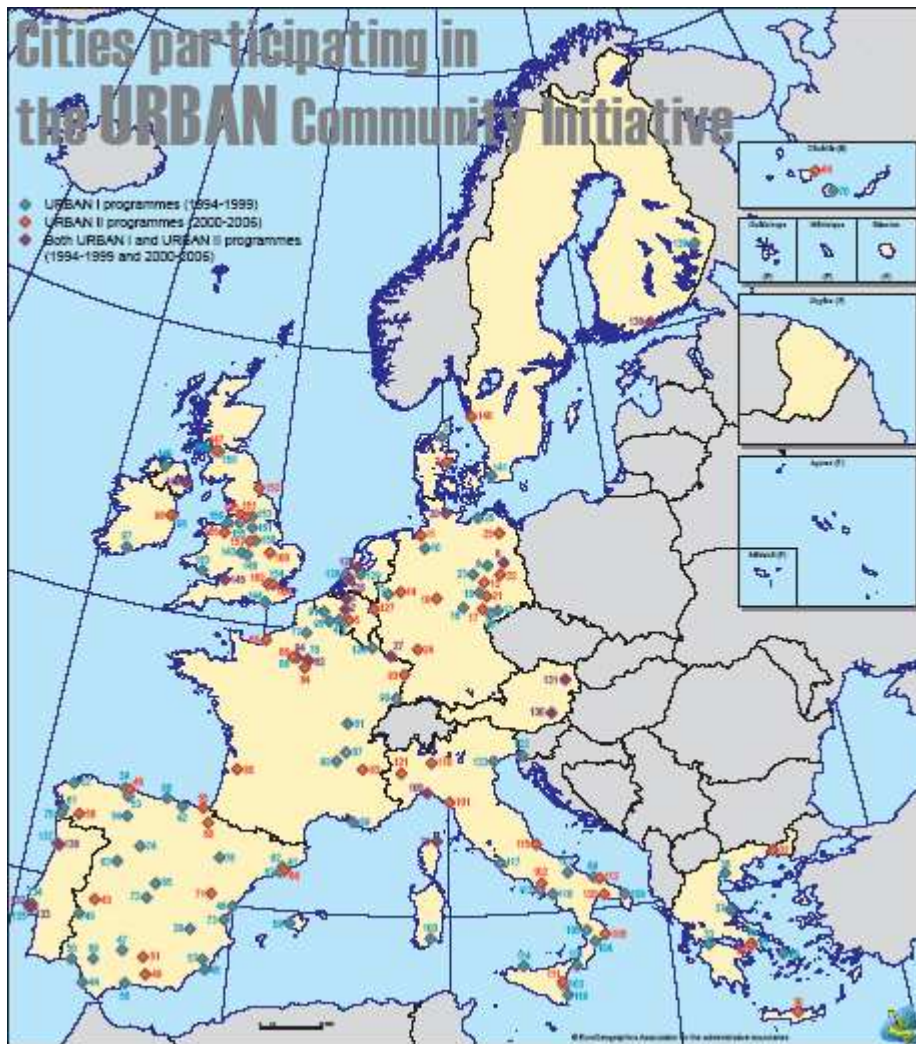
Slika 12: Regije INTERREG C

Vir: INTERREG III – zemljevidi sodelujočih regij, 2004.

2. Regije, ki spadajo pod program URBAN

Slika 13: Regije URBAN

Vir: URBAN – zemljevid sodelujočih mest, 2004.

PRILOGA 9: Ekonomski učinek projektov v okviru Cilja 1 za leto 2000

Tabela 5: Ekonomski učinek projektov v okviru Cilja 1 za leto 2000 ter napoved za leto 2006 za Vzhodno Nemčijo, Grčijo, Irsko, Mezzogiorno, Portugalsko in Španijo

KATEGORIJA	VZHODNA NEMČIJA 2000				VZODNA NEMČIJA 2006			
	Zaslужek v mio €	Stopnja rasti v %	Sprememba zaradi ukrepov EU v mio €	Stopnja rasti brez ukrepov EU v %	Zaslужek v mio €	Stopnja rasti v %	Sprememba zaradi ukrepov EU v mio €	Stopnja rasti brez ukrepov EU v %
Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo	5.037	-0,2	113	-2,4	4.941	-0,5	100	-2,5
Gorivo in energija	791	-6,5	3	-6,9	886	1,7	3	1,3
Proizvodnja	37.800	5,0	532	3,5	43.864	2,7	427	1,7
Gradbeništvo	24.777	-2,8	1.143	-7,2	29.753	3,8	1.011	0,3
Privatne storitve	90.052	4,4	1.225	3,0	113.585	4,1	1.216	3,0
Javne storitve	60.560	1,2	1.208	-0,8	75.567	4,0	1.203	2,4
Privatna potrošnja	118.608	1,5	262	1,2	144.151	3,4	255	3,2
Državna potrošnja	56.969	1,2	1.458	-1,4	62.847	1,7	1.394	-0,6
Izvoz blaga in storitev	45.009	13,2	53	13,1	69.584	6,2	71	6,1
Uvoz blaga in storitev	56.742	10,2	754	8,7	89.202	6,4	872	5,4
Zaloge kapitala	1.131.398	2,3	21.813	0,3	1.379.739	3,1	20.989	1,5
Dohodek zaposlenih (1.000 oseb)	6.067	1,7	112	-0,2	6.453	1,3	92	-0,2
BDP	232.916	1,9	4.290	0,0	284.285	3,7	4.017	2,2

KATEGORIJA	GRČIJA 2000				GRČIJA 2006			
	Zaslужek v mio €	Stopnja rasti v %	Sprememba zaradi ukrepov EU v mio €	Stopnja rasti brez ukrepov EU v %	Zaslужek v mio €	Stopnja rasti v %	Sprememba zaradi ukrepov EU v mio €	Stopnja rasti brez ukrepov EU v %
Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo	10.668	3,9	66	3,2	8.696	3,8	54	3,2
Gorivo in energija	366	1,9	5	0,7	336	-1,5	6	-3,3
Proizvodnja	17.599	3,7	225	2,4	14.644	2,3	200	0,9
Gradbeništvo	11.756	6,1	988	-2,8	8.450	5,9	860	-4,8

KATEGORIJA	GRČIJA 2000				GRČIJA 2006			
	Zaslужek v mio €	Stopnja rasti v %	Sprememba zaradi ukrepov EU v mio €	Stopnja rasti brez ukrepov EU v %	Zaslужek v mio €	Stopnja rasti v %	Sprememba zaradi ukrepov EU v mio €	Stopnja rasti brez ukrepov EU v %
Privatne storitve	79.593	6,0	1.089	4,5	57.599	5,8	795	4,3
Javne storitve	25.648	3,0	1.043	-1,2	22.255	2,2	845	-1,7
Privatna potrošnja	103.329	4,0	381	3,6	84.471	1,5	330	1,1
Državna potrošnja	18.868	1,0	1.441	-6,7	17.819	1,2	1.139	-5,2
Izvoz blaga in storitev	38.238	7,0	50	6,9	26.686	13,2	36	13,0
Uvoz blaga in storitev	53.254	7,2	1.490	4,2	36.819	10,0	1.172	6,5
Zaloge kapitala	692.346	5,2	16.383	2,7	531	3,1	13.085	0,6
Dohodek zaposlenih (1.000 oseb)	4.141	0,0	96	-2,3	3.900	-0,2	89	-2,5
BDP	122.096	4,3	2.847	1,9	158.789	5,0	3.531	2,7

KATEGORIJA	IRSKA 2000				IRSKA 2006			
	Zaslужek v mio €	Stopnja rasti v %	Sprememba zaradi ukrepov EU v mio €	Stopnja rasti brez ukrepov EU v %	Zaslужek v mio €	Stopnja rasti v %	Sprememba zaradi ukrepov EU v mio €	Stopnja rasti brez ukrepov EU v %
Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo	3.414	11,3	3	11,2	4.282	3,6	4	3,5
Gorivo in energija	108	3,8	0	3,5	139	3,7	0	3,7
Proizvodnja	30.134	13,0	81	12,7	41.808	5,4	21	5,4
Gradbeništvo	5.532	12,4	129	9,8	7.400	4,7	54	3,9
Privatne storitve	35.501	12,7	144	12,3	48.492	5,3	54	5,1
Javne storitve	15.652	10,9	275	8,9	19.261	3,3	116	2,7
Privatna potrošnja	47.192	10,0	38	9,9	64.517	5,3	15	5,3
Državna potrošnja	13.137	5,4	351	2,6	16.460	3,5	143	2,6
Izvoz blaga in storitev	93.060	17,8	44	17,7	144.240	7,5	20	7,5
Uvoz blaga in storitev	77.680	16,6	243	16,2	122.432	8,1	96	8,0

KATEGORIJA	IRSKA 2000				IRSKA 2006			
	Zaslужek v mio €	Stopnja rasti v %	Sprememba zaradi ukrepov EU v mio €	Stopnja rasti brez ukrepov EU v %	Zaslужek v mio €	Stopnja rasti v %	Sprememba zaradi ukrepov EU v mio €	Stopnja rasti brez ukrepov EU v %
Dohodek zaposlenih	1.639	1,4	13	0,6	1.805	0,1	4	-0,2
BDP	99.264	11,5	651	10,8	133.372	4,9	257	4,7

KATEGORIJA	MEZZOGIORNO 2000				MEZZOGIORNO 2006			
	Znesek v mio €	Stopnja rasti v %	Sprememba zaradi ukrepov EU v mio €	Stopnja rasti brez ukrepov EU v %	Znesek v mio €	Stopnja rasti v %	Sprememba zaradi ukrepov EU v mio €	Stopnja rasti brez ukrepov EU v %
Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo	11.404	0,5	142	-0,8	11.912	0,5	136	-0,6
Gorivo in energija	432	1,4	4	0,5	478	1,9	2	1,5
Proizvodnja	31.794	1,8	550	0,0	36.360	2,2	491	0,8
Gradbeništvo	12.605	0,0	990	-7,9	12.881	0,2	841	-6,3
Privatne storitve	108.487	2,8	1.455	1,4	129.693	2,9	1.427	1,8
Javne storitve	63.486	1,3	1.040	-0,4	70.052	1,5	1.015	0,0
Privatna potrošnja	141.801	2,9	592	2,5	163.189	2,8	568	2,4
Državna potrošnja	67.216	1,6	1.338	-0,4	71.867	1,0	1.267	-0,8
Izvoz blaga in storitev	40.384	9,6	87	9,4	54.660	6,2	100	6,0
Uvoz blaga in storitev	42.494	8,4	703	6,6	60.472	7,0	816	5,6
Zaloge kapitala	1.176.904	1,3	19.934	-0,4	1.349.930	0,5	18.962	-1,0
Dohodek zaposlenih (1.000 oseb)	55.761	1,7	102	-0,1	6.180	1,2	89	-0,2
BDP	248.073	2,0	4.299	0,3	284.183	2,2	4.023	0,8

KATEGORIJA	PORTUGALSKA 2000				PORTUGALSKA 2006			
	Znesek v mio €	Stopnja rasti v %	Sprememba zaradi ukrepov EU v mio €	Stopnja rasti brez ukrepov EU v %	Znesek v mio €	Stopnja rasti v %	Sprememba zaradi ukrepov EU v mio €	Stopnja rasti brez ukrepov EU v %
Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo	3.906	3,1	173	-1,5	4.407	2,5	130	-0,5
Gorivo in energija	298	4,2	8	1,2	357	3,8	6	1,9
Proizvodnja	21.375	3,1	515	0,6	24.281	2,8	362	1,3
Gradbeništvo	7.584	3,9	1.038	-10,3	8.938	3,3	779	-5,7
Privatne storitve	37.794	3,6	1.543	-0,6	43.905	3,1	1.130	0,5
Javne storitve	25.095	3,2	1.329	-2,2	28.773	3,0	975	-0,5
Privatna potrošnja	69.340	2,6	1.089	1,0	78.089	2,7	768	1,7
Državna potrošnja	21.750	2,5	1.384	-4,0	23.645	1,5	1.025	-2,9
Izvoz blaga in storitev	34.714	8,1	218	7,4	47.495	6,3	189	5,9
Uvoz blaga in storitev	45.908	6,0	1.307	3,0	58.735	5,5	1.030	3,7
Zaloge kapitala	453.753	3,3	29.365	-3,4	561.551	3,9	22.691	-0,3
Dohodek zaposlenih (1.000 oseb)	4.909	1,8	225	-2,9	5.156	0,7	152	-2,2
BDP	111.880	3,4	4.826	-1,1	128.900	3,0	3.547	0,2

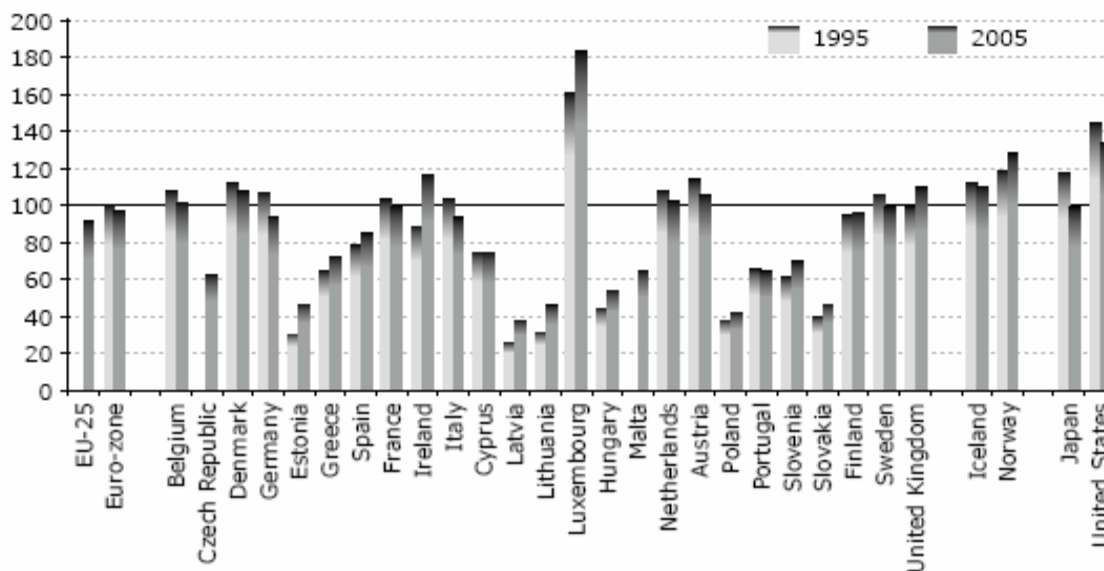
KATEGORIJA	ŠPANIJA 2000				ŠPANIJA 2006			
	Znesek v mio €	Stopnja rasti v %	Sprememba zaradi ukrepov EU v mio €	Stopnja rasti brez ukrepa v EU v %	Znesek v mio €	Stopnja rasti v %	Sprememba zaradi ukrepov EU v mio €	Stopnja rasti brez ukrepov EU v %
Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo	23.202	1,0	242	-0,1	22.921	0,1	257	-1,0
Gorivo in energija	1.635	0,1	14	-0,7	1.548	-0,5	13	-1,3
Proizvodnja	125.887	4,2	964	3,4	154.258	4,1	1.012	3,4
Gradbeništvo	42.389	2,0	1.612	-1,9	44.403	1,1	1.584	-2,5
Privatne storitve	256.354	4,9	1.938	4,1	324.264	4,6	2.146	3,9
Javne storitve	114.296	3,6	1.742	2,0	133.248	3,1	1.878	1,6
Privatna potrošnja	349.254	4,0	446	3,9	416.253	3,5	412	3,4

KATEGORIJA	ŠPANIJA 2000				ŠPANIJA 2006			
	Znesek v mio €	Stopnja rasti v %	Sprememba zaradi ukrepov EU v mio €	Stopnja rasti brez ukrepa v EU v %	Znesek v mio €	Stopnja rasti v %	Sprememba zaradi ukrepov EU v mio €	Stopnja rasti brez ukrepov EU v %
Državna potrošnja	102.597	4,1	2.222	1,8	117.964	2,5	2.543	0,3
Izvoz blaga in storitev	170.028	9,5	317	9,3	255.087	8,6	383	8,4
Uvoz blaga in storitev	178.744	9,8	1.308	9,0	270.970	9,0	1.697	8,3
Zaloge kapitala	2.354.198	3,3	27.225	2,1	2.913.494	3,9	30.015	2,8
Dohodek zaposlenih (1.000 oseb)	15.624	3,0	198	1,7	17.866	2,7	209	1,5
BDP	588.467	4,1	6.582	2,9	710.470	3,8	6.973	2,8

Vir: The economic impact of Objective 1 interventions for the period 2000 – 2006, 2002, str. 56-104.

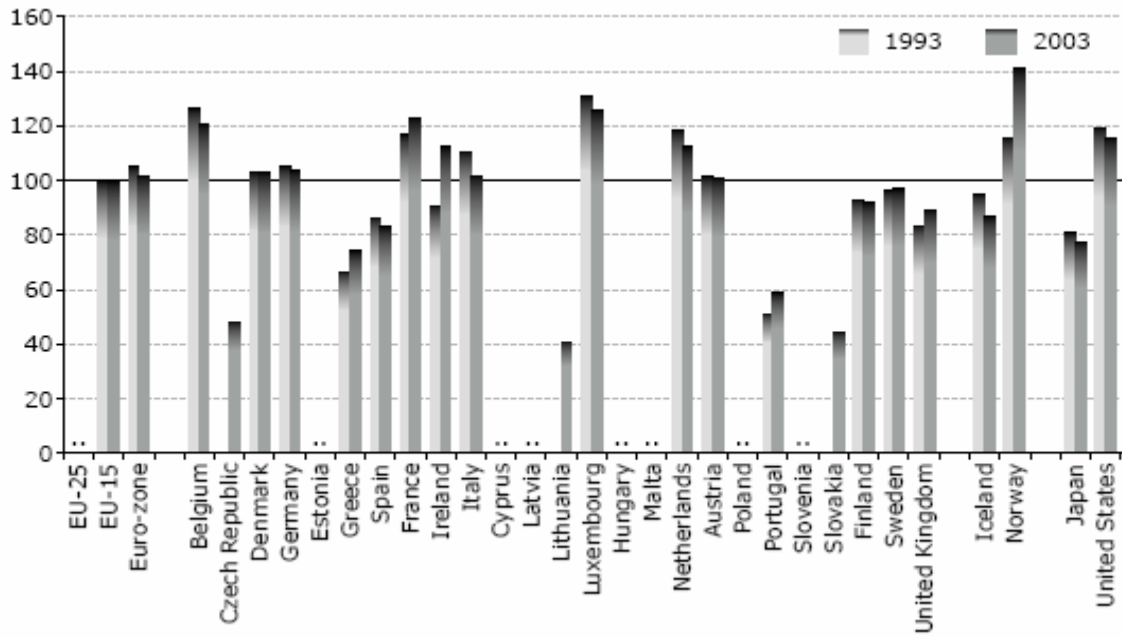
PRILOGA 10: Grafični prikaz BDP na osebo, stopnje zaposlenosti ter produktivnosti v EU25

Slika 14: BDP na osebo v PPS (EU15=100) za leti 1995 in 2005

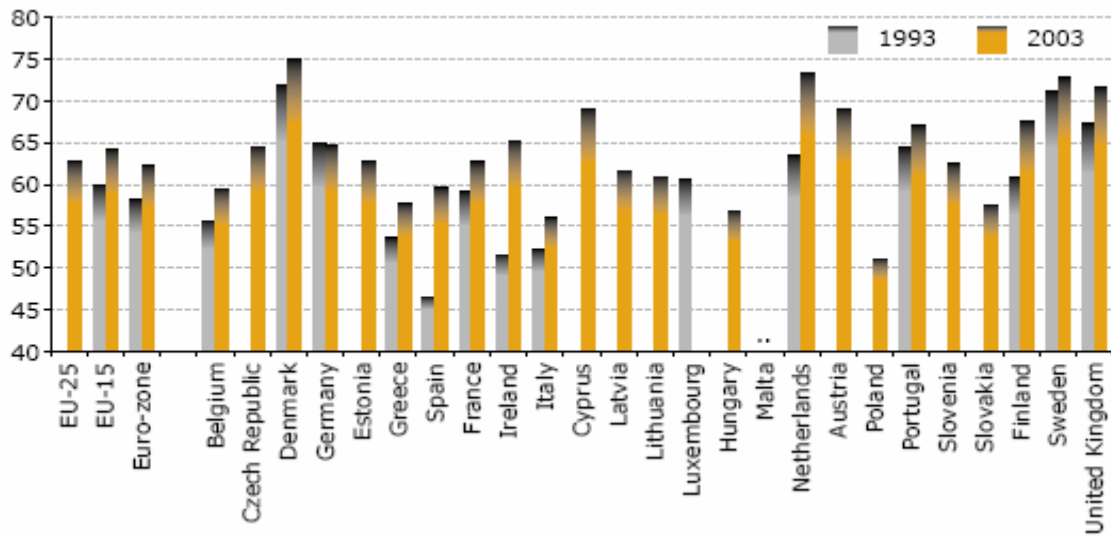
Vir: Eurostat, 2005.

Slika 15: Produktivnost v PPS (EU15=100)

Vir: Eurostat, 2005.

Slika 16: Stopnja zaposlenosti v %

Vir: Eurostat, 2005.